FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL HASKÖY ABUDARA (PARMAKKAPI) SİNAGOGU RESTORASYONU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammed Cihad KINA

Anabilim Dalı: Mimarlık

Mimari Koruma-Restorasyon Programı

HAZİRAN 2018

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL HASKÖY ABUDARA (PARMAKKAPI) SİNAGOGU RESTORASYONU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammed Cihad KINA
(150211004)

Anabilim Dalı: Mimarlık

Mimari Koruma-Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER

Teslim Tarihi: 17 Mayıs 2018

FSMVÜ, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Koruma ve Restorasyon Bölümü'nün 150211004 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Muhammed Cihad KINA, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "İstanbul Hasköy Abudara (Parmakkapı) Sinagogu Restorasyonu" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :	**Dr. Öğr. Üyesi Mine Esmer** Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	**.....**
Jüri Üyeleri :	**Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ** Yıldız Teknik Üniversitesi	**.....**
	Dr. Öğr. Üyesi Hayriye Nisa SEMİZ İstanbul Kültür Üniversitesi	**.....**

Teslim Tarihi : 17 Mayıs 2018
Savunma Tarihi : 21 Haziran 2018

Eşime ve çocuğuma,

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tezin hazırlanmasında verdiği destek ve emek için danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mine ESMER'e, yapıda çalışmamıza olanak sağlayan Hasköy Yahudi Cemaati başkanı Moiz Bahar Bey'e, yapıdaki çalışmalarımız sırasında yardımcı olan Hasköy Cemaati'nden Yakup Ancel Bey'e, sinagogda bulunan kitabelerin çevirisini yapan İzak Perez Bey'e ve Noah Kaye Bey'e, araştırmacı ve yazar Naim Avigdor Güleryüz'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Eşim Hilal Kına'ya, kardeşim Fuat Kına'ya, bana bu süreçte destek veren kayınvalidem Canan Küçükali'ye, anneme ve babama yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Haziran 2018 Muhammed Cihad Kına

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ vii
İÇİNDEKİLER ix
KISALTMALAR xiii
ÖZET xxi
SUMMARY xxiii
1. GİRİŞ 1
1.1 Çalışmanın Amacı 1
1.2 Çalışmanın Yöntemi 1
2. HASKÖY'ÜN TARİHİ VE MİMARİ DOKUSU 3
2.1 Hasköy'ün Coğrafi Konumu 3
2.2 Hasköy'ün Tarihsel Gelişimi 3
2.3 İstanbul Yahudilerinin Kısa Tarihi 11
2.4 Osmanlı'da Yahudilerin Sosyo-Kültürel Yapısı 16
3. SİNAGOGLARIN GENEL MİMARİ ÖZELLİKLERİ 21
3.1 Sinagogların Tarihsel Geçmişi 21
3.2 Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Sinagogların Genel Mimari Özellikleri 26
3.3 Hasköy'deki Sinagoglar 29
3.3.1 Günümüze ulaşamayan sinagoglar 29
3.3.2 Mevcut sinagoglar 29
3.3.2.1 Esgher Sinagogu 30
3.3.2.2 Karay Sinagogu 33
3.3.2.3 Maalem Sinagogu 36
3.3.2.4 Mayor Sinagogu 40
3.3.2.5 Sinyora Sinagogu 42
3.3.2.6 Kula Sinagogu 43
4. ABUDARA (PARMAKKAPI) SİNAGOGU 47
4.1 Abudara Sinagogu'nun Tarihçesi 47
4.2 Abudara Sinagogu'nun Mimari Özellikleri 50
4.2.1 Vaziyet planı 50
4.2.2 Plan özellikleri 52
4.2.3 İç cepheler 63
4.2.4 Dış cepheler 63
4.2.5 Üst örtü ve çatı 66
4.2.6 Bezeme 66
4.2.7 Malzeme ve yapım tekniği 70
4.2.8 Koruma sorunları 70
4.2.8.1 Bakımsızlığın ve yanlış onarımların sebep olduğu bozulmalar 70
4.2.8.2 Doğal etkenlerin sebep olduğu bozulmalar 73
5. RESTİTÜSYON 81
5.1 Restitüsyonun Dayandığı Bilgi ve Belgeler 81
6. RESTORASYON 87
6.1 Temizleme, Ayıklama 87

6.2 Sağlamlaştırma, Bütünleme 88
6.3 Yeniden Yapım 89
6.4 Yapının Kullanımına İlişkin Öneriler 90
7. SONUÇ 93
8. ÇİZİMLER 95
8.1 Rölöve Çizimleri 95
8.2 Malzeme Analizi 109
8.3 Bozulma Analizi 121
8.4 Restitüsyon Çizimleri 131
8.5 Müdahale Çizimleri 143
8.6 Restorasyon Çizimleri 153
KAYNAKLAR 163
EKLER 167
Ek A- Yahudilikte Özel Terimler 167
Ek B- Restitüsyon Projesinde Faydalanılan Belgeler 169
ÖZGEÇMİŞ 171

KISALTMALAR

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi
NR. : Numara
DBİA : Dünden Bugüne İslam Ansiklopedisi
URL : İnternet Kaynakları
ICOMOS : International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
BOA : Başbakanlık Osmanlı Arşivi

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1 : 1927-1965 yılları arası Çanakkale'de ve Trakya'da Yahudi nüfusundaki değişimi gösteren tablo 20

Tablo 2 : Hasköy'deki mevcut sinagogların karşılaştırmalı tablosu 44

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1 : Hasköy semti ve Abudara Sinagogu'nun konumu 3
Şekil 2 : Polonyalı Heinrich Hendiofski'nin yaptığı sanılan 1580/1590 tarihli Aynalıkavak Sarayı ve Haliç Tersanesi gravürü 4
Şekil 3 : Floransalı Rahip ve kartograf Buondelmonte'nin 1420 yılında İstanbul'u ziyaret ettiği dönemde çizmiş olduğu haritada Hasköy 5
Şekil 4 : Hasköy Hagia Paraskevi Kilisesi'nin güney cephesi 7
Şekil 5 : Hasköy ve Sütlüce semtlerinin genel görünüşü, Voyage, Pittoresque de Constantinople et de Rives de Boshore,1819 8
Şekil 6 : İstanbul'da yasamış olan toplulukların kentteki yerleşme bölgelerine göre dağılımı (1920) 9
Şekil 7 : Hasköy Bölgesini gösteren 20. yüzyıl başlarına ait harita 9
Şekil 8 : Hasköy semti 10
Şekil 9 : Hasköy semti 10
Şekil 10 : Osmanlı'da Yahudi kıyafetleri 12
Şekil 11 : Aşkenaz Yahudileri'nin göç yolları 13
Şekil 12 :Sefarad Yahudileri'nin göç yolları 14
Şekil 13 : Avram Kamondo'nun fotoğrafı 18
Şekil 14 : Alliance Israelite Universelle Okulu 19
Şekil 15 : 1942 yılında kabul edilen varlık vergisi sonucu ortaya çıkan vergilerini ödeyemeyen Yahudiler Aşkale Kampı'na sürülmüştür 20
Şekil 16 : İlk inşa edilen mişkan 22
Şekil 17 : Kudüs'teki Birinci Tapınak 22
Şekil 18 : Kudüs'deki Birinci Tapınak cephesi 23
Şekil 19 : Kudüs'deki İkinci Tapınak 24
Şekil 20 : Günümüzde Ağlama Duvarı 24
Şekil 21 : Sinagoglarda bulunması esas olan elemanlar 28
Şekil 22 : Ehal, Teva(bima) ve Sefer Tora 28
Şekil 23 : Hasköy'de günümüzde ulaşan ve ulaşamayan sinagogların yerlerini gösteren harita 30
Şekil 24 : Esgher Sinagogu restorasyon öncesi durumu 31
Şekil 25 : Esgher Sinagogu'nun 1940 yılı görünümü 31
Şekil 26 : Esgher Sinagogu'nun günümüzdeki görünümü 32
Şekil 27 : Esgher Sinagogu'nun plan rölövesi 32
Şekil 28 : Esgher Sinagogu'nun günümüzde iç mekânının görünümü 33
Şekil 29 : 1950'li yıllarda Karayim Sinagogu'nun görünümü 34
Şekil 30 : Karayim Sinagogu'nun plan rölövesi 34
Şekil 31 : Karay Sinagogu'nun içerisinden görünümü 35
Şekil 32 : Karay Sinagogu'nun yüksek avlu duvarları 36
Şekil 33 : Maalem Sinagogu'nun 1990 yılı görünümü 37
Şekil 34 : Maalem Sinagogu'nun plan rölövesi 38
Şekil 35 : Maalem Sinagogu'nun Teva ve Ehal'inin görünümü 38
Şekil 36 : Nuh peygamberin gemisini temsil eden Teva 39
Şekil 37 : Maalem Sinagogu cephesi 39
Şekil 38 : Mayor Sinagogu'nun Ehal'inin görünümü 41
Şekil 39 : Mayor Sinagogu'nun günümüz görünümü 41
Şekil 40 : Sinyora Sinagogu günümüz görünümü 42
Şekil 41 : Kula Sinagogu günümüz görünümü 43

Şekil 42 : Abudara Sinagogu ve çevresindeki diğer dini yapılar 47
Şekil 43 : Abudara Sinagogu ve çevresindeki diğer dini yapılar 48
Şekil 44 : Abudara Sinagogu'nun günümüzde çevresi 50
Şekil 45 : Abudara Sinagogu'nun bahçe duvarları 51
Şekil 46 : Abudara Sinagogu'nun bahçe kapısı 51
Şekil 47 : Abudara Sinagogu'nun avlu koridoru 52
Şekil 48 : Abudara Sinagogu'nun giriş kapısı 53
Şekil 49 : Abudara Sinagogu'nda batı duvarı üzerinde kapı boşluğuna çevrilmiş pencere 53
Şekil 50 : Zemin kat ibadet mekânı ve kadınlar bölümü 54
Şekil 51 : Yapıya sonradan eklenen betonarme asma kat 55
Şekil 52 : Kadınlar bölümüne geçişin sağlandığı kapı 55
Şekil 53 : Üst kata çıkış merdiveni 56
Şekil 54 : Birinci kat ibadet mekânı ve kadınlar bölümü 56
Şekil 55 : Üst kat kadınlar bölümünden yapının dışına çıkışın sağlandığı kapı 57
Şekil 56 : Kadınlar bölümünden ana ibadet mekânına geçişin sağlandığı kapı 57
Şekil 57 : Doğu ve batı cephelerinde bulunan pencereler 58
Şekil 58 : Doğu duvarı üzerinde zarar gören pencere 59
Şekil 59 : Kuzey duvarı üzerinde fabrika olarak kullanım sırasında konmuş olduğu düşünülen I-profil 59
Şekil 60 : Doğu duvarı yüzeyinde sıva dökülmeleri ve duvar örgüsü 60
Şekil 61 : Batı duvarı yüzeylerinde sıva dökülmeleri ve duvar örgüsü 61
Şekil 62 : Abudara Sinagogu'nun kuzey duvarı üzerindeki Ehal nişi 61
Şekil 63 : Yazıtların günümüz görünümü 62
Şekil 64 : Sinagogun iç cephelerinde görülen sıva kayıpları ve kararmalar 63
Şekil 65 : Dış cephe duvar örgüsü 64
Şekil 66 : Kuzey cephesinin sıva kaplı zemin kat dış duvarları 64
Şekil 67 : Kuzeydoğu cephesi 65
Şekil 68 : Güneydoğu cephesi 65
Şekil 69 : Çatıda görülen bitkilenmeler 66
Şekil 70 : Güney duvarı üzerinde bulunan pencerenin iç tablasında görülen çiniler 67
Şekil 71 : İkinci kat doğu duvarı üzerinde bulunan pencere açıklıklarının yan yüzeylerinde görülen kalemişi bezeme 68
Şekil 72 : Tavandaki kalem işleri ve bezemeler 68
Şekil 73 : Tavandaki kalem işleri ve bezemeler 69
Şekil 74 : Tavandaki kalem işleri ve bezemeler 69
Şekil 75 : Kuzey cephesi bahçe duvarlarındaki niteliksiz onarım 71
Şekil 76 : İmalathane olarak kullanım esnasında eklenen betonarme kat 72
Şekil 77 : Yapının imalathane olarak kullanımı esnasında görünümü 72
Şekil 78 : Kalem işlerinde gözlemlenen bozulmalar 73
Şekil 79 : Cephelerde taş duvarlarda ve harçlarda kayıp ve koplamar 74
Şekil 80 : Pencere sövelerinde kopmalar ve yüzey kayıpları 74
Şekil 81 : Cephelerde taş duvarlarda ve harçlarda kayıp ve koplamar 75
Şekil 82 : Doğu duvarı üzerinde bulunan strüktürel bir çatlak 75
Şekil 83 : Betonarme kirişin batı duvarı ile bağlantısı 76
Şekil 84 : Betonarme kirişin güney duvarı ile bağlantısı 76
Şekil 85 : Sıva kayıpları ve demir kapıda korozyon 77
Şekil 86 : Doğu duvarı üzerinde görülen sıva dökülmeleri 77
Şekil 87 : Sıva dökülmeleri ve siyah kabuk oluşumları 78
Şekil 88 : Pencere altında görülen niteliksiz onarımlar 78

Şekil 89 : Kalem işlerinde görülen yüzey kayıpları 79
Şekil 90 : Batı duvarı üzerinde bulunan kapının ön kısmında ana ibadet mekanına ait özgün döşeme kaplamasından izler 79
Şekil 91 : Sıva dökülmesi sonucu giriş katta, batı duvarı üzerinde görülen önceki dönem kalem işleri 80
Şekil 92 : Abudara Sinagogu ve çevresindeki diğer dini yapılar 82
Şekil 93 : Zemin katın rölöve çizimi ile restitüsyon çiziminin karşılaştırılması 83
Şekil 94 : Birinci katın rölöve çizimi ile restitüsyon çiziminin karşılaştırılması 83
Şekil 95 : Duvar örgüsü ve sıva katmanlarının görünümü 84
Şekil 96 : Yapının özgün döşeme kaplamasının resmi 84
Şekil 97 : Çatının mevcut hali ve restitüsyon çizimlerindeki hali 85
Şekil 98 : Temsili Ehal çizimi 89
Şekil 99 : Temsili Teva çizimi 90
Şekil 100 : Kültürel Mirası Koruma Derneği'nin Abudara Sinagogunda 10.07.2018 tarihinde gerçekleştirdiği etkinlikten fotoğraflar 91
Şekil 101 : Kültürel Mirası Koruma Derneği'nin Abudara Sinagogunda 10.07.2018 tarihinde gerçekleştirdiği etkinlikten fotoğraflar 92

İSTANBUL HASKÖY ABUDARA (PARMAKKAPI) SİNAGOGU RESTORASYONU

ÖZET

İstanbul Beyoğlu ilçesi içerisinde kalan Hasköy semti uzun yıllar boyunca Yahudi cematine ev sahipliği yapmıştır. Yahudi toplumu tarih içerisinde bir çok defa göç etmiş ve bu göçler esnasında İstanbul'a da farklı yerlerden Yahudi göçleri olmuştur. Abudara Sinagogu İspanya ve Portekiz'den göç eden Yahudiler tarafından kurulmuştur.

Bu yüksek lisans tezi kapsamında İstanbul Hasköy'de bulunan Abudara (Parmakkapı) Sinagogu incelenmiştir. İlk bölümde Hasköy semtinin tarihi gelişimi ve genel özellikleri aktarılmıştır. Hasköy içerisindeki diğer etnik gruplara dair bilgiler ve bölgede meydana gelen belli başlı önemli olaylar da bu bölümde yer alır. Bir sonraki bölüm İstanbul Yahudilerinin kısa tarihini konu alır. Yahudilerin İstanbul'daki varlıkları, tarihi süreç içerisinde İstanbul Yahudilerinin göçleri ve başlarına gelen olayların aktarıldığı başlığı, Osmanlı Yahudileri'nin sosyokültürel durumu isimli başlık takip etmektedir. Bizans İmparatorluğu'ndan Osmanlı İmparatorluğu'na Yahudilerin ekonomik, sosyal ve kültürel durumları araştırılmıştır.

Üçüncü bölümde Sinagog mimarisinin genel özellikleri, sinagogun ortaya çıkışı ve Yahudi inancındaki önemi birlikte incelenerek Osmanlı İmparatorluğu döneminde inşa edilen sinagogların mimari özellikleri aktarılmıştır. Sinagog kelimesinin anlamı, İlk Tapınak ve İkinci Tapınak, Yahudi inancında sinagogun özellikleri, Osmanlı İmparatorluğu'nda sinagog yapılarına dair alınan kararlar, sinagogun esas elemanlarının tanımı bu bölümde yer alır. Hasköy semtinde varlığını koruyan ve varlığını koruyamayan sinagoglardan bahsedilmiş ve bu yapıların mimari özellikleri aktarılmıştır. 4. Başlık Abudara Sinagogu'dur. Yapının tarihçesi ve ayrıntılı tanımı yapıya ait fotoğraflar ile birlikte bu başlık altında aktarılmıştır.

İlk inşa tarihi bilinmeyen yapı adını Yahudi bir aileden almaktadır. Hasköy Yahudileri bu sinagogda pek çok tören ve toplantı yapmıştır. 1804 yılında meydana gelen yangın sonucu yapı tekrar inşa edilmiş ve bu inşa esnasında bir takım değişiklikler yapılmıştır. Yüksek duvarlı küçük bir avlu ile çevirili sinagog kuzey ve güney tarafında betonarme binalara bitişiktir. Yapının ve çevresinin ayrıntılı tanımı incelendikten sonra bakımsızlık ve yanlış onarımlar sonucu yapıda meydana gelen hasar ve bozulmalar analiz edilmiştir. Tezin bir diğer başlığı yapının restitüsyonunun aktarıldığı bölümdür. Bu başlık altında restitüsyonun dayandığı bilgi ve belgeler aktarılmış ve bu doğrultuda restitüsyon çizimleri hazırlanmıştır. Restorasyon başlığında yapıdaki hasarların ve bozulmaların onarımına ilişkin müdahaleler sıralanmış ve yapının yeniden kullanımına ilişkin öneri hazırlanmıştır. Çizimler isimli başlık altında yapının rölöve, malzeme, bozulma, restitüsyon, müdahale ve restorasyon çizimleri yer almaktadır.

ISTANBUL HASKÖY ABUDARA (PARMAKKAPI) SYNAGOGUE RESTORATION

SUMMARY

The Hasköy area, which is located in the Beyoglu district of Istanbul has been a home for the Jewish community for many years. The Jewish people have had numerous migrations from various locations around the world to Istanbul. The Abudara Synagogue was founded by Jews who migrated from Spain and Portugal.

This thesis explores the Abudara (Parmakkapi) Synagogue in Istanbul, Hasköy. The first part of it narrates the historical development of the synagogue and its general characteristics. The existence of other ethnic groups and the main events which took place in the area are conveyed. The following section deals with the history of the Jews in Istanbul, and their migrations to the city. This is followed by a chapter which deals with the sociocultural situation of the Ottoman Jews, and which explores the economic, social and cultural position of the Jews from the Byzantine to the Ottoman Empire.

The following section looks at the general characteristics of synagogue architecture, the emergence of the synagogue and its importance in the Jewish faith, and conveys the characteristics of synagogue architecture in the Ottoman Empire. The name of the word synagogue, the First and Second Temples, the characteristics of the synagogue in the Jewish faith, the decisions made regarding synagogues take place in this section. The synagogues which have managed to remain in the Hasköy district and those that are no longer existant, and their architectural characteristics. The fourth heading is on the Abudara Synagogue, in which the history of the structure and its details have been conveyed with images of the structure.

The date of construction of the building is unknown, and it takes its name from a Jewish family. The Jewish community of Hasköy have carried out many ceremonies and meetings in this synagoge. Due to a fire in the date 1804, the building was reconstructed and some changes made in this process.

The building is surrounded by a small courtyard with tall walls, and is situated beside concrete buildings on the north and south. Some additional attachments exist in the courtyard. The structure consists of the main area of worship and the womens area. There is a concrete mezzanine floor which was added to the structure when it was used as a workshop, and this area is reached with the stairs in the women's section. The inner facades of the building are covered with plaster. The inner facades of the upper floor are decorated with illustrations. The outer facades are a layer of küfeki stone, two rows of bricks with stone blocks in the corners. The roof of the structure is a hipped roof with ala turca tiles. Due to neglect and faulty restorations, damage and deterioration can be seen in the structure.

In another section of the thesis, the restitution plan is conveyed. Under this heading, the information and documents regarding the restitution are analyzed and illustrations for the restitution are presented. The interventions regarding the restoration of the damages and deteriorations are listed with suggestions for their restoration. In the heading after the concluding section are the surveys, material, restitution, interventions and restoration illustrations.

1. GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışma kapsamında İstanbul'da günümüze ulaşan 44 adet sinagogdan biri olan Abudara (Parmakkapı) Sinagogu belgelenerek yapının korunması amacıyla birlikte yeniden işlevlendirilmesi amaçlanmıştır. Beyoğlu ilçesi, Hasköy semtinin tarihsel gelişimi, Abudara Sinagogu ve çevresinin tarihsel gelişimi, sinagogun mevcut durumu, yapısal sorunları ele alınmış, rölövesi ile restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmış ve yeni işlev önerisi oluşturulmuştur.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

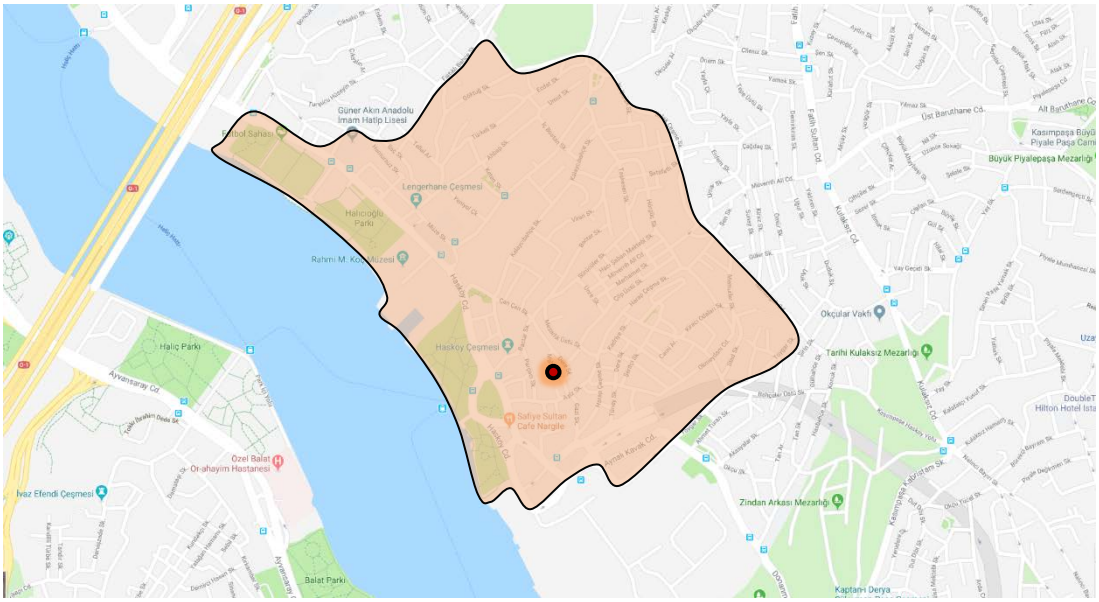
Tez çalışması kapsamında ilk önce literatür taraması yapılmıştır. Sinagoglar, Hasköy ve Yahudi cemaati üzerine kaynaklar taranmış ve araştırma yapılmıştır. Literatür çalışmasının ardından arazide tespit ve belgeleme yapılmıştır. Tespit ve belgeleme çalışmaları, arşiv çalışmalarıyla beraber değerlendirilmiştir.

Hasköy semtinin coğrafi yapısı ve tarihsel gelişimi araştırıldıktan sonra Hasköy'deki Yahudi cemaati incelenmiştir. Ardından bölgedeki sinagoglara dair araştırma yapılmıştır. Tezin temel konusu olan Abudara Sinagogu'nun rölöve ölçümleri benim tarafımdan, Mimar Ahmad Masri'nin desteğiyle, şerit metre ve lazer metre kullanılarak tamamlanmıştır. Mimar Ahmed Masri ile birlikte yapının fotoğrafları çekilmiştir. Bu fotoğraflar ile Agisoft Photoscan Professional programı kullanılarak oluşturulan model üzerinden yapının cephe, kesit ve detayları Auto CAD programında çizilmiştir. Yapının rölövesinin çıkarılmasının ardından, malzeme ve bozulma analizleri ile yapıdaki ek ve hasarlar belirlenmiş ve restitüsyon aşamasına geçilmiştir. Restorasyon projesiyle yapı için önem arz eden temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme ve kullanıma yönelik müdahale önerileri hazırlanmıştır.

2. HASKÖY'ÜN TARİHİ VE MİMARİ DOKUSU

2.1 Hasköy'ün Coğrafi Konumu

İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi'ne bağlı Hasköy semti, Haliç'in kuzey kıyısında yer alır. Kasımpaşa, Sütlüce ve Okmeydanı semtleri ile çevrelenen Hasköy, Balat ve Fener semtlerinin karşı kıyısında bulunur. Güneyinde Aynalıkavak Sarayı, doğusunda Okmeydanı semti, batısında ise Halıcıoğlu mahallesi, Hasköy semtinin doğal sınırlarını belirler (Karakaya, 1994, s.10). Semt, Piripaşa ve Keçecipiri Mahallelerini kapsamakta ve asıl merkezini Piripaşa Mahallesi teşkil etmektedir (Şekil 1).

Şekil 1 : Hasköy semti ve Abudara Sinagogu'nun konumu
(Url:1)

2.2 Hasköy'ün Tarihsel Gelişimi

Bölgenin bilinen en eski ismi Pikridion'dur (Güleryüz, 1992, s.95). Janin Raymond 532 yılındaki bir ayaklanmadan bahsederken, bölgede Aziz Laurendios Manastırı'nı inşa ettiren Arebindus isimli bir asilzadeden söz etmekte ve bu kişiye ithafen Bizans döneminde bölgeye Arabant Kasabası da denildiğini aktarmaktadır (Açan, 2006, s.3). Bizans döneminde bölge imparatorluk ikamet yeri olup avcılık ve dinlenme yeri olarak kullanılmaktadır (Besalel, 2004, s.12) Aynı yıllarda, civarda Yahudi yerleşiminden de bahsedilmektedir. Osmanlı'nın İstanbul'u fethi Fatih Sultan Mehmet'in otağı için burayı seçmesi veya uzun yıllardır bölgenin hasbahçelere ev

sahipliği yapması Osmanlılar tarafından bölgeye Hasköy denilmesine sebep olmuştur (Karakaya, 1994, s.10) (Şekil 2).

Şekil 2 : Polonyalı Heinrich Hendiofski'nin yaptığı sanılan 1580/1590 tarihli Aynalıkavak Sarayı ve Haliç Tersanesi gravürü

(Açan, 2006, s.13)

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde İstanbul'un 4 yüzyılda yeni başkent ilan edilmesiyle inşaat faaliyetleri artmış ve Haliç, şehir için bir ticaret limanı olarak kullanılmıştır (Müller-Wiener, 1998, s.1) (Şekil 3).

Bir başka kaynağa göre, Hasköy ismi 1692 yılında inşa ettirilen Agia Paraskevi Kilisesi'nden gelmektedir. Yıllar içerisinde Paraskevi ismi önce Parasköy ismine ardından Hasköy ismine dönüşmüştür (Açan, 2006, s.3). Bizans döneminde Hasköy asilzadelerin yerleşim yeri olmuş ve buradan yola çıkarak sonraki yıllarda bölgede birçok dini yapı inşa edilmiştir. 6. yüzyıl yapısı olan Eftihiu Manastırı buna örnektir (Karakaya, 1995, s.10).

Keçecipiri Mahallesi içerisinde kalan, eski adı "Keramaria" (Çömlekçiler) olan ve sonradan kurutulmuş olan Kalaycıbahçe (İliyos) Deresi'nin çamurunun meşhurluğu sebebiyle bu bölgede kiremit, tuğla ve seramik imalatı yapılmıştır (Açan, 2006, s.4).

Şekil 3 : Floransalı Rahip ve kartograf Buondelmonte'nin 1420 yılında İstanbul'u ziyaret ettiği dönemde çizmiş olduğu haritada Hasköy

(Göncüoğlu, 2005, s.33)

20. yüzyıl ortalarına kadar yoğun bir Yahudi nüfusa sahip olan Hasköy'deki Yahudi yerleşim tarihi tez kapsamında ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Rumlar da Hasköy'deki bir diğer etnik topluluk olmuştur. Rum Ortodoks toplumunun ileri gelenleri tarafından tatil bölgesi olan Hasköy'deki Ayia Paraskevi Kilisesi Rumlar için bölgedeki en önemli dini yapıdır (Karaca, 1992, s.369). İmparator Teofilos'un karısı Teodora tarafından burada yaptırılan Ayios Panteleimon Kilisesi ise zaman içerisinde yıkılıp kaybolmuştur (Karakaya, 1995, s.10).

İmparator İustinianus (527-565), Haliç üzerine Piripaşa ile Balat'ı birbirine bağlayan Kallinikos isimli köprüyü inşa ettirmiştir (Tanyeli, 2002, s.32). Pierre Gyllius 16. yüzyılın ortalarında köprünün ayak kısımlarından bahsetmektedir (Karakaya, 1995, s.10). Ahşap olduğu tahmin edilen bu köprüden günümüze ulaşan herhangi bir iz kalmamıştır.

İstanbul'un fethi ile birlikte Fatih Sultan Mehmet (1451-1481), Hasköy yakınında konaklamış ve savaş ganimetlerini gaziler arasında paylaştırmıştır (Galante, 1953, s.14). Sultan II. Mehmet bu dönemde, Hasköy ve civarı için ferman çıkartarak bölgede avlular, köşkler, hamam, havuz ve şadırvanlar inşa ettirmiştir (Evliya Çelebi, 2014, s.114). Evliya Çelebi, Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemsettin'in Hasköy'e bir ak selvi ağacı diktiğini ve Fatih Sultan Mehmet'in de buraya yedi selvi ağacı

diktiğini ayrıca 1200 selvi ağacının da dikilmesi yönünde ferman verdiğini aktarır (Evliya Çelebi, 2014, s.422). Yine Evliya Çelebi'ye göre Osmanlı'nın ilk dönemlerinde bölgede bahçeli ve çok katlı evlere, camilere, mescitlere, dükkanlara, Ermeni meyhanesine, 11 adet sinagoga ve bu sinagogların hahamlarına ve 7 adet kiliseye rastlanır (Evliya Çelebi, 2014, s.423). On bir adet Yahudi mahallesi ve birer adet Müslüman ve Ermeni mahallesinin olduğunu da aktaran Çelebi, bölgeyi Yahudi nüfusunun çokluğu sebebiyle Selanik'e ve günümüzde İsrail sınırları içerisinde bulunan Safed şehrine benzetir.

Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde, 17. yüzyılda Hasköy'e dair şunları yazmıştır:

"Bu kasaba her ne kadar Hasköy namı ile tanınırsa da emsalsiz ve güzel bir şehirdir. Çünkü üç bin kadar bahçeli ve çok katlı evleri vardır. Bazı bağlarında limon ve turunç yetiştirilir. Havası güzel, neşeli bir yerdir. Denize bakan kat kat evleri vardır. Bilhassa Küpelioğulları, Mordakay, Nesim ve Kemal adlı Yahudilerin evlerinin bağ ve bahçelerinde öyle limon ve narlar yetişir ki, benzeri hiçbir bağda bulunmaz... Bir cami, İskele Mescidi, Saraçhane Mescidi adı ile de iki mescidi vardır. Han, imaret ve medrese gibi şeyleri yoktur. Bir hamamı, bir Müslüman mahallesi vardır. Geri kalan on bir mahalle Yahudi mahallesidir... İstanbul'da çıkan yangında... Yahudiler de Hasköy'e yerleşerek yirmiden fazla cemaat teşkil ettiler. Nüfus olarak toplam on yedi bin kadardırlar. Bu kasabayı görenler Rumeli'nde Selanik'e, Arabistan'da Safed şehrine benzetir ki, Yahudi ile doludur. On iki sinagog ve hahamları vardır. Bundan başka iki mahalle Rum ve bunlara ait üç kilise vardır. Bir mahallede Ermeni vardır. Dükkânı altı yüzü geçer. Bedesteni yoktur; fakat dükkanlarda çok kıymetli mallar bulunur. Elli dükkân debbağ boyahanesi, yüz meyhane ve üç yüz de evi vardır. Fakat küpeli Yahudi'nin kokulu elma suyu ile Tiryandafilo adlı Rumun misket üzümünün bir eşi ancak Akdeniz Boğazı'ndaki Bozcaada'da bulunur. Yahudi çocuklarının terbiye ettikleri şeftaliler pek güzel olur. Bütün Yahudi taifesinin mezarları bu Hasköy dağında beyaz çakıl taşı gibi görünürler. Ölenlerin başka bir yere gömülmesine imkân yoktur.

Bu Hasköy yakınında, deniz kenarında, padişahlara mahsus Tersane Bahçesi vardır. Bizans devrinde de burası krallara ait imiş. Fakat Fatih, fetihten sonra evvela çadırını burada kurup, gazâ malını Müslüman gazilerine burada taksim ettiğinden, fermanıyla mamur hale getirilmiş ve çeşitli avlular, hamam, köşkler, birçok odalar, sofalar ile havuz ve şadırvanlar yapılmıştır." (Evliya Çelebi, 2014, s.423).

20. yüzyılın ortalarına kadar Hasköy'de en çok Yahudi nüfusunun varlığı görülse de Rumlar da Bizans döneminden beri bölgede varlıklarını devam ettirmişlerdir (Millas, 1994, s.369). Rumlar için bir hayli öneme sahip olan Ayia Paraskevi Kilisesi, 1833 ve 1997 yıllarında tadilat geçirerek günümüze kadar ulaşmıştır (Karaca, 1992, s.146) (Şekil 5). Rumlara ait diğer bir yapıysa Piripaşa mahallesinde sadece dış duvarları kalmış olan Rum okuludur. Rum okuluna yakın bir konumda bulunan ahşap okul ise günümüze ulaşamayan yapılardandır (Karaca, 1992, s.147) (Şekil 4).

Şekil 4 : Hasköy Hagia Paraskevi Kilisesi'nin güney cephesi
(Açan, 2006, s.35)

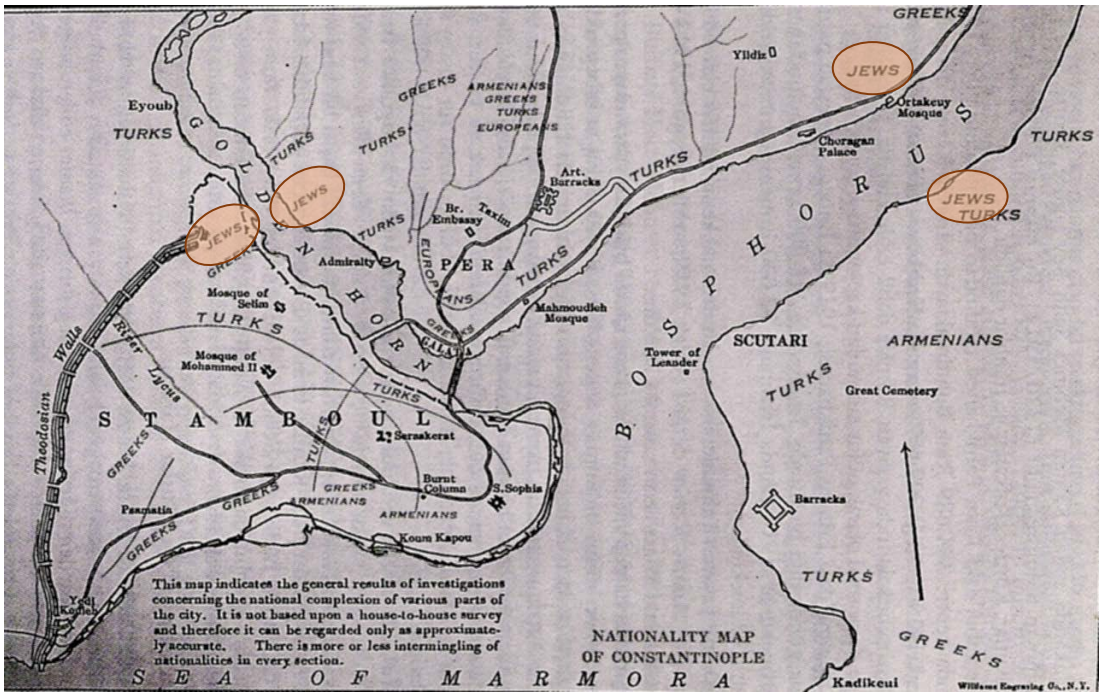

Şekil 5 : Hasköy ve Sütlüce semtlerinin genel görünüşü, Voyage, Pittoresque de Constantinople et de Rives de Boshore,1819

(Melling, 1819, s.53)

Haliç'in konumu, ekonomik sebepler ve Osmanlı Devleti'nin denizcilik faaliyetleri neticesinde, Osmanlı döneminde Haliç'te tersane faaliyetleri artmıştır. Haliç, Taşkızak, Camialtı ve Hasköy tersanelerinin varlığı bunu göstermektedir (Karakaya, 1995, s.10).

Hasköy'de dönem dönem yangınlar meydana gelmiştir (Güleryüz, 1992, s.11). Ayrıca Hasköy'ün limanlara yakınlığı yurt dışından gelen salgın hastalıkların görülmesine sebep olmuştur (Göncüoğlu, 2005, s.35). Bölgede 1700'lü yıllardan itibaren 6 salgın ve 14 yangın meydana gelmiş ve bu yangınlarda toplam 1733 bina yanmıştır (Açan, 2006, s.10). 1965 yılında yapılmış nüfus sayımı sonucu, Hasköy'ün nüfusu 30,000 civarıdır (Zack, 1996, s.28). 2017 yılında yapılan nüfus sayımına göre Piripaşa mahallesi ve Keçeci Piri Mahallesinde toplam 30.092 kişi yaşamaktadır (Url 2) (Şekil 6, 7, 8, 9).

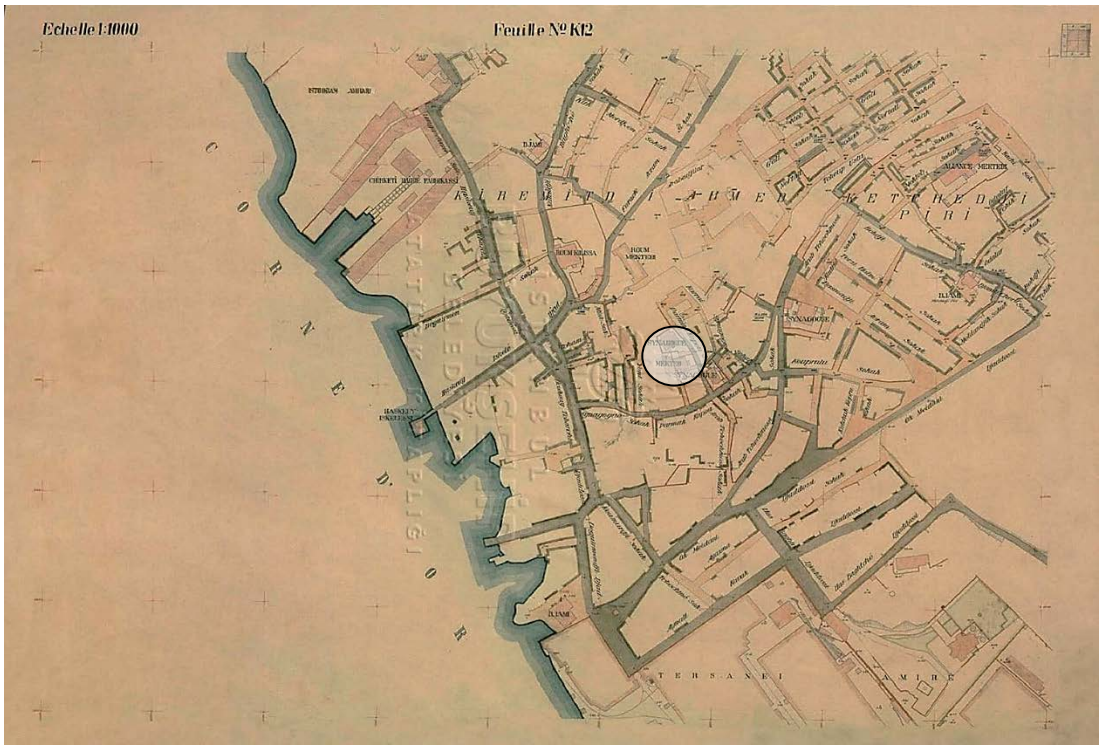
Şekil 6 : İstanbul'da yasamış olan toplulukların kentteki yerleşme bölgelerine göre dağılımı (1920)

(Johnson, 1995, s.13)

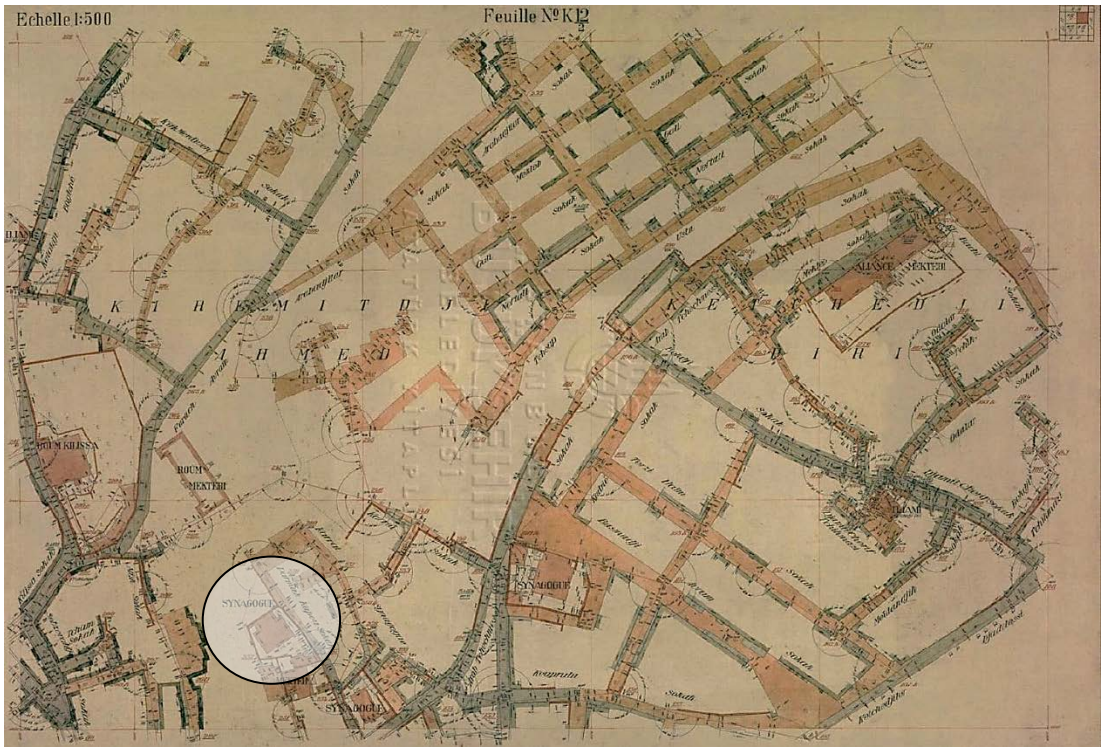
Şekil 7 : Hasköy Bölgesini gösteren 20. yüzyıl başlarına ait harita

(1918 Necip Bey Haritası)

Şekil 8 : Hasköy semti

(Alman Mavileri, 1913-1914, K12)

Şekil 9 : Hasköy semti

(Alman Mavileri, 1913-1914, K12)

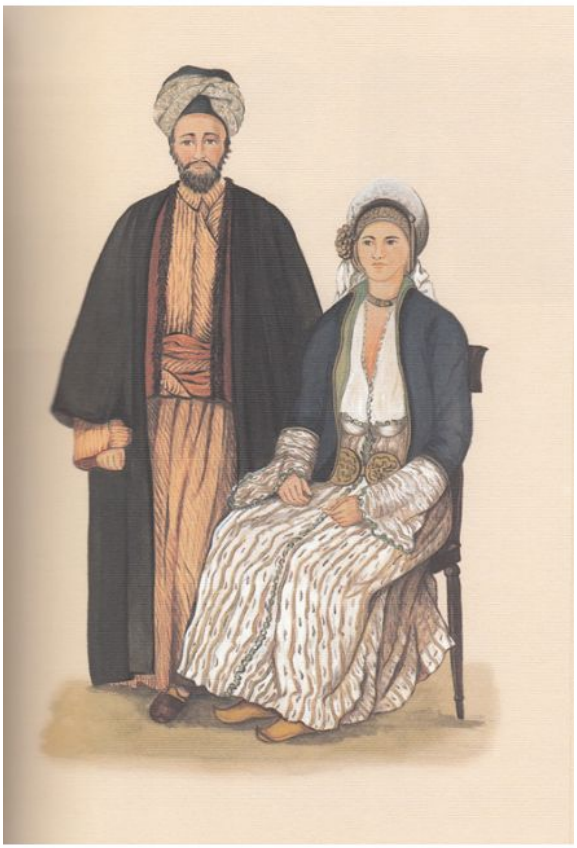
Henri Prost'un İstanbul Planı'nda Haliç'in sanayi bölgesi olarak belirlenmesi, bu yöndeki inşa faaliyetleri ve bölgedeki tersaneler sonucu civarda çevre kirliliği artmıştır. Yangınların, salgınların ve 1950'li yıllarda meydana gelen bir takım siyasi olayların sonucunda bölgede Yahudi nüfusu hızla kaybolmuştur (Güleryüz, 1993, s.14). 1960'lar itibariyle Hasköy sanayileşme ve plansız yapılaşma sonucunda tarihi özeliklerini giderek kaybetmiştir (Açan, 2006, s.12).

2.3 İstanbul Yahudilerinin Kısa Tarihi

İstanbul tarihine bakıldığında 4 büyük ana Yahudi topluluğundan bahsedilebilir. Bunlar:

1. Romaniyot Yahudileri (Bizans Yahudileri),
2. Karay Yahudileri (Orta Asya'dan göç ile gelen Türk Yahudi'leri),
3. Safarad Yahudileri (Endülüs ve Akdeniz'den göç ile gelen Yahudiler),
4. Eşkenaz Yahudileri (Doğu ve Orta Avrupa'dan göç ile gelen Yahudiler) (Tuna, 2006, s.14)

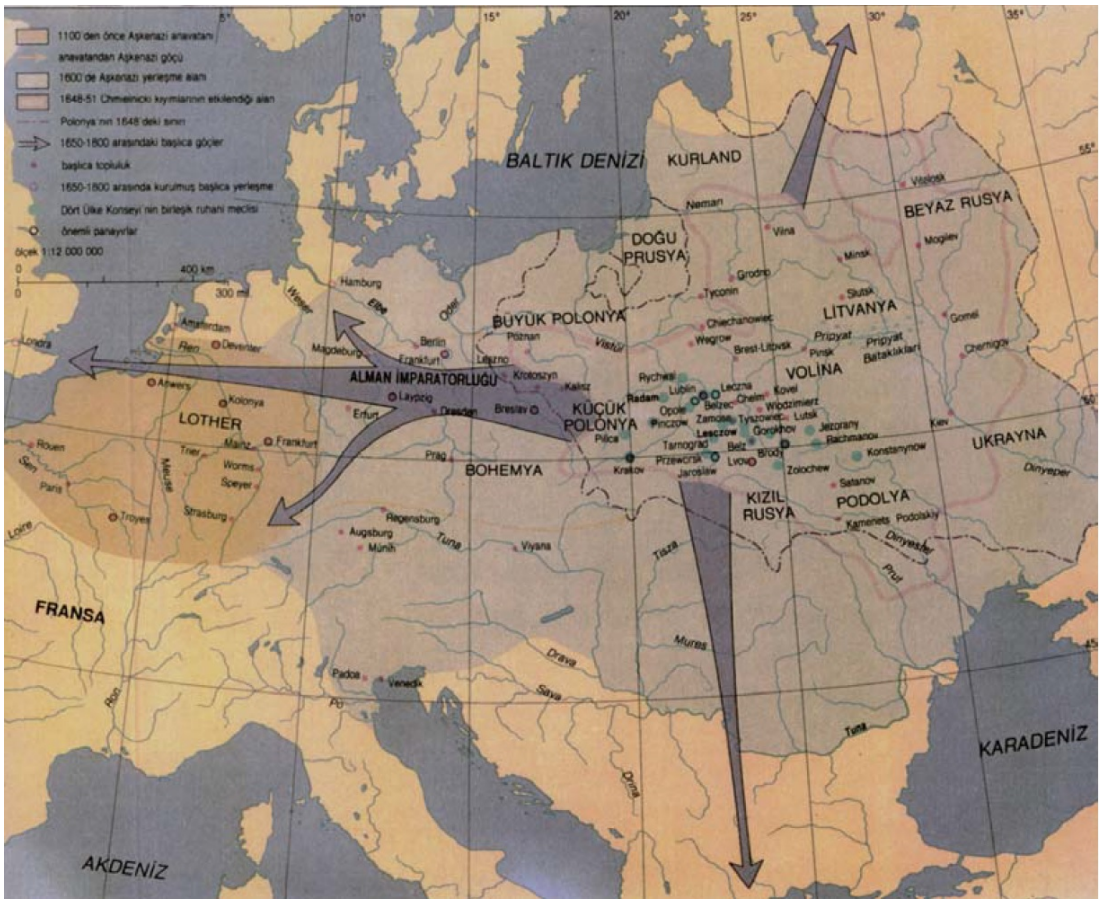
Bizans Devleti zamanında Yahudilerden yazılı kaynaklarda bahsedilmektedir (Deleon, 1991, s.56). Kalabalık bir nüfusa sahip Yahudiler, İmparatorluğun Hristiyanlığı benimsemiş olması sonucu kendilerine uygulanan özel vergiler ve kanunlar sebebiyle zorlu bir yaşam sürdürmüşlerdir (Güleryüz, 1993, s.22). Selçuklu Devleti'nin Bizans ile girdiği mücadele Yahudiler için 11. yüzyılda kısmi bir rahatlama yaratmıştır (Cengiz, 2002, s.11) (Şekil 10).

Şekil 10 : Osmanlı'da Yahudi kıyafetleri
(Levi, 2000, s.35)

Hasköy Haliç kıyısında bilinen en eski Yahudi mahallesidir (Güleryüz, 1993, s.31). Bizans Devleti içerisinde Yahudilerin İstanbul'da en yoğun nüfusa sahip oldukları yer Haliç kıyılarıdır (Tuna, 2006, s.9). II. Theodosius Yahudilerin sur içerisinde yaşamalarını yasaklayınca, Yahudi cemaati şehir dışında kalan Galata civarını tercih etmiştir (Besalel, 1992, s.19).

626 yılında Hazar Devleti'nden bir Hazar muharibinin İstanbul'a gelmesiyle İstanbul'a Karayim Yahudilerinin göçü başlamıştır (Sevilla, 1992, s.24). Sonrasında Galata civarına yerleşen Karaylar, burada bir köy kurmuş ve ileriki yıllarda Eminönü'ne ve Hasköy'e yerleşmişlerdir (Güleryüz, 1993, s.146). Hasköy'de, Bizans döneminde, Yahudilerin çoğunluğunu Karayim Yahudileri oluşturmuştur (Ovadya, 1994, s.464). Aslen bir Türk boyu olan Karaylar 6. yüzyılda Yahudiliği seçmişlerdir (Besalel, 1992, s.290). Arthur Koestler, 13. Kabile kitabında, Doğu Avrupa Yahudilerinden Eşkenazların ve Ashkenazimlerin Karayim Yahudileri ile aynı soydan geldiğini ileri sürmüştür (Koestler, 1984, s.84) (Şekil 11).

Şekil 11 : Aşkenaz Yahudileri'nin göç yolları
(Lange, 2000, s.50)

Karay Yahudilerinin, Bizans döneminde, Hasköy ile Karaköy arasındaki bölgeye yerleştirilmesi ile bölgeye Karai köyü denildiği, bu ismin zaman içerisinde Karaköy'e dönüştüğü düşünülmektedir (Besalel, 1999, s.293). Karay Yahudilerinin mezhepsel farklılığı diğer Yahudiler ile aralarında daimî bir sorun oluşturmuştur. Öyle ki Ortodoks Yahudi ile Karay Yahudi'sinin evliliği yasaklanmıştır (Ovadya, 1994, s.464)

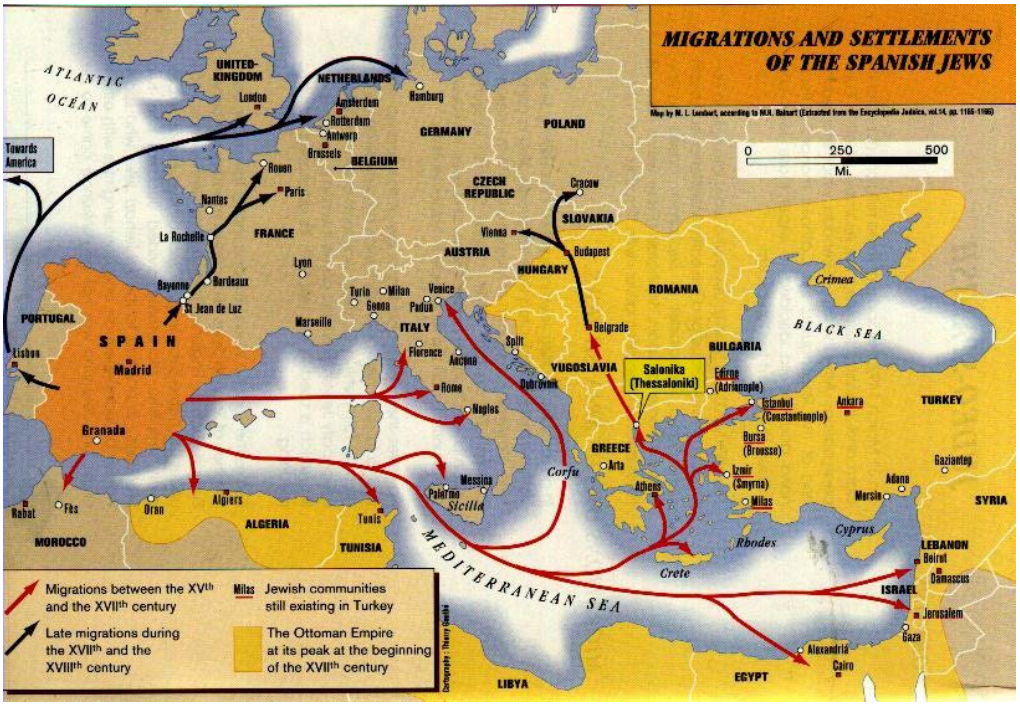
Galata'ya ilave olarak zaman içerisinde, Eminönü'nde Bahçekapı ve Yeni Cami'nin bulunduğu alan ve çevresi, Hasköy, Kasımpaşa ve Balat da Yahudilerin yerleşim yerleri haline gelmiştir (Deleon, 1991, s.55). Sirkeci civarında bulunan Yahudiler buradan çıkarılmaları sonucu Galata'ya yerleşmişseler de ileriki yıllarda Eminönü ve Bahçekapı'ya geri dönmüşler ve 1950'li yıllara kadar buradaki varlıklarını korumuşlardır (Açan, 2006, s.8).

Osmanlı Beyliği'nin ikinci hükümdarı Orhan Bey, Bursa'yı fethettikten sonra Ets Ahaym Sinagogu'nu kurdurmuştur (Cengiz, 2002, s.12). Orhan Bey döneminde

Sinop, Konya, Bursa, Edirne, İzmir ve İstanbul'da Yahudi cemaatinin varlığından söz edilmektedir (Zack, 1996, s.26)

1497 yılında İspanya ve Portekiz'den kovulan ve Osmanlı Devleti'ne sığınmak zorunda kalan Endülüs Yahudileri ve 1648 yılı Polonya'da gerçekleşmiş olan Kmietnitzki katliamından kurtulmayı başarmış Eşkenaz Yahudileri Osmanlı Devleti tarafından İstanbul'da Hasköy ve Balat semtlerine, Anadolu'da Manisa ve Amasya'ya yerleştirilmiştir (Cengiz, 2002, s.12). İspanya kökenli Yahudiler aynı dönem Cibali semtine de yerleşmiştir (Şekil 12).

1597 yılında Eminönü'nde şu an Yeni Valide Cami'nin bulunduğu arazideki ve sinagogdaki haklarından vazgeçmeleri karşılığında Karayim Yahudileri kayd-hayat şartıyla vergiden muaf tutulmuş ve Hasköy'de iskân hakkı almışlardır (Güleryüz, 1993, s.145). Bu sayede Hasköy'de yerleşik durumda bulunan ve Yunanca konuşan, Bizans döneminden itibaren bölgede bulunan Romaniyot Yahudileriyle Sultan II. Beyazıt döneminde (1481-1512) bölgeye getirilen Sefarad Yahudileri ile bölgenin Yahudi nüfusu daha da artmıştır (Tuna, 2006, s.20). Karayim Yahudilerinin Eminönü'nde bulunan ve Yeni Valide Camii inşası için terk ettikleri sinagogun arsası resmiyette satılmamış olduğu için Yahudi cemaatine yıllık 32 kuruş kira bedeli ödenmiştir (Deleon, 1991, s.99).

Şekil 12 : Sefarad Yahudileri'nin göç yolları

(Lange, 2000, s.47)

Yahudilere ait mezarlık, III. Murad dönemine (1546-1595) kadar Kasımpaşa'da yer almışsa da III. Murad 23 Ekim 1583 tarihinde aldığı bir karar ile mezarlığı Hasköy'de bulunan Çıksalın'a taşıtmıştır. Çıksalın, günümüzde İstanbul'un en büyük Yahudi mezarlığıdır (Besalel, 1999, s.270).

Haliç'in diğer kıyısında kalan Balat semtine ilk gelen Yahudiler, Makedonya'nın Kastorio şehrinden gelmiştir (Besalel, 1999, s.239). Buradan gelen 100 kadar fakir Yahudi ailesi Makedonya'daki semtleriyle aynı ismi taşıyan Kastorya Sinagogunu Balat'ta inşa etmiştir (Besalel, 1999, s.251). İleriki yıllarda, İspanya, Portekiz, İtalya ve Rodos'tan göç ederek gelen Yahudilerin de bir kısmı Balat ve civarına yerleştirilmiş ve burada Geruş, Neve Şalom, Messina ve Montias isimli sinagogları inşa etmişlerdir (Göncüoğlu, 2004, s.143). Eminönü civarında ikamet eden Yahudiler de 1660 yılında meydana gelen büyük Ayazmakapı yangını sonrası Balat'a yerleşmiştir (Güleryüz, 1993, s.145).

Seyyah Samuel Bar David, 1642 yılındaki İstanbul gezisinde Karayim Yahudilerinin Hasköy ve Balat'ta ikamet ettiklerini aktarır (Açan, 2006, s.8). 1685 yılında Karayim Yahudisi Benjamin Behar Eli Yeruşalmi Hasköy'de bulunan Karayim Sinagogu'ndan bahisle Karayim Yahudilerinin Hasköy'de bulunduğunu bildirir (Güleryüz, 1993, s.146). Karayim Yahudilerine dair bir diğer bilgi ise, diğer Yahudi cemaatlerinden farklı olarak, Bizans döneminden itibaren Hasköy'de bulunanlarının Rumca, Kırım'dan göç edenlerinin ise Türkçe konuşması ve sinagoglarına da konuştukları dillerde isim vermeleridir. (Göncüoğlu, 2004, s. 146).

Evliya Çelebi'ye göre 17. yüzyılda Haliç'in kuzeydoğu kıyısında on adet Yahudi mahallesi vardır. Bunlar:

1. Hasköy (merkez) Vabatco lakalde,

2. Parmakkapı,

3. Maalem ya da Keçecipiri,

4. Arabacılar,

5. Kordova,

6.Yenimahalle,

7. Şeyh Salih (Çıksalın),

8. Kalaycıbahçe,

9. Sarayiko,

10. Pîrîpaşa (Besalel 1999, s.244).

Hasköy, 1800'lü yıllar itibariyle İstanbul'daki Yahudiliğin merkezi haline gelmiştir (Deleon, 1991, s.96). Ludwig Agust Frankl'e göre 1859 yılı Hasköy Yahudi nüfusu 4000 civarıdır (Göncüoğlu, 2004, s.146). Piri Paşa mahallesinde 1500 Yahudi olduğunu aktaran Frankl, 19. yüzyıl ortalarında ise, Hasköy'de 25.000 Yahudi nüfusundan bahsetmektedir.

Joel A. Zack "Türkiye'nin Tarihi Sinagogları" isimli kitabında 1908 yılı için Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi nüfusunun 265.000 olduğunu, günümüzde ise 22.000 Yahudi kaldığını aktarır. Yine 1908 yılında, Edirne'de 22.000 Yahudi yaşarken günümüzde bölgede hiç Yahudi kalmamıştır (Zack, 1996, s.27).

19. yüzyılın ikinci yarısı Edirne ile Sirkeci arasında inşa edilen demiryolu sebebiyle Sirkeci'de bulunan Yahudiler Hasköy'e yerleştirilmişlerdir (Karakaya, 1994, s.11). Bu göç esnasında devlet güvencesi altında İstanbul'un ilk sigorta teşkilatı olarak da geçen kaza ve bela sandığı kurulmuştur (Göncüoğlu, 2005, s.26).

Rabanit ve Karayim Yahudileri, 19. yüzyılda içerisinde çıkan büyük yangınların etkisiyle Hasköy'den Galata'ya ve diğer semtlere göç etmişlerdir (Güleryüz, 1993, s.171). İlerleyen süreçte İsrail Devleti'nin kurulmasıyla İsrail'e başlayan göçler sonucu Hasköy'deki Yahudi nüfusu oldukça azalmıştır (Sevilla, 1992, s.101). 1990'larda Hasköy'de iki adet Yahudi esnafı ile bir adet Yahudi işvereni kalmış olup aktif olarak kullanılan iki adet sinagog ve Çıksalın Mahallesi'ndeki Yahudi mezarlığı dışında bölgede Yahudilere ait başka bir iz kalmamıştır (Göncüoğlu, 2004, s.143).

2.4 Osmanlı'da Yahudilerin Sosyo-Kültürel Yapısı

Bizans İmparatorluğu'nda Yahudilere uygulanan özel vergiler ve kanunlar Yahudilerin hayatlarını zorlaştırmıştır (Güleryüz, 2012, s.22). Yahudilerin Osmanlı Devleti içerisinde daha rahat bir yaşam sürmeleri Osmanlı ile ilişkilerini daha kuvvetli kılmıştır (Burçak, 2015, s.46).

Göçler ile gelen Yahudiler ülkelerindeki teknolojik gelişmeleri de beraberlerinde getirmiştirdir (Tuna, 2006, s.21). Sefarad Yahudileri silah üretimi ve matbaacılık

alanında gelişme göstermiş ve ilerleyen yıllarda Osmanlı'nın yönetim kademesinde idari ve mali mevkilerde görev almışlardır (Güleryüz, 1993, s.83). Sultan II. Beyazıt (1481-1512), Sefarad Yahudileriyle ilgili olarak, İspanyol kralı Ferdinand hakkında "Böyle bir kralın zeki ve akıllı olduğunu söyleyebilir misiniz? Kendi ülkesini fakirleştiriyor ve benim imparatorluğumu zenginleştiriyor" demiştir (Besalel, 1999, s.24).

Osmanlı Devleti'nin üst kademelerinde görev almış olan Yahudilere, maliyede ve diplomatik faaliyetlerde görevli Yasef Nassi (1524-1579), doktorlukla görevli Hamon Ailesi, büyükelçilikle görevli Salomon Eşkenazi (1520-1602) ve Aben Yaeş (1520-1603) örnek verilebilir (Çınar, 2005, s.29).

Sultan III Ahmet ve Sadrazam Damat İbrahim Paşa dönemleri (1703-1730), Yahudiler üzerinde baskıların arttığı dönemlerdir (Güleryüz, 1993, s.69). Sultan III. Mustafa döneminde (1757-1774), Yahudilere özel kıyafet zorunluluğu ve kıyafet vergisi gibi Yahudilerin yaşamlarını zorlaştırıcı uygulamalar getirilmiştir (Besalel, 2004, s.42). Yahudiler, bu dönemler itibariyle ekonomik, sosyal ve kültürel bir gerileme yaşamış ve kendi içine kapanık bir cemaat halini almışlardır (Sevilla, 1992, s.86).

19. yüzyılda Sultan III. Selim'in (1789-1807) askerlik çağrısına olumlu karşılık veren Yahudiler, Osmanlı ordusunda savaşa katılmışlardır (Çınar, 2005, s.21). Yeniçeri Ocağı'nın kapatılmasıyla Yahudiler üzerindeki baskılar hafiflemiş; Tanzimat Fermanı'yla birlikte Yahudiler ile Müslümanlar eşit haklara sahip olmuşlardır (Sevilla, 1992, s.87). Bu sayede orduya ve devlete alınma hakkı elde etmiştirlerdir ve Yahudilerden alınan vergiler iptal edilmiştir (Sağkulak, 2011, s.73). Sonraki yıllarda, sadrazamlık danışmanlığına kadar yükselen Avram Kamondo, İstanbul'da ilk Yahudi okulunu 1854 yılında Hasköy'de açmıştır (Besalel, 1999, s.47) (Şekil 13).

Şekil 13 : Avram Kamondo'nun fotoğrafı
(Url 3)

Bu yıla kadar, Yahudilerin kutsal metinleri okuma ve yazma dışında okul eğitimleri olmamıştır (Sevilla, 1992, s.100). Hasköy'de, Fransa merkezli "Alliance Israelite Universelle" Okulu'nun açılmasıyla, 1874'te kız çocuklarına, 1877 yılında da erkek çocuklarına eğitim verilmeye başlanmıştır (Ovadya, 1995, s.402). Bu okullarda çağdaş eğitim verilirken, Yahudilerin dini eğitimlerinin yapıldığı Yeşiva isimli okulların da sayısı arttırılmaktaydı (Besalel, 1999, s.50). Kamondo Yevişa'sı, Kula Yevişa'sı, Maalem Yevişa'sı ve ilahiyat enstitüsü özelliği taşıyan Şu'le-i Maarif Okulu bunlara örnektir (Güleryüz, 1993, s.209).

Aron Rodrigue, "Türkiye Yahudilerinin Batılılaşması Alliance Okulları" isimli eserinde Hasköy'de bulunan Fransa merkezli "Alliance Israelite Universelle" Okulu mezunu Yahudi gençlerinin Fransız kültürü etkisi altında kaldıklarından bahsetmektedir (Rodrigue, 1997, s.56). Rodrigue bu gençlerin Yahudi toplumu içerisinde Fransızca bilmeyen Yahudileri aşağı gördüklerini ve Türk toplumundan kopuk ve tecrit etmiş bir hayatı tercih ettiklerini aktarmaktadır (Besalel, 1999, s.115) (Şekil 14).

Şekil 14 : Alliance Israelite Universelle Okulu
(Url 4)

19. yüzyılda İstanbul'da Yahudiler kendi içlerinde "hatgogot" denen bir idari organizasyon sistemi geliştirmişlerdir (Göncüoğlu, 2005, s.26). Her hatgogotun görevi görev alanındaki dini ve hukuki işlerin idare ve sevki olan bir yöneticisi bulunur ve bu yöneticilere "marediatro" denir.

19. yüzyıl Hasköy yangınların ve salgın hastalıkların çokça görüldüğü bir yer olmuştur (Açan, 2006, s.20). 1874 yılında İstanbul'a gelen Edmondo De Amicis, Hasköy için "büyük, kalabalık ve oldukça yoksul bir Yahudi mahallesi" demiştir (Amicis, 2009, s.78).

Cumhuriyetin ilanı sonrası başlayan Türkleştirme siyaseti sonucu bir takım gazete ve dergilerde Yahudi düşmanlığı başlamış, 1934 yılında, Çanakkale Yahudileri ticari boykota maruz kalmış ve Trakya'da Yahudi ev ve dükkanlarına saldırılar olmuştur (Bali, 2008, s.120). Trakya pogromu olarak da isimlendirilen bu olaylar sonrasında Yahudiler yaşadıkları yerlerden göç etmişlerdir. 1942 yılı, devletin Varlık Vergisi'ni çıkartmasıyla Yahudiler maddi ve manevi kayıplar yaşamışlardır (Sevilla, 1992, s.103). Ortaya çıkan yüksek vergileri ödeyemeyen Yahudi iş adamları Anadolu'ya sürülmüş ve Aşkale gibi kamplarda tutsak tutulup, ağır işlerde çalıştırılmıştır (Aktar, 2011, s.12) (Şekil 15).

Varlık vergisini vermiyenler

On yedi kişiden mürekkeb ilk kafile dün gece toplama kampına sevkedildi

Haciz muamelelerine de dün başlandı

Şekil 15 : 1942 yılında kabul edilen varlık vergisi sonucu ortaya çıkan vergilerini ödeyemeyen Yahudiler Aşkale Kampı'na sürülmüştür

(Url 5)

İl isimleri	1927 yılı nüfus sayımına göre Yahudi sayısı	1935 yılı nüfus sayımına göre Yahudi sayısı	1945 yılı nüfus sayımına göre Yahudi sayısı	1965 yılı nüfus sayımına göre Yahudi sayısı
Çanakkale	1.845	1.583	1.433	496
Edirne	6.098	4.071	2.441	321
Tekirdağ	1.481	1.221	659	170
Kırklareli	978	680	378	75
Toplam	10.402	7.555	4.911	1.053

Tablo 1 : 1927-1965 yılları arası Çanakkale'de ve Trakya'da Yahudi nüfusundaki değişimi gösteren tablo

(Bali, 2008, s.310)

Türkiye topraklarında asırlarca yaşayan Yahudiler için birbiri ardına gelen olumsuz olaylardan bir diğeri 6-7 Eylül olaylarıdır (Besalel, 1999, s.85). Başlarına gelen yağma hareketleri, toplum tarafında dışlanmaları gibi üzücü hadiseler ve 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulması sonucu pek çok Yahudi ailesi Türkiye'yi terk etmiştir (Burçak, 2015, s.58).

3. SİNAGOGLARIN GENEL MİMARİ ÖZELLİKLERİ

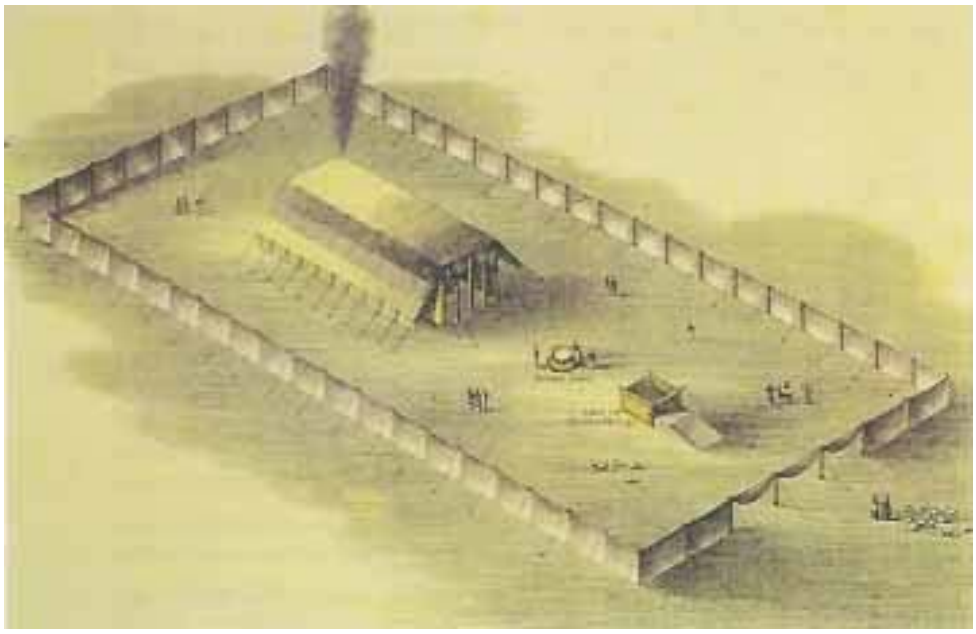
3.1 Sinagogların Tarihsel Geçmişi

Yahudilikte ibadet edilen yere verilen isim sinagogdur. Kelime Yunanca toplanma yeri ve dua evi demektir (Güleryüz, 1992, s.7). Yaygın olarak bilinen bir diğer manası da eğitim evidir (Güleryüz, 1995, s.561). Sefarad Yahudileri sinagoglarına cemaat ve kutsal cemaat anlamına gelen kal, kahal, kahal kadoş da demektedirler (Tuna, 2006, s.65).

Sinagoglar, ibadet etmenin dışında önemli kararların alındığı, inananlarının hayatlarını ve geleceklerini planladıkları, sosyal mekânlar olarak da kullanılmıştır (Türkoğlu, 2001, s.18). Ayrıca sinagoglar eğitim, yemek ve ziyafet, toplumsal fonların toplandığı ve ihtiyaç sahibi kişilere yardımların yapıldığı yer, mahkeme, toplantı salonu, misafirhane, lojman amaçlı da kullanılmıştır (Meek, 2003, s.32).

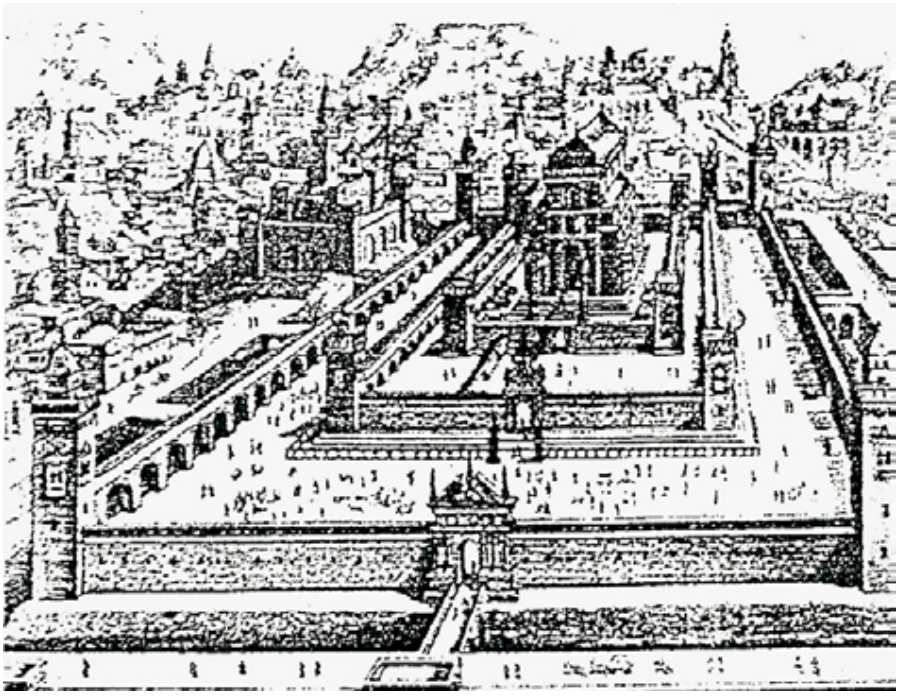
Rivayete göre, Musa peygamber, On Emir ona bildirildikten sonra Yahudilerin arasına geri dönmüş ve ilk olarak Sina Dağı civarında taşınabilen bir çadırda ibadet etmiştir (Tuna, 2006, s.59). İbranice "Mişkan" denilen bu çadır "İlk Tapınak" inşa edilene dek Yahudilerin ibadet mekânı olmuş ve gittikleri her yere de taşınmıştır (Meek, 1995, s.31) (Şekil 16).

Bu ilk ibadethanenin "Kutsallar Kutsalı" isimli iç mekânı ikiye bölünmüştür (Ertürkmen, 2013, s.101). İki bölümden ilki giriş, ikincisi "Ahit Sandığı" ismi verilen On Emir'in saklandığı bölümdür. Yahudi inancına göre Tanrı buradadır (Tuna, 2006, s.60). "Kutsallar Kutsal'ının" önünde tütsü sunağı, altın şamdan, ekmeğin konduğu masa bulunur ve avluda kurbanların sunulması için bir sunak ve abdest almak için pirinç malzemeden yapılmış bir tekne yer alır (Ertürkmen, 2013, s.102) (Şekil 17, 18).

Şekil 16 : İlk inşa edilen mişkan

(Toplumsal Tarih, 2003, s.20)

Şekil 17 : Kudüs'teki Birinci Tapınak

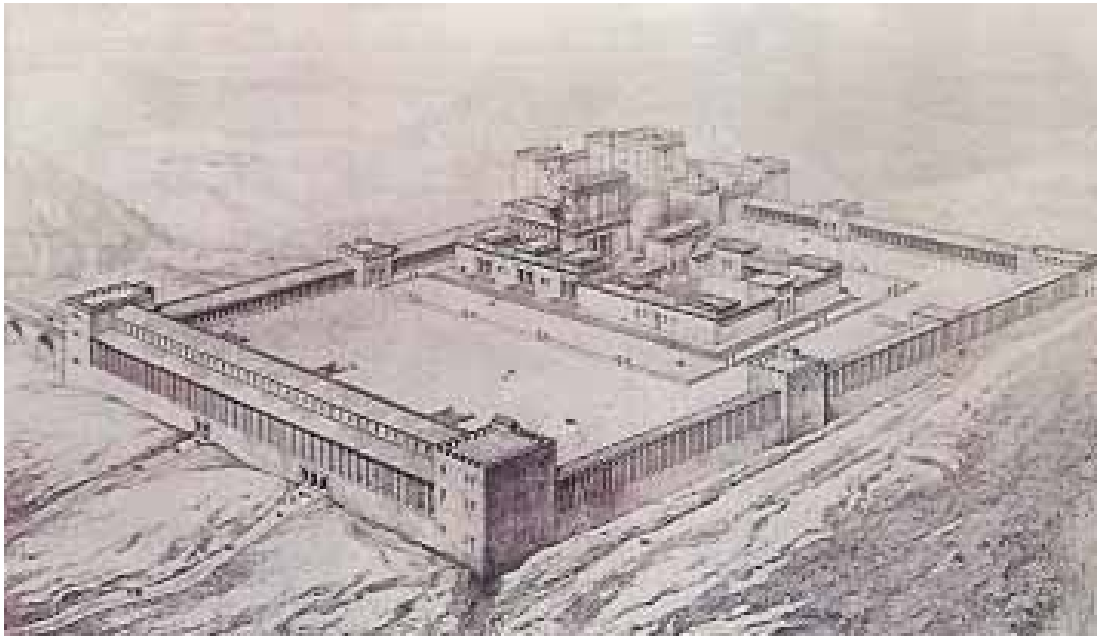
(Toplumsal Tarih, 2003, s.21)

Şekil 18 : Kudüs'deki Birinci Tapınak cephesi
(Meek, 2003, s.37)

Kudüs'te, Süleyman peygamber tarafından Moriah Dağı'nda "İlk Tapınak" inşa ettirilmiştir (Ertürkmen, 2013, s.104). Süleyman peygamberin vefatı sonrası Yahudi Devleti parçalanmış ve yeni tapınaklar inşa edilmiştir (Tuna, 2006, s.60). Kral Yeşu, Süleyman peygamberin yaptırdığı mabet dışında diğer mabetlerde tapınmayı yasaklatmıştır. Savaş ve maddi imkansızlıklar sonucu Süleyman peygamber tarafından yaptırılan mabed yağmalanmış ve yıkılmış, Yahudiler Babil'e sürülmüştür. 48 yıl sürgünün ardından yurtlarına dönebilen Yahudiler, "İkinci Tapınak"ı milattan önce 515 yılında tekrar yapmışlardır. İkinci Tapınak'ta iç ve dış iki adet avlu bulunmaktadır ve iç avluda bulunan tapınakta da iki adet avlu vardır. İlk yapımında, "İlk Tapınak" kadar görkemli yapılmayan "İkinci Tapınak" zamanla Yahudilerin mali durumlarının düzelmesiyle sonradan yapılan ekler ile zengin bir dekorasyona sahip olmuştur (Türkoğlu, 2001, s.16).

Hellen Kralı'nın, İkinci Tapınak'ı Zeus Tapınağı'na çevirmek istemesiyle Yahudiler ayaklanmışlar ve Loudas Makabi önderliğindeki isyan başarılı olmuştur (Ertürkmen, 2013, s.15). Kudüs, Roma İmparatorluğu döneminde Suriye Eyaleti haline getirilmiş ve I. Herodes zamanında tapınağın bulunduğu alan genişletilip inşa faaliyetleri arttırılmıştır (Tuna, 2006, s.8). Ancak Herodes sonrası Yahudiler ile İmparatorluğun ilişkileri bozulmuş ve 4 yıl süren ayaklanma sonucu Kudüs'ü ele geçiren Roma yönetimi Tapınak'ı ve Kudüs'ü yıkmıştır. Tapınak'tan sadece batı yönündeki tahkim duvarı ayakta kalmıştır. Bu duvara günümüzde Yahudiler tarafından "Ağlama Duvarı" denilmektedir. Yahudiler bu iki tapınağın yıkılışlarının gerçekleştiği günde 24 saatlik oruç tutmaktadırlar (Tuna, 2006, s.64) (Şekil 19, 20).

Şekil 19 : Kudüs'deki İkinci Tapınak
(Toplumsal Tarih, 2003, s.22)

Şekil 20 : Günümüzde Ağlama Duvarı
(Url 6)

Kutsal Tapınak, Yahudiler için ayrı bir öneme sahiptir. Yahudiler kurban ibadetlerini sadece bu tapınakta gerçekleştirmiştirler (Ertürkmen, 2013, s.7). Günümüzde tapınağın var olmaması sonucu Yahudiler kurban ibadetlerini yapmamaktadırlar. Yılda üç kez Tapınak'a hacca gelen Yahudiler buradaki Pesah, Şavuot ve Sukkot isimli ibadetlerini yürüyerek gerçekleştirirler (Tuna, 2006, s.63).

Pesah: Hamursuz Bayramı olarak da bilinmekte olan Pesah, Mısır'dan ayrılışı ve Yahudilerin kölelikten kurtuluşunu sembolize etmektedir (Güleryüz, 1993, s.230).

Şavuot: Torah'ın alınmasının kutlanmasıdır. Tanrı'nın Yahudilere öğretisi anlamındadır (Tuna, 2006, s.63).

Sukkot: Hasat ve paylaşma bayramıdır (Ertürkmen, 2013, s.138).

Yahudilikte mesih inancına göre mesihin yeryüzüne tekrar gelmesi ile Kutsal Tapınak tekrar inşa edilecek ve sonsuza dek varlığını sürdürecektir (Ertürkmen, 2013, s.114). Yahudiler tarafından yapılan ilk sinagoglar daha çok işlevsel olarak kullanılmış ve bundan dolayı ilk sinagoglar Kutsal Tapınak'a benzetilmektense inşa edildikleri yerlerdeki dini yapılara benzetilmişlerdir (Tuna, 2006, s.65).

Yahudiliğin dini hukuku anlamına gelen "Alaha" isimli kurallar bütününde sinagoga dair şunlar aktarılmaktadır (Güleryüz, 1993, s.223):

- Sinagoglar kutsal yerlerdir ve bu yüzden sinagoglara saygı gösterilmelidir,
- Bu yapıların içinde yetişkinler küçük çocukları öpmemelidir. Buralarda Tanrı sevgisi haricinde sevgi gösterisi yapmak uygun değildir,
- Kişi bu kutsal mekânlara sıcakta serinlemek, yağmurda ıslanmamak amacıyla girmemelidir,
- Bu yapılarda yemek, içmek, uyumak veya uyuklamak yasaktır,
- Bir sinagog inşa ederken bir Tora bilgesine danışmak gereklidir. Bu kişi yol gösterecektir (Türkoğlu, 2001, s.19).

3.2 Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Sinagogların Genel Mimari Özellikleri

Osmanlı döneminde, Tanzimat'ın ilanına kadar yeni kilise ve sinagog inşasına izin verilmemiştir (Güleryüz, 1993, s.50). Yangın, deprem, sel gibi afetlerle zarar gören yapıların onarımı veya yeniden inşası için fermanlar verilmiş ve zarar gören yapılar aynı yerde tekrar inşa edilmiştir (Güleryüz, 1995, s.562).

Sinagogların cephelerinde süsleme ve sembollerden kaçınılmıştır (Güleryüz, 1995, s.562). Birçok sinagogun avlusu yüksek duvarlarla çevrilidir (Güleryüz, 1995, s.562). Bu sayede dışarı ile net bir ayrım sağlanmış ve ibadet etmeye gelenlerin dış dünya ile ilişkisinin kesilmesi sembolize edilmiştir (Güleryüz, 1995, s.562).

Yahudilik inancında dini yapıların içerisinde herhangi bir temsili resmin bulunması doğru karşılanmadığı için sinagoglarda da insan veya hayvan figürleri görülmemektedir (Güleryüz, 1995, s.562). Bununla birlikte bir kısım sinagogun tavanlarında doğanın resmi veya natürmort kalem işçilikleri bulunur (Ertürkmen, 2013, s.144). Davut Peygamber'i simgeleyen altı kollu yıldızı cephelerde, cumbalarda, balkon parapetlerinin üstlerinde, kapı üstlerinde görmek mümkündür (Ertürkmen, 2013, s.145).

Yahudi kanunlarına göre bir sinagogun inşası esnasında uyulması gereken kurallar şunlardır (Tuna, 2006, s.100):

- Sinagogların Kudüs'e yönlendirilmiş olması gerekir.
- Giriş kapısı Ehalin karşısında olmalıdır.
- İbadet mekânına doğrudan girişi engellemek ve dışarıdan gelenlerin dünyevi düşünce ve tasalardan uzaklaşmasına yardımcı olmak için antreden giriş sağlanmalıdır.
- Talmud'da penceresiz bir odada dua edilmemesi belirtildiği için sinagoglarda pencere şartı bulunmaktadır.
- Talmud'a göre Kutsal Tapınak'ta kadınlar ile erkekler ayrı yerde ibadet etmektedir. Bu yüzden sinagoglarda da kadınlar ya arka sıralarda ya da üst katlarda bulunmalıdır.

Yahudiler tarih boyunca sürgünde olmaları sebebiyle karakteristik bir sinagog mimarisi oluşturamamışlardır (Güleryüz, 1995, s.562). Sinagogların mimari biçimini bir sinagogda bulunması gereken asıl özellikler ve bunun dışında yapının bulunduğu

yörenin inşa gelenekleri, döneminin anlayışı ve zevki belirlemiştir. Osmanlı'da, Tanzimat Fermanı'yla gayrimüslim yapılarının ufak ölçekte olma zorunluluğu, kubbesiz olma zorunluluğu, çevresindeki camilerden kesinlikle daha alçak ve daha gösterişsiz olma zorunluluğu gibi yasakların kaldırılması sinagog mimarisine de yansımış ve daha görkemli yapılar ortaya çıkabilmiştir (Tuna, 2006, s.100).

Bir yapıyı sinagog olarak isimlendirmek için yapıda bulunması esas olan elemanlar ehal, teva-bima, kadınlar bölümü ve sefer toradır (Tuna, 2006, s.101).

Sefer Tora: Kutsal kitap olan Tora'nın bir hayvan derisine yazılarak parşömen haline gelmiş şeklidir (Ertürkmen, 2013, s.121) (Şekil 21, 22).

Ehal: Sefer Tora'ların muhafazasının sağlandığı ve sinagogun en kutsal bölümünü oluşturan dolaba verilen isimdir (Güleryüz, 1995, s.562). Doğu yönüne bakması sağlanan Ehal ancak içerisinde saklanan Tora'ların okunması için özel günlerde ve özel durumlarda açılır. Maddi dünyayı terk edip kutsal olana yönelmeyi simgeler (Tuna, 2006, s.101).

Teva-Bima: Kelime olarak İbranicede Nuh peygamberin gemisi anlamını taşır (Ertürkmen, 2013, s.132). Torah rulolarının okunduğu kürsüdür. Sinagog içerisinde ehal ile karşılıklı olarak ibadet mekânının ortasında veya ehalin karşı duvarında bulunur (Sert, 2015, s.25). Bir kısım örneklerinde gemi formundadır ve kubbeli, tonozlu veya çevresi sütunludur. Bima, Kutsal Tapınak'taki kurban taşının karşılığıdır (Tuna, 2006, s.102).

Kadınlar Bölümü: Yahudilik inancında kadınlar ile erkeklerin aynı safta ibadet etmesi doğru karşılanmadığından kadınların ibadet ettiği yerleri ayrıdır. Sinagog içerisinde üst katta balkon şeklinde veya giriş katta ibadet alanının arka kısmında bulunur (Sert, 2015, s.26).

Şekil 21 : Sinagoglarda bulunması esas olan elemanlar
(Tuna, 2006, s.103)

Şekil 22 : Ehal, Teva(bima) ve Sefer Tora
(Tuna, 2006, s.103)

Osmanlı Devleti sınırları içinde inşa edilen sinagogların mimarisi dönemsel farklılıklar barındırır (Zack, 1996, s.30). Önceleri merkezi plan şemalı sinagoglar tercih edilirken, Batılılaşmanın etkisiyle bazilikal planlı sinagoglar tercih edilmiştir (Tuna, 2006, s.111). İlk dönem sinagoglarının en belirgin özellikleri yüksek ve masif avlu duvarlarının içerisinde içe dönük yapılar olmalarıdır (Ertürkmen, 2013, s.146). Batılılaşma etkisiyle inşa edilen sinagoglarda ise simgesel nitelikli, dışarıdan fark edilebilen, herkes tarafından algılanabilecek bir mimari tercih edilmiştir (Besalel, 1999, s.175).

3.3 Hasköy'deki Sinagoglar

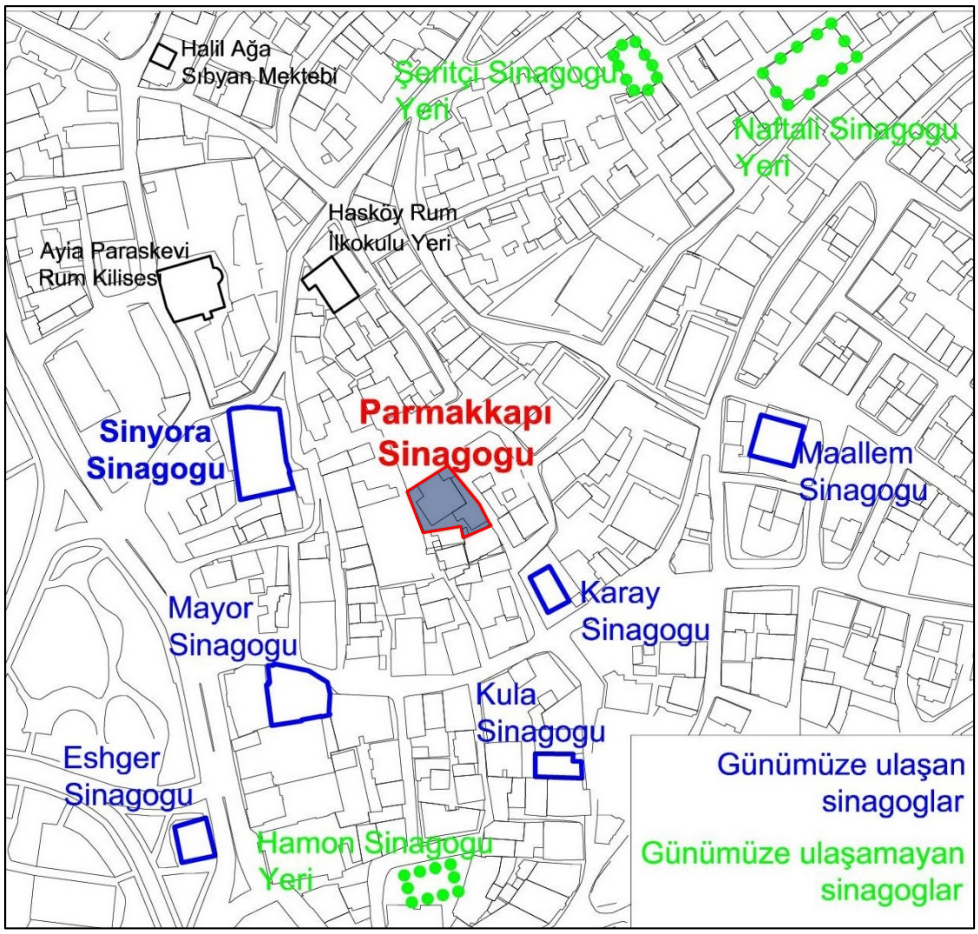
19. yüzyılda, Hasköy'de on bir adet Yahudi mahallesi bulunmaktaydı (Güleryüz, 1992, s.95). Bölgedeki sinagog sayısına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Galante'ye göre bu sayı on üç iken, Besalel'e göre bu sayı onikidir (Galante, 1985, s.260). Hasköy'deki sinagoglar, günümüze ulaşamayanlar ve günümüze ulaşmış sinagoglar olarak ikiye ayırmak mümkündür.

3.3.1 Günümüze ulaşamayan sinagoglar

Hasköy'de günümüze ulaşamayan sinagoglar şunlardır: Naftali Sinagogu, Alamanes Sinagogu, Yeni Mahalle Sinagogu, Besallel Sinagogu, Kasabim Sinagogu, Şeyh Salih Sinagogu, Sarayiko Sinagogu, Mizrahi Sinagogu, Kordova Sinagogu, Şeritçi Sinagogu, Hamon Sinagogu, Afnaim Sinagogu ve Kalaycı Bahçe Sinagogu'dur (Güleryüz, 1992 s.95, Açan, 2006, s.31).

3.3.2 Mevcut sinagoglar

Hasköy semti içerisinde günümüze kadar maddi varlığını sürdüren sinagoglar şunlardır: Abudara (Parmakkapı) Sinagogu, Esgher Sinagogu, Karay Sinagogu, Maalem Sinagogu, Mayor Sinagogu, Sinyora Sinagogu ve Kula Sinagogudur (Şekil 23).

Şekil 23 : Hasköy'de günümüzde ulaşan ve ulaşamayan sinagogların yerlerini gösteren harita

(Kına, 2018)

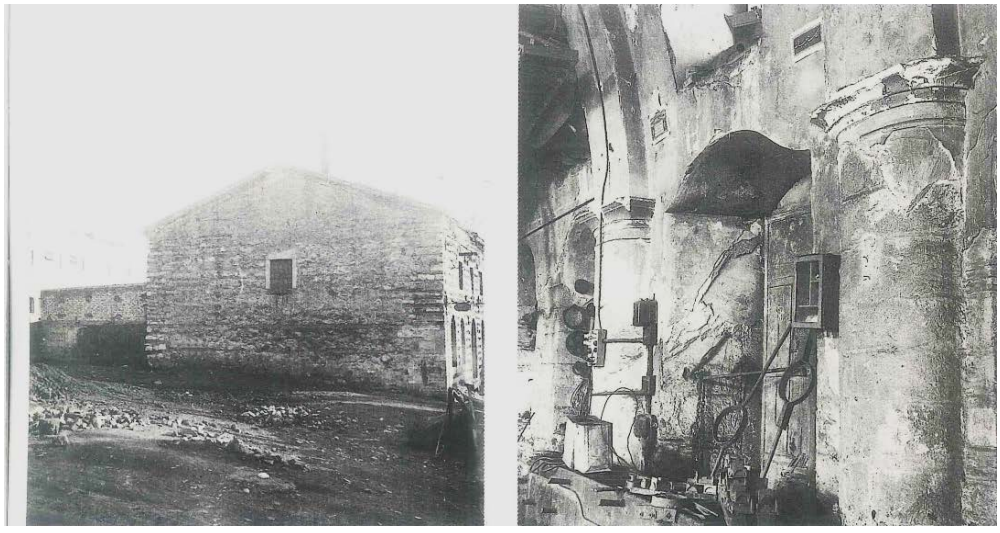
3.3.2.1 Esgher Sinagogu

Yapım tarihi bilinmeyen Esgher Sinagogu, Hasköy sahilinde, Hasköy Caddesi üzerinde yer alır (Şekil 23). Tuğla boyutu, mimari detaylar ve cephe düzenlemesi 19. Yüzyılın ilk yarısı izlerini taşır (Türkoğlu, 2001, s.59). 1984 – 1986 yılları arasında yapılan Kuzey Haliç Projesi kapsamındaki sahil düzenleme çalışması esnasında çevresi açılarak ortaya çıkmıştır (Açan, 2006, s.16). 1996 yılına kadar yapı âtıl kalmıştır (Şekil 24). Kütüphane işlevi kazandırılmak üzere restore edilen yapı, günümüzde lokanta olarak kullanılmaktadır. Naim Güleryüz, sinagogdan Hasköy'ün içlerine uzanan gizli tünellerin var olduğuna dair bir rivayeti aktarır (Güleryüz, 1992, s.98). Abudara Sinagogu'nda olduğu gibi, Esgher Sinagogu da 1940'lı yıllarda idarecilerinin yanlış kararları sonucu, zift deposu olarak kullanılmak üzere kiraya verilmiş ve ileriki yıllarda dökümhane olarak kullanılmıştır.

Şekil 24 : Esgher Sinagogu restorasyon öncesi durumu
(Açan, 2006, s. 18)

Dikdörtgen planlı, beşik tonoz örtülü yapının giriş cephesi bir sıra küfeki taşı ile iki sıra tuğladan oluşan almaşık duvar örgüsüne sahiptir. Diğer cepheleri moloz taş ve düzensiz tuğla sıralarından oluşur. Yuvarlak kemerli giriş kapısının iki yanında ikişer yarım daire kemerli pencere bulunan yapının çatısı alaturka kiremitle kaplıdır. Batı cephesinde ikinci kat hizasında üç adet pencere vardır. Doğu cephesindeki kapı kapalı durumdadır. Güney cephesi sağır olan yapının kuzey cephesinde ise bir adet söveli pencere bulunmaktadır (Şekil 25, 26, 27).

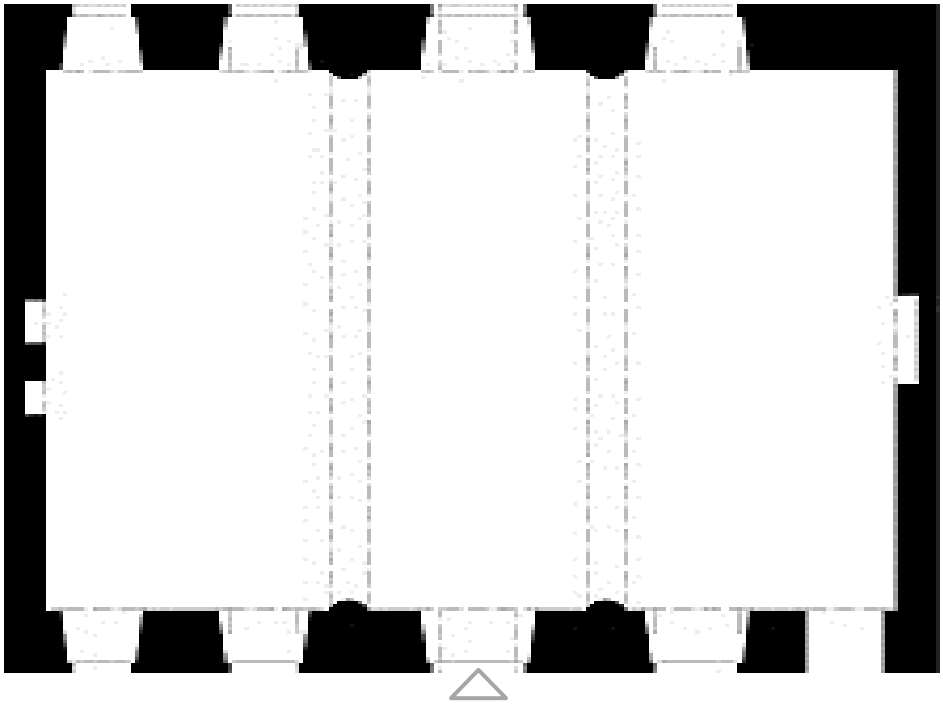

Şekil 25 : Esgher Sinagogu'nun 1940 yılı görünümü
(Göncüoğlu, 2005, s. 112)

Şekil 26 : Esgher Sinagogu'nun günümüzdeki görünümü

(Kına, 2018)

Şekil 27 : Esgher Sinagogu'nun plan rölövesi

(Tuna, 2006, s. 134)

Doğu cephesinde bulunan nişin Ehal olduğu tahmin edilmektedir. Yapının Teva'sından bir ize rastlanmamıştır. Esgher Sinagogu geçirdiği restorasyon çalışmaları ile özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiştir (Şekil 28).

Şekil 28 : Esgher Sinagogu'nun günümüzde iç mekânının görünümü (Kına, 2018)

3.3.2.2 Karay Sinagogu

Keçeci Piri Mahallesi, Mahlül Sokak ile Aziz Sokak'ın kesiştiği köşede bulunan Karay Sinagogu'nun bir diğer adı da "Kal Ha Kadoş Be Kuşta Bena Mikra"dır (Besalel, 1999, s.293). Sinagogun girişinin olduğu sokağın eski ismi, Karay Sinagogu Sokağı'dır (Şekil 23).

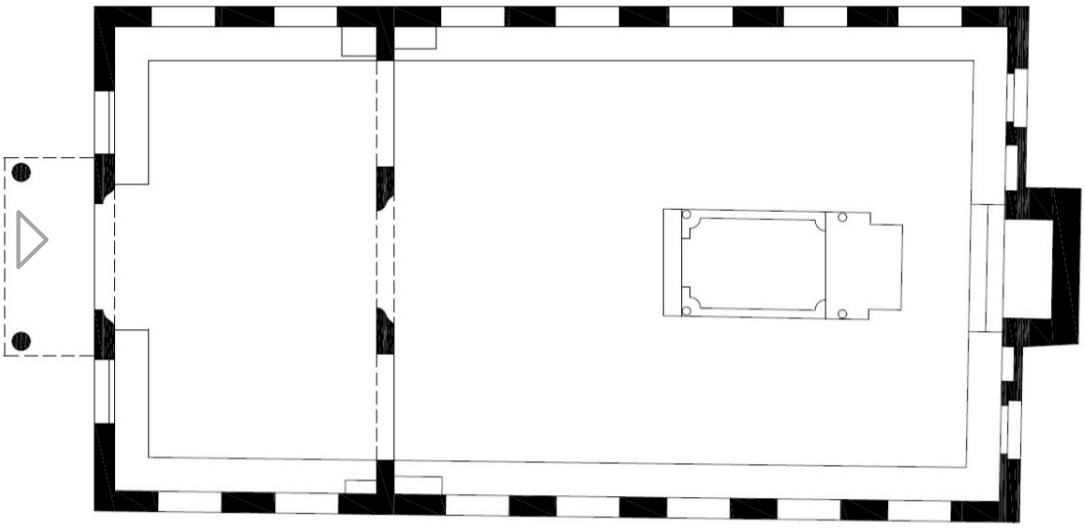
Karayim Yahudilerine ait olan sinagogun ilk inşa tarihi bilinmese de Bizans döneminden kaldığı bilinmektedir (Güleryüz, 1992, s.102). 1536 yılında yıkık olan yapı tekrar inşa edilmiştir (Ovadya, 1994, s.464). 1729 yılındaki yangın sonucu yapı onarımdan geçmiştir.

1729 tarihinde yapıda gerçekleştirilen onarım Kırım Yahudileri tarafından yapılmıştır. Hasköy Karayim Yahudileri teşekkürlerini iletmek amacıyla sinagog kapısına manzum bir yazıt koymuştur (Açan, 2006, s.19). 1774 yılında çıkan yangın sonucu tekrar zarar gören yapı maddi imkânsızlık sonucu kapalı ve metruk bir halde kalmıştır (Besalel, 1999, s.245). Kırım Karayları 1800'lerin başında Hasköy Karay Sinagogu'nu tekrar inşa etmişlerdir. Bu inşa faaliyeti esnasında yapı duvarlarında yumurta akının kullanıldığı belirtilmektedir. 1842 yılında Sultan Abdülmecid'in izniyle Karay Sinagogu büyük çaplı bir onarımdan geçmiştir (Şekil 29).

Şekil 29 : 1950'li yıllarda Karayim Sinagogu'nun görünümü
(Göncüoğlu, 2005, s. 107)

1842 yılında Sultan Abdülmecid'in izniyle Karay Sinagogu büyük çaplı bir onarımdan geçmiştir (Ovadya, 1994, s.464) (Şekil 29). Dikdörtgen planlı yapının girişi batı yönündedir. Doğu duvarındaki niş Ehal'dir. Mekânın ortasında Ehal'in karşısında Teva bulunmaktadır. Yapının avlu zemini kare taş levhalarla kaplıdır. Avlu duvarları moloz taş ve tuğladan oluşur, almaşık örgülü, yüksek ve sağırdır. Avlu duvarında On Emir'in bulunduğu yazıtlar vardır ve yazıtların önünde çeşme ve kuyu bileziği bulunmaktadır.

Şekil 30 : Karayim Sinagogu'nun plan rölövesi
(Tuna, 2006, s. 135)

Ahşap, kırma çatılı yapının köşelerinde pilastır vardır. Giriş kapısı simetri ekseninde ve iki yanında birer pencere bulunur. Sinagogun zemini tamamen halı ile örtülüdür. Yapı duvarları sedir kaplamayla çevrilidir. Karayim Sinagogu'nun tavanında özel imal edilmiş, üzeri renkli bezemelerle kaplı ipek kumaş vardır (Açan, 2006, s.19) (Şekil 30, 31, 32).

Şekil 31 : Karay Sinagogu'nun içerisinden görünümü
(Açan, 2006, s. 21)

Şekil 32 : Karay Sinagogu'nun yüksek avlu duvarları
(Kına, 2018)

Diğer sinagoglardan farklı olarak Karayim Sinagogu girişinde ayakkabılar çıkartılmakta, zaman zaman dua esnasında secde edilmektedir (Ovadya, 1994, s.464). Hasköy içerisindeki sinagoglar arasında özgünlüğünü korumayı başarabilen Karay Sinagogu, Karay Yahudilerinin nüfusundaki azalma sonucu sadece bayram ve özel günlerde açılmaktadır.

3.3.2.3 Maalem Sinagogu

Keçecipiri Mahallesi'nde yer alan Maalem Sinagogu, Basmacı Ruşen, Dere ve Harapçeşme sokaklarının çevrelediği meydan ortasında yer alır (Şekil 23). İlk inşaat tarihi bilinmemektedir (Cengiz, 2002, s.101). Yapının çevresi yüksek duvarlarla çevrilidir. Günümüzde Hasköy'de kullanılmakta olan iki sinagogdan birisidir (Şekil 33).

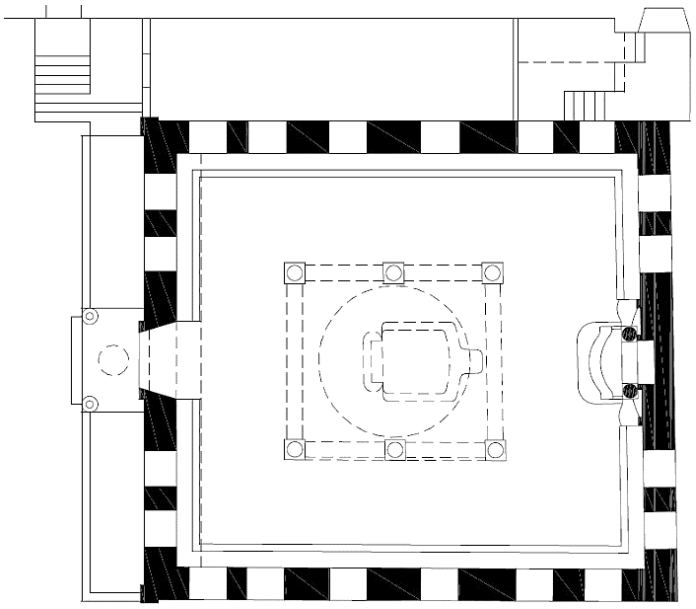
Şekil 33 : Maalem Sinagogu'nun 1990 yılı görünümü
(Göncüoğlu, 2005, s. 117)

Cengiz'e göre yapının temeli daha eski bir yapıya aittir. 1804 yılı Hasköy Yangını'nda zarar gören yapı bir süre harap durumda kaldıktan sonra Hamambaşılık'ın başvurusu ile yeniden yapılmıştır. 6 Ekim 1804 tarihli fermanda civardaki beş adet sinagogun tekrar yapımına izin verildiği belirtilir. Bunlar, Arabacılar Sinagogu, Karay Sinagogu, Abudara Sinagogu, Maalem Sinagogu ve ismi belirsiz bir sinagogdur. Fermanda şu bilgi yer almaktadır: *"Maalem Sinagogu'nun profesör avlusu olarak adlandırılan ünlü bir avlusu bulunmaktadır. Sinagog, bir yandan parfümcü Yahudi Bohor'un dükkânı, diğer iki yönden arsalar, bir yönden ise yol ile çevrilidir."* (Açan, 2006, s.24).

Maalem Sinagogu 1492 yılındaki göçler sonucunda bölgeye yerleşen İspanyol Yahudileri tarafından kurulmuştur (Türkoğlu, 2001, s.62). 1970'li yıllardan 1991 yılına kadar terk edilen yapı, 1999 yılında onarım görmüş ve günümüzdeki halini almıştır (Açan, 2006, s.25).

Sinagogun ve avlunun duvarları almaşık örgülüdür. Yapının günümüzde kullanılmayan asıl giriş kapısı üzerinde bezeme süsler ve mermer üzeri İbranice yazıt vardır. Yapı avlusu içerisinde Midraş bulunur.

Kareye yakın dikdörtgen planlı sinagogda mekânın ortasında Teva ve doğu duvarında niş içerisinde Ehal bulunur. Ehal üzerinde İbranice yazı ve bezemelerle süslü iki sütunla taşınan mermer alınlık vardır. Maalem Sinagogu'nun Teva'sı Hz. Nuh'un gemisini temsilen stilize bir gemi formundadır ve üç basamakla çıkılan Teva'nın üzerinde altı sütunla taşınan kubbe bulunur (Şekil 34, 35).

Şekil 34 : Maalem Sinagogu'nun plan rölövesi
(Tuna, 2006, s. 136)

Şekil 35 : Maalem Sinagogu'nun Teva ve Ehal'inin görünümü
(Göncüoğlu, 2005, s. 114)

Şekil 36 : Nuh peygamberin gemisini temsil eden Teva
(Tuna, 2006, s. 136)

Cepheleri oldukça yalın bir halde olan sinagogun cephe kurgusu simetriktir. Giriş cephesinde, ortada kapı ve üzerinde gül pencere bulunur. Kapının her iki yanında ikişer pencere vardır. Aynı zamanda bu pencereler ile aynı hizada üst katta pencereler bulunur. Alt kat pençeleri dikdörtgen, üst katın pencereleri ise kemerlidir (Şekil 37).

Şekil 37 : Maalem Sinagogu cephesi
(Kına, 2018)

Göncüoğlu Maalem Sinagogu'ndan bahsederken yapının Osmanlı mimarisinden nasıl etkilendiğine dair şu tespitleri yapmıştır: *"Hasköy'deki sinagogların içinde Maalem Sinagogu tasarımı, mimari ayrıntıları ve süsleme programlarıyla ayrıcalıklı bir yere sahiptir. İbadet mekânının merkezinde bulunan ve kırma çatı altında gizlenen bağdadi kubbe, Osmanlı mimarisinde, sivil yapıların yanı sıra özellikle mescitlerde ve tarikat yapılarında, en azından 16. yüzyıldan itibaren uygulanan bir çözümdür. Diğer taraftan erkeklerin kullandığı ibadet mekânının, kadınlara mahsus kafesli fevkani mahfillerle kuşatılması da Musevilikle İslamiyet'in ortak bir geleneğinden kaynaklanmakta, benzer çözümler hemen bütün Osmanlı mescitlerinde ve tarikat yapılarında görülmektedir. Ayrıca cephelerde gözlenen çift sıralı pencere düzeni 19. yüzyıla ait bir gayrimüslim yapısında Osmanlı mimari geleneklerinin sürdürülmesi açısından dikkat çekicidir"* (Göncüoğlu, 2005, s.115).

3.3.2.4 Mayor Sinagogu

Piripaşa Mahallesi'nde bulunan yapı Aziz Sokak'tadır (Şekil 23). İlk inşa tarihi bilinmemektedir ama Bizans döneminde de var olduğu aktarılmaktadır (Göncüoğlu, 2005, s.119). İspanya'dan gelen Yahudiler tarafından yapılan ibadet binasının özgün hali avlulu ve midraşlıdır (Cengiz, 2002, s.104). Midraş, 1923'teki Aynalıkavak Yangını sırasında kaybolmuştur (Açan, 2006, s.28).

Almaşık örgülü duvarlara sahip sinagogun çatısı beşik çatıdır. Doğu-batı yönünde bir simetri ekseninin bitiminde (doğu ucunda) yapının Ehal'i yer alır (Şekil 38). Teva'sından iz kalmamış olan yapının çatı iç kısmı ahşap kaplamalı bir kubbeden oluşmaktadır (Tuna, 2006, s.137). Kubbenin altında Teva olduğu tahmin edilmektedir (Şekil 39).

Şekil 38 : Mayor Sinagogu'nun Ehal'inin görünümü
(Esmer, 2018)

Şekil 39 : Mayor Sinagogu'nun günümüz görünümü
(Kına, 2018)

Mayor Sinagogu, 1926 yılında yapının hahamının vefatına kadar sinagog işlevini sürdürmüş; hahamın ölümü sonrası dökümhane olarak kullanıldıktan sonra günümüzde depoya dönüşmüştür (Göncüoğlu, 2005, s.119).

3.3.2.5 Sinyora Sinagogu

Piripaşa Mahallesi'nde, Baçtar ve Parçacı sokaklarının kesiştikleri köşede yer alan yapının ilk inşa tarihi 1660'dır (Açan, 2006, s.29) (Şekil 23). 1900'lü yıllarda meydana gelen yangınlar ile zarar gören yapı günümüzde terk edilmiş haldedir. Duvarı, moloz taş ve yer yer tuğladan oluşan almaşık örgülüdür. Sinagogun kesme küfeki taşı söveli, yuvarlak kemerli bir kapısı bulunmaktadır (Şekil 40).

Şekil 40 : Sinyora Sinagogu günümüz görünümü
(Kına, 2018)

Sinyora Sinagogu 1660 yılı öncesi Balat'ta bulunmaktayken, Balat'ta meydana gelen Ayazmakapı Yangını'yla birlikte Hasköy'e göç eden Yahudi cemaati aynı isimle burada bir sinagog inşa etmiştir (Güleryüz, 1992, s.97). Yapı günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

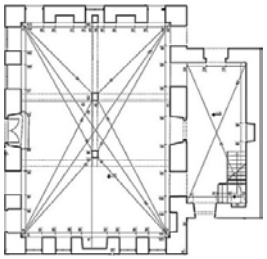
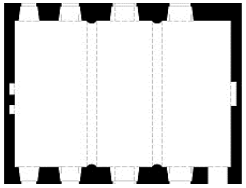
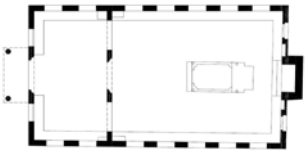
3.3.2.6 Kula Sinagogu

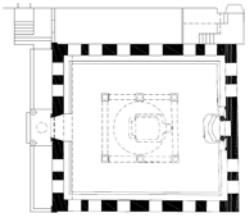
Keçecipiri Mahallesi, Gazi Sokak'ta bulunan Kula Sinagogu'nun ilk inşa tarihi bilinmemektedir (Açan, 2006, s.22). 1948 yılından itibaren imalathane olarak kullanılan yapı Talmud'un öğretilerinin yapıldığı okul (yeşiva) olarak kurulmuştur (Güleryüz, 1992, s.98) (Şekil 23).

Kareye yakın dikdörtgen planlı olan sinagogun duvarları, moloz taş ve tuğladan oluşan almaşık örgülüdür. Pencereler üst kat hizasında olduğu için zemin katı oldukça sağırdır. Asıl giriş zemin katın güneybatı köşesinde yer almakta ve bu girişi basık kemerli bir pencere izlemektedir (Şekil 41). Yapı birtakım değişikliklere uğrayarak günümüzde imalathane olarak kullanılmaktadır. Kuzey cephesinde sonradan kapatılmış olan açıklıklar vardır.

Şekil 41 : Kula Sinagogu günümüz görünümü
(Kına, 2018)

Yapının ismi	Bulunduğu sokak	Ada/ parsel	Yapım tarihi	Son onarım tarihi	Planı	Kişi sayısı/ m²	İşlevi	Tescil durumu	Korun muşluk durumu
Abudara Sinagogu	Mahlül Sokak	3056/4	Bilinmiyor	1832		115 kişi/150 m²	Kullanılmıyor	Tescilsiz	Orta durumda
Esgher Sinagogu	Hasköy Caddesi	195/1	Bilinmiyor	2003		130 kişi/170 m²	Restoran	Tescilli	Orta durumda
Karay Sinagogu	Aziz Sokak	3531/7	Bilinmiyor	1842		140 kişi/180 m²	Sinagog	Tescilli	İyi durumda
Kula Sinagogu	Gazi Sokak	3533/9	Bilinmiyor	Bilinmiyor		115 kişi/150 m²	İmalathane	Tescilsiz	Kötü durumda

Maalem Sinagogu	Dere Sokak	3094/1	Bilinmiyor	20. yüzyıl		60 kişi/75 m²	Sinagog	Tescilli	İyi durumda
Mayor Sinagogu	Aziz Sokak	3083/2	Bilinmiyor	19. yüzyıl		160 kişi/200 m²	Depo	Tescilli	Kötü durumda
Sinyora Sinagogu	Parçacı Sokak	3538/1	1660	Bilinmiyor		440 kişi/550 m²	Depo	Tescilsiz	Kötü durumda

Tablo 2 : Hasköy'deki mevcut sinagogların karşılaştırmalı tablosu

4. ABUDARA (PARMAKKAPI) SİNAGOGU

4.1 Abudara Sinagogu'nun Tarihçesi

Hasköy'de Mahlül Sokak üzerinde, 3056 ada 4 parselde bulunan sinagogun kurucuları İspanyol Yahudileridir (Açan, 2006, s.28). İlk inşa tarihi bilinmeyen yapının ismi bir Yahudi aileden gelmektedir (Türkoğlu, 2001, s.58). Yusuf Besalel, Abudaram soyadının Arap kökenli, İspanyol menşeli soyadlardan olduğunu aktarmaktadır (Besalel, 1999, s.299). Aynı zamanda İstanbul'daki Türkiye Hahambaşılığında görevli dini kurul üyesi İzak Perez Bey'e göre Abudaram, sinagogu bağışlayan ailedir. Abu kelimesi *bir şeyin veya birinin babası* manasına gelmekte, dara kelimesi ise *bilgi veya hikmet* anlamına gelmektedir (Url 12, 13). Bu iki kelimenin oluşturduğu Abudara kelimesi ise *bilginin adamı veya hikmetin babası* anlamındadır. Abudara Sinagogu, ibadethane vasfını yitirip işlev değişikliğine uğrayan Kula ve Mayor sinagoglarına kıyasla daha iyi korunabilmiştir (Şekil 23, 42, 43).

Şekil 42 : Abudara Sinagogu ve çevresindeki diğer dini yapılar
(Alman Mavileri,1913-1914, K12)

Şekil 43 : Abudara Sinagogu ve çevresindeki diğer dini yapılar
(Url 7)

Hasköy Yahudileri için önemli olan yapıda pek çok tören ve toplantı yapılmıştır (Açan, 2006, s.28). 1804 yılı yangını sonrası büyük hasar alan yapının yeniden yapılmasına izin verilmiş ve yeniden yapım esnasında bölgedeki uzman kişilerden oluşturulan kurul kararları doğrultusunda yapı tekrar inşa edilmiştir. Kurulun aldığı kararlar şu şekildedir: *Parmakkapı, Karaimler'in karşısındaki sinagogdur. Yangından önce, sinagogun çevresinde, bir yönde ipek satıcısı İshak'ın konutu, bir yönde ise yol yer almaktadır. Sinagogun ana mekânının uzunluğu 13,62 m, genişliği 9,05 m'dir"* (Galante, 1985, s.260).

III. Selim döneminde (1789-1807) yeniden yapılan sinagog 1832 yılında tadilattan geçmiştir. III. Selim'in fermanında yapının özgün ölçüler ile tekrar yapıldığı belirtilmektedir (Galante, 1985, s.261).

Abudara Sinagogu'nun geçirdiği onarımlara dair ve yapının son haline dair Avram Galante *Histoire des Juifs de Turquie* isimli kitabında şu bilgileri vermektedir: 11 Kasım 1832 (Rebiulevvel 1250 sonu) Sultan II. Mahmut dönemine ait onarımda, Sultan III. Selim döneminde inşa edilen yapı değiştirilmeyerek onarılmış ve bu dönemin anlayışı içerisinde kalem işleri gerçekleştirilmiştir. İbadethanenin geçirdiği bu inşa ve onarımlardan ilki Sultan III. Selim'in Hassa baş mimarı İbrahim Kâmi'nin denetiminde ve onun ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. II. Mahmut döneminde de yapılan onarımın imparatorluk binalarının sorumlusu Hassa baş mimarı Abdülhalim Efendi tarafından gerçekleştirilmiş olduğunu 11 Kasım 1832 tarihli fermandan

öğrenmekteyiz (Galante, 1985, s.261). Süleyman Faruk Göncüoğlu bu bilgileri Tarihte Hasköy isimli kitabında paylaştıktan sonra yapıya dair şunları aktarmaktadır: *"Bu nedenle Parmakkapı Sinagogu kitlesi, duvar örgülü, iki sıralı pencere düzeni ve bezemeleriyle 19. yüzyıla ait, kâgir duvarlı, kırma çatılı Osmanlı mescitlerinin özelliklerini paylaşmaktadır"* demektedir (Göncüoğlu, 2005, s.110). Ancak Göncüoğlu tarafından verilen Mühimme Defteri, no: 251, 151, no: 256, 55, no: 261, 88 ve 66, Kilise Defteri, no:2, 190, no: 4, 171 nolu onarım defterlerinin ilgili sayfalarında İstanbul ve Hasköy'e dair hiçbir bilgiye rastlanılmamıştır. Göncüoğlu tarafından yapı üzerine verilen bilgiler sadece Avram Galante'nin kitabında verilen bilgilere dayanmaktadır. Bahsedilen belgeler arşivde bulunamamıştır. Ancak, BOA'da Galante'nin bahsettiği 11 Kasım 1832 tarihli fermanı doğrulayan A. {DVNS.MHMD. defter no: 251, s. 104, hüküm no: 192 numaralı ve Aralık 1832 tarihli ikinci bir fermana rastlanmıştır. Bu fermana göre:

"Bu ferman padişah emri ile padişahın damadı Vezir Halil Rıfat Paşa, havass-ı refia kadısı (yani Hasköy'ü de içine alan bölgenin hâkimi) ve Padişahın bina işlerinden sorumlu müdürü Abdülhalim'e yazılmıştır.

Havass-ı refia kazasına bağlı Hasköy'de bulunan Yahudilere ait bir tane sinagogun iç, dış, çatı ve duvarları zamanla yıkılmaya yüz tuttuğundan kış günlerinde ayin yapmakta güçlük çekmektedirler. Bundan dolayı Hahambaşı sinagogun onarımına izin verilmesi için bir dilekçe yazmıştır. Sinagogun onarıma ihtiyaç duyan bölümlerinin onarımı için benim (padişahın) emri gerektiği Vezir Halil Paşa tarafından belirtilmiştir. Konu ile ilgili şer'i (yani kanunen) bir fetva (görüş) alınması gerektiği için Şeyhülislam (Diyanet başkanı) Mekkizade Mustafa Asım Efendi'den görüş sorulmuştur.

Hasköy'de Yahudilerin eski sinavilerinin iç, dış, çatı ve onarıma ihtiyaç duyulan yerlerinin bu işi bilen kişiler tarafından asıl (orijinal) şekline hiçbir ilave yapılmaksızın eski haline uygun olarak yapmaları uygun olur mu? Diye sorulmuş,

Şeyhülislam da "uygun olur" diye cevap vermiştir. Böylece fetva verildiğinden ben de (padişah) olarak onarımın yapılması için emir verdim. Bu emrimin dayanağı olan fetvaya uygun olarak işin yapılması fermanımdır. Yapılmasına izin veren bu emrimi yazdırıp sizlere gönderdim. Adı geçen sinagogun ölçülerek eski ölçülerini bir karış

hatta bir parmak bile aşmamak koşuluyla onarımına izin verilmiştir. Sinagogun eski durumundan fazla bir şey ilave edilmesine asla rızam yoktur.

Siz görevliler bu hususlara dikkat ederek konu ile ilgili gerekenleri yapınız. Bu söylenenlere aykırı iş yapmaktan sakınasınız."

Galante'nin verdiği bilgiler bu fermanla doğrulanmaktadır. Sinagogun içinde görülen açık yeşil renkli kalem işi katmanı 1804, daha sonra günümüze ulaşmış olan kalem işi bezemeler ise 1832 yılı onarımına ait olmalıdır.

4.2 Abudara Sinagogu'nun Mimari Özellikleri

4.2.1 Vaziyet planı

Hasköy'e hâkim bir tepe üzerinde konumlandırılmış olan sinagogun çevresinde bitişik yapılar bulunmaktadır (Şekil 44). Sinagog küçük bir avlu ile çevrilidir. Kuzey tarafında sinagoga bitişik bir adet konut bulunmaktadır. Güney tarafında avlu duvarı ile bitişik iki adet konut vardır. Avlu zemin kaplaması şaptır.

Şekil 44 : Abudara Sinagogu'nun günümüzde çevresi
(Url 8)

Sinagog yüksek bahçe duvarlarının arkasında kalmaktadır (Şekil 45). Bahçe duvarları ile yapı arası ondülin çatı örtüsü ile kapalıdır. Kemerli bir kapı ile sinagogun avlusuna girilmektedir (Şekil 46). Avlu içerisinde sonradan yapılmış birbiri ardı sıralı iki oda ve bir tuvalet bulunmaktadır. Bahçe giriş kapısının kuzeyinde örülmüş duvar ile güneyinde kalan sıralı iki oda girişte bir koridor

oluşturur ve koridorun sonunda tuvalet bulunmaktadır (Şekil 47). Avlunun iç kısmı sonraki yıllarda örülen duvarlar ile özgünlüğünü kaybetmiştir.

Şekil 45 : Abudara Sinagogu'nun bahçe duvarları
(Kına, 2018)

Şekil 46 : Abudara Sinagogu'nun bahçe kapısı
(Kına, 2018)

Şekil 47 : Abudara Sinagogu'nun avlu koridoru
(Kına, 2018)

4.2.2 Plan özellikleri

Sinagog iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler ana ibadet mekânı ve kadınlar bölümüdür. Dikdörtgen planlı ibadet mekânının ölçüleri doğu-batı doğrultusunda 8.56 m., kuzey-güney doğrultusunda 12.42 m.'dir. Tavan yüksekliği 7.40 m.'dir. Bahçe içerisinde güney tarafında, yapıya güneyden girişi sağlayan iki adet kapı vardır. Bunlardan birisi yapının özgün kapısıdır (Şekil 48). Diğer giriş aslen penceredir (Şekil 49). Daha sonradan kapıya dönüştürülmüştür. Bunun dışında bahçeden yapının kadınlar bölümüne doğu ve batı yönünden de giriş sağlanmaktadır (Şekil 49).

Şekil 48 : Abudara Sinagogu'nun giriş kapısı

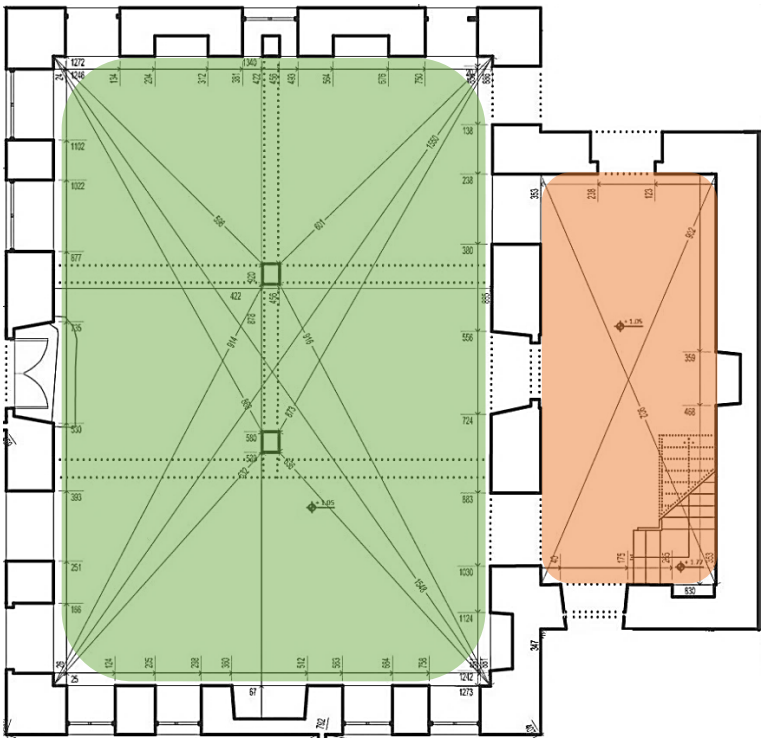
(Kına, 2018)

Şekil 49 : Abudara Sinagogu'nda batı duvarı üzerinde kapı boşluğuna çevrilmiş pencere

(Kına, 2018)

Doğu duvarında dört adet pencere bulunmaktadır. Batı duvarı üzerinde üç adet pencere ve iki adet niş vardır. Güney duvarında iki adet kapı, bir adet niş ve iki adet pencere boşluğu bulunmaktadır. Kuzey duvarı üzerinde dört adet pencere ve bir adet niş vardır. Bu niş sinagogun Ehal'idir. Bu bölümde, yapıya imalathane olarak kullanımı esnasında eklenen, betonarme asma katın taşınması için üç adet kolon eklenmiştir (Şekil 51). Betonarme asma katın bulunduğu alanda tavan yüksekliği ölçüsü 3.90 m.'dir. Ana ibadet mekânının batı duvarında bulunan kapı boşluğundan kadınlar bölümüne girilmektedir (Şekil 52). Kadınlar bölümü ölçüleri 3.53 m. X 8.30 m. ve tavan yüksekliği 3.30 m.'dir. Doğu ve batı yönlerinde birer kapı ile bahçeye çıkış bulunan bölümde üst kata çıkış merdiveni bulunur (Şekil 53). Her iki bölümün de döşemesi şap kaplıdır.

Şekil 50 : Zemin kat ibadet mekânı ve kadınlar bölümü
(Kına, 2018)

Şekil 51 : Yapıya sonradan eklenen betonarme asma kat
(Kına, 2018)

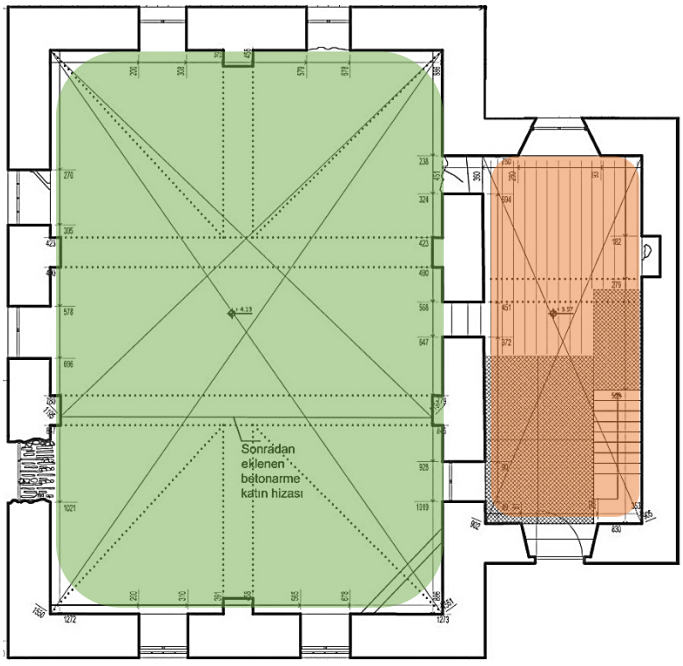

Şekil 52 : Kadınlar bölümüne geçişin sağlandığı kapı
(Kına, 2018)

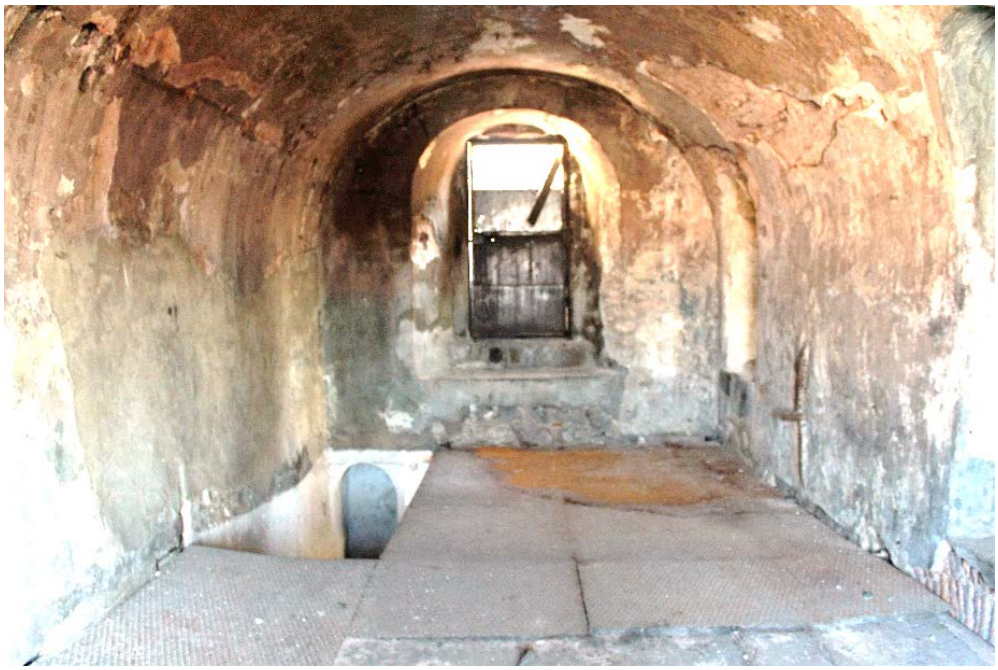

Şekil 53 : Üst kata çıkış merdiveni
(Kına, 2018)

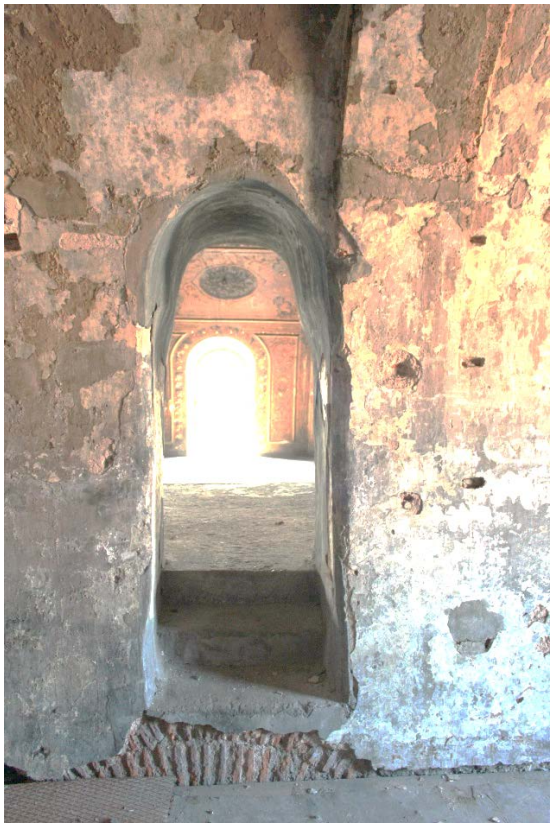
Yapının üst katı da zemin katta olduğu gibi iki bölümden oluşur (Şekil 54). Bu bölümler kadınlar bölümünün üst katı ve ana ibadet mekânının üst katıdır. Kadınlar bölümünün ölçüleri 4.51 m. X 8.30 m.'dir. Tavan yüksekliği ölçüsü 3.00 m.'dir. Doğu duvarı üzerinde bulunan demir kapı ile yapının dışına çıkılmaktadır (Şekil 55). Bu kapının özgün halinin pencere olduğu tahmin edilmektedir. Batı duvarında pencere bulunan kadınlar bölümünde kuzey duvarı üzerinde bir adet niş ve güney duvarı üzerinde iki adet pencere açıklığıyla bir adet kapı boşluğu bulunur (Şekil 56). Bu boşluktan üç basamaklı merdiven ile ana ibadet mekânının üst katına ulaşılır.

Şekil 54 : Birinci kat ibadet mekânı ve kadınlar bölümü
(Kına, 2018)

Şekil 55 : Üst kat kadınlar bölümünden yapının dışına çıkışın sağlandığı kapı (Kına, 2018)

Şekil 56 : Kadınlar bölümünden ana ibadet mekânına geçişin sağlandığı kapı (Kına, 2018)

Ana ibadet mekânının üst katının ölçüleri 8.86 m. X 8.47 m.'dir. Doğu ve batı duvarları üzerinde ikişer adet simetrik pencere bulunmaktadır (Şekil 57). Güney duvarı üzerinde üç adet pencere vardır. Bu pencerelerden doğu yönünde bulunan pencere çeperindeki duvarın kırıldığı görülmektedir (Şekil 58). Kuzey duvarı üzerinde bir adet çelik profil görülmektedir (Şekil 59). Bu profilin sinagogun imalathane olarak kullanımı esnasında yapıldığı tahmin edilmektedir. Yapının bu bölümünün duvarlarında ve tavanında kalem işleri vardır. Bu kalem işleri ayrı bir başlıkta incelenmiştir.

Şekil 57 : Doğu ve batı cephelerinde bulunan pencereler
(Kına, 2018)

Şekil 58 : Doğu duvarı üzerinde zarar gören pencere

(Kına, 2018)

Şekil 59 : Kuzey duvarı üzerinde fabrika olarak kullanım sırasında konmuş olduğu düşünülen I-profil

(Kına, 2018)

Sinagogun almaşık örgülü duvarlarının kalınlığı yaklaşık 1.00 m.'dir. Batı duvarı ve doğu duvarı üzerinde yer yer yüzey kayıpları bulunmakta ve buradan duvar örgüsü görülmektedir (Şekil 60, 61). Yapının duvarları zemin katta çimento sıvayla kaplıdır. Çok az yerde özgün sıva görülmektedir (Şekil 61). Kuzey duvarı üzerinde bulunan nişin Ehal olduğu tahmin edilmektedir (Şekil 62). Yapının Teva'sından bir ize rastlanmamıştır.

Şekil 60 : Doğu duvarı yüzeyinde sıva dökülmeleri ve duvar örgüsü (Kına, 2018)

Şekil 61 : Batı duvarı yüzeylerinde sıva dökülmeleri ve duvar örgüsü (Kına, 2018)

Şekil 62 : Abudara Sinagogu'nun kuzey duvarı üzerindeki Ehal nişi (Kına, 2018)

Kuzey duvarında Ehal nişi üzerinde iki parça halinde bir kitabe bulunmaktadır (Şekil 63). Metinler kararma ve parça kayıpları dolayısıyla tam okunamamaktadır. Kitabeler, İzak Perez Bey ve tarihçi, arkeolog Noah Kaye tarafından tercüme edilmiştir. İzak Perez yazıtın şiirsel bir metin olduğunu, dua olmadığını belirtmiş ve şiirin içinde Zebur'daki bir ilahiye ait parça bulunduğunu aktarmıştır (126:2). Yazıtlarda Tanrı'ya övgü bulunmaktadır. Yazıtların içerisinde Tanrı'nın evi anlamına gelen Bet-el kelimesi geçmekte ve Tanrı'nın evinde toplanılıp dua edilmesi övülmektedir.

Sol panelde şu ifade geçmektedir;

Ha-chofetz b'chain y'kabel tefilah

Hayatta sevinen biri dua alacak (Kaye)

İlahi 126:2: "O halde bizim ağızlarımız kahkahalarla dolu olacak…" (Kaye)

Tanrı, O'na ibadetimizle bizim yüzümüzü güldürsün. Çünkü biz O'nunla bir aile gibiyiz (Perez)

Kurtuluş gelsin, Tanrı'nın egemenliği kayıtsız, şartsız olsun (Perez)

Sağ panelde şu ifade geçmektedir;

Tüm ibadethanede Tanrı'nın bize yapacaklarına beklenti içindeyim (Perez)

Şekil 63 : Yazıtların günümüz görünümü
(Kına, 2018)

4.2.3 İç cepheler

Alt kat iç cepheler çimento sıvayla kaplıdır. Üst kat iç cephelerde kalem işleri bulunmaktadır. Alt kat kuzey ve batı iç cepheleri yapının imalathane olarak kullanımı esnasında oldukça hasar görmüş ve siyah kabuk oluşumları gözlemlenmektedir (Şekil 51, 52, 64). Güney iç cephesi üzerinde delikler bulunmaktadır. Doğu iç cephesinde sıva kayıpları vardır.

Şekil 64 : Sinagogun iç cephelerinde görülen sıva kayıpları ve kararmalar (Kına, 2018)

4.2.4 Dış cepheler

Dış cephelerde duvarlar bir sıra kesme küfeki taşı, iki sıra tuğladan oluşur (Şekil 65). Köşelerde kesme taş blokları kullanılmıştır. Zemin kat dış duvarları çimento sıva ile kaplıdır (Şekil 66).

Şekil 65 : Dış cephe duvar örgüsü
(Kına, 2018)

Şekil 66 : Kuzey cephesinin sıva kaplı zemin kat dış duvarları
(Kına, 2018)

Kuzey cephesinde bulunan avlu duvarı üzerinde 3 adet tel örgü parmaklıklı pencere bulunmaktadır. Simetrik bir cephede, giriş güneybatı yönünde kemerli bir kapıdan sağlanır ve kapının iki yanında da ortası kilit taşlı, kemerli iki pencere vardır. Bu cephede kapı hizasının üstünde tek ve kemerli pencere, alt katta ki diğer pencerelerin hizasında da birer düz atkılı pencere mevcuttur. Kuzey cephesinde alt katta dört adet kemerli pencere, üst katta iki adet kemerli pencere ve bir adet kapı bulunur (Şekil 67). Güney cephesinde alt katta üç adet kemerli pencere, üst katta iki adet kemerli bir

adet düz atkılı pencere bulunur (Şekil 68). Göncüoğlu, doğu cephesinin birinci katında bulunan iki pencerenin sonradan kapatılarak bugünkü niş görünümünü aldığını söylemektedir, fakat bu nişler yapının özgün nişleri olmalıdır. Kuzey cephesi bir başka bina ile bitişiktir. Pencerelerin hepsi kesme taş sövelidir.

Şekil 67 : Kuzeydoğu cephesi
(Kına, 2018)

Şekil 68 : Güneydoğu cephesi
(Kına, 2018)

4.2.5 Üst örtü ve çatı

Yapının dışarıdan kırma çatısı olduğu görülür ancak içeriden örtünün beşik tonozlu olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 44). Beşik tonozu taşıyan kemerler doğu ve batı duvarlarında bulunan payelere oturur. Kırma çatı üzerinde yer yer bitkilenme ve ağaç gövdeleri görünmektedir (Şekil 69). Doğu doğu cephesi ufak bir bölümü dışında alaturka kiremit kaplıdır. Diğer cephelerde Marsilya kiremit bulunmaktadır. Kadınlar bölümünün çatısı diğer bir binaya bitişik olduğundan dolayı çatı eğimi batıdan doğuya yöneliktir. Kadınlar bölümü çatısının bu halinin sonraki yıllarda niteliksiz bir onarım esnasında yapıldığı tahmin edilmektedir.

Şekil 69 : Çatıda görülen bitkilenmeler
(Kına, 2018)

4.2.6 Bezeme

İç duvarlarda, tonozda ve tonozu taşıyan kemerlerin yüzeylerinde 19. yüzyılın birinci yarısına ait olan kalem işleri mevcuttur. Bu kalem işleri 1832 tarihli ferman sonrası onarım ile yapılmıştır (Türkoğlu, 2001, s.58). Dikdörtgen, üçgen ve trapezoidal panolara ayrılmış tavanda stüko boyamalar, stilize yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan eklektik bezeme öğeleri vardır. Üst kat duvarında özgün sıva dökülmesi sonucu ortaya çıkan alt kısımda 1832 onarımı öncesi kalem işleri görülmektedir

(Şekil 90). Tonoz, açık kahverengi renkte boyalı, süslemeler ise mavi ve kahverengi tonlarındadır. Yapıdaki birkaç pencerenin iç kısımlarında İtalyan kökenli majolika çinileri vardır (Theunissen, 2008, s.360) (Şekil 70). Yine bir kısım pencere açıklıklarının yan yüzeylerinde bezemeler vardır (Şekil 71). Dönemin Yahudilerinin inancı doğrultusunda yapının cephesinde herhangi bir süslemeye rastlanmamaktadır (Şekil 72, 73, 74).

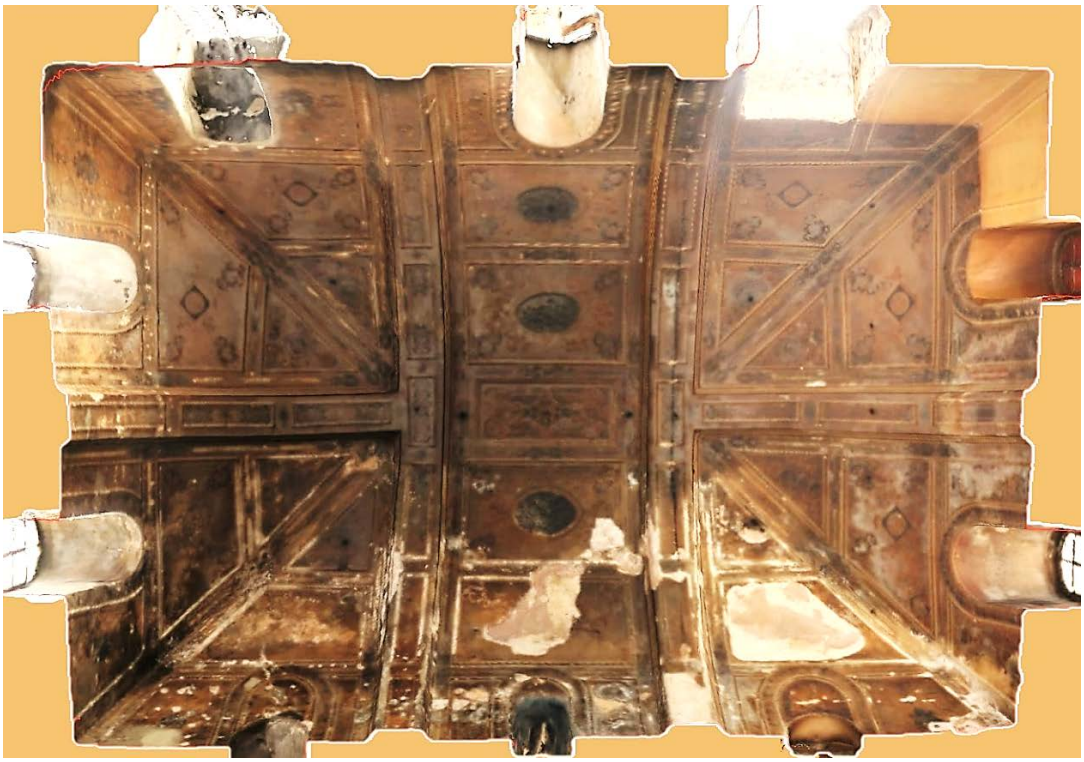

Şekil 70 : Güney duvarı üzerinde bulunan pencerenin iç tablasında görülen çiniler (Kına, 2018)

Şekil 71 : İkinci kat doğu duvarı üzerinde bulunan pencere açıklıklarının yan yüzeylerinde görülen kalemişi bezeme

(Kına, 2018)

Şekil 72 : Tavandaki kalem işleri ve bezemeler

(Kına, 2018)

Şekil 73 : Tavandaki kalem işleri ve bezemeler

(Kına, 2018)

Şekil 74 : Tavandaki kalem işleri ve bezemeler

(Kına, 2018)

4.2.7 Malzeme ve yapım tekniği

Yapının subasman seviyesinde bir açıklık olmadığı için temeline dair bir ize rastlanılmamıştır. Temellerinin taş olduğu tahmin edilmektedir. Ana ibadet mekânının ve kadınlar bölümünün duvarları iki sıra tuğla ve bir sıra küfeki taşı örülerek inşa edilmiştir. Yapı köşelerinde, 47 x 33 cm'den 24 x 19 cm'ye kadar, farklı ölçülerde kesme taş blokları kullanılmıştır. Sinagogun duvarlarında yapılan taş ve tuğla ölçümleri sonucu taş boyutlarının 18 x 30 cm, tuğla boyutlarınınsa 14 x 4 cm ölçülerinde olduğu tespit edilmiştir. Sinagogun geçirdiği onarımlar esnasında özgün duvar örgüsünün korunduğu tahmin edilmektedir. Birinci kat hizasına kadar olan duvarların iç kısımları sıvalıdır. İkinci kat iç duvarlarında kalem işleri bulunur. Yapı içerisinde sadece bir yerde özgün döşemeden izler gözükmektedir (Şekil 90). Bu izlere göre ana ibadet mekânı döşemesinin mermer olduğu tahmin edilmektedir. Kadınlar bölümünün döşemesinin özgün halinin ahşap olduğu, zaman içerisinde çelik profillerle desteklenip saç kaplama ile değiştirildiği gözlenmektedir. Kadınlar bölümüne çıkan merdiven de günümüzde demirdendir (Şekil 53).

4.2.8 Koruma sorunları

Hasköy semtinde meydana gelen yangınlar ve depremler ile tahrip olan Abudara Sinagogu dönem dönem onarım görmüştür (Güleryüz, 1992, s.14). 1950'li yıllardan yakın tarihe kadar imalathane olarak kullanıldığı için yapıda bozulmalar meydana gelmiş ve yapı bu işlevin yüklediği birtakım ekler almıştır. Yapının bilinen en son kayıtlı onarımı 1832 yılında meydana gelmiştir (Galante, 1985, s.261).

4.2.8.1 Bakımsızlığın ve yanlış onarımların sebep olduğu bozulmalar

Avlu ve bahçe duvarı

Yapının bahçe duvar örgüsünde yer yer gazbeton ve tuğla bulunur. Bu müdahalenin zaman içerisinde yıkılan bahçe duvarının onarımı esnasında yapıldığı tahmin edilmektedir (Şekil 75). Ayrıca avluda yapının özgün halinde bulunmayan ve sonradan eklenen mekânlar mevcuttur. Avlu girişi ile beraber yanlarda yer alan duvarlar ve odaların sonradan eklendiği gözlemlenmektedir (Şekil 47). Yapının güneydoğu cephesinde bulunan bahçe duvarında sonradan açıldığı tespit edilen pencereler ve boşluklar vardır (Şekil 68). Avlu çatı örtüsü de fabrika kullanımı esnasında eklenmiştir.

Şekil 75 : Kuzey cephesi bahçe duvarlarındaki niteliksiz onarım
(Kına, 2018)

Ana yapı

Sinagogun ana giriş kapısına ek olarak, aynı cephe üzerindeki (doğu cephesi) bir pencerenin bozulup, kapı boşluğuna çevrildiği görülmektedir (Şekil 49). Bu pencerenin üst hizasında bulunan pencerenin çevresini oluşturan duvarda sebebi anlaşılamayan bir nedenden dolayı malzeme kayıpları bulunmaktadır (Şekil 58). Benzer şekilde iki adet daha pencere bulunmaktadır. Bunlardan birisi zemin katta bulunan, bahçeye çıkış kapısı amacıyla açılan, kuzeybatı cephesindeki penceredir. İkincisi ise birinci katta kuzeydoğu cephesinde bulunur.

İmalathane olarak kullanım esnasında yapıya betonarme bir ara kat eklenmiştir ve bu katı taşıması için de iki adet kolon ve kirişler yapılmıştır (Şekil 76). Aynı dönemde eklendiği tahmin edilen elektrik ve aydınlatma tesisatı da yapıda bozulmalara sebep olmuştur (Şekil 77). Yapının zemin kaplaması da özgünlüğünü kaybetmiş ve şap ile kaplanmıştır.

Şekil 76 : İmalathane olarak kullanım esnasında eklenen betonarme kat (Kına, 2018)

Şekil 77 : Yapının imalathane olarak kullanımı esnasında görünümü (Zack, 1996, s.158)

İmalathane olarak kullanım esnasında yapıya eklenen elemanlar sonucu tavanda bulunan kalem işlerinde renk solması, katman kalkması, alttaki sıvada çatlak ve kopmalar ve yüzey kayıpları oluşmuştur (Şekil 78). Doğu duvarı üzeri birinci kat hizasında çelik profil gözlemlenmektedir (Şekil 59).

Bakımsızlık, kötü kullanım, bitkilenme, deprem ve yangın gibi olaylar sonucu yapıda strüktürel çatlaklar oluşmuştur (Şekil 82). Yapıya eklenen betonarme asma katın da yapı yükünü arttırdığı ve strüktürel bozulmaya yol açtığı düşünülmektedir (Şekil 64, 76). Aynı zamanda betonarme ekin yapı ile birleşim noktalarında da bozulmalar gözlenmektedir (Şekil 83, 84). Yığma yapı ile betonarmenin rijitliklerinin farklı olması, bir deprem anında betonarme ek ile yığma yapının farklı davranmasına sebep olacaktır. Bu durum yapıda ciddi hasarlar meydana getirebilir.

Şekil 78 : Kalem işlerinde gözlemlenen bozulmalar
(Kına, 2018)

4.2.8.2 Doğal etkenlerin sebep olduğu bozulmalar

Sinagogda rüzgâr, yağmur, kar, sıcaklık değişimi, güneş gibi doğal etkenlerden kaynaklanan sıva çatlakları ve dökülmeleri, bitkilenme, çürüme, korozyon, taş duvarda kayıp, taş duvarda harç kaybolması, nemlenmeden kaynaklı sararmalar, pencere sövelerinde kırılmalar ve kopmalar ve siyah kabuk oluşumları görülmektedir.

Deniz kenarına yakınlığı da yapıyı nem açısından etkilemektedir. Cephelerdeki taş yüzeylerde ve tuğlalarda parça kopmaları görülmektedir. Cephelerdeki alınlıklarda kopmalar mevcuttur (Şekil 79, 80, 81).

Şekil 79 : Cephelerde taş duvarlarda ve harçlarda kayıp ve koplamar
(Kına, 2018)

Şekil 80 : Pencere sövelerinde kopmalar ve yüzey kayıpları
(Kına, 2018)

Şekil 81 : Cephelerde taş duvarlarda ve harçlarda kayıp ve koplamar
(Kına, 2018)

Bahçe duvarlarında, avlu içerisinde, yapının cephelerinde ve özellikle çatı örtüsünde yer yer bitkilenme görülmektedir. Ayrıca pencerelerde ve parmaklıklarında korozyondan kaynaklı malzeme kayıpları da görülmüştür. Duvarların iç ve dış yüzeylerinde derz boşalmalarına sıklıkla rastlanmaktadır. Her iki katta da duvar yüzeylerinde sıva dökülmeleri ve tozuma vardır.

Şekil 82 : Doğu duvarı üzerinde bulunan strüktürel bir çatlak
(Kına, 2018)

Şekil 83 : Betonarme kirişin batı duvarı ile bağlantısı
(Kına, 2018)

Şekil 84 : Betonarme kirişin güney duvarı ile bağlantısı
(Kına, 2018)

Şekil 85 : Sıva kayıpları ve demir kapıda korozyon
(Kına, 2018)

Şekil 86 : Doğu duvarı üzerinde görülen sıva dökülmeleri
(Kına, 2018)

Şekil 87 : Sıva dökülmeleri ve siyah kabuk oluşumları
(Kına, 2018)

Şekil 88 : Pencere altında görülen niteliksiz onarımlar
(Kına, 2018)

Şekil 89 : Kalem işlerinde görülen yüzey kayıpları

(Kına, 2018)

Şekil 90 : Batı duvarı üzerinde bulunan kapının ön kısmında ana ibadet mekanına ait özgün döşeme kaplamasından izler

(Kına, 2018)

Şekil 91 : Sıva dökülmesi sonucu giriş katta, batı duvarı üzerinde görülen önceki dönem kalem işleri

(Kına, 2018)

5. RESTİTÜSYON

Hasköy Mahallesi'nde birçok kez yangın çıktığından Abudara Sinagogu bu yangınlarda hasar görmüş ve yıllar içerisinde birkaç kez onarılmıştır. Bu onarımlardan hakkında bilgiye ulaşabildiklerimiz 1804 ve 1832 tarihli olanlarıdır. 1804 tarihinde sinagog, yangın hasarı sonucunda yeniden yapılmış; 1832'de ise onarım görmüştür.

Yapı, inşa edildiği zamandan 1950'li yıllara kadar özgün işlevini korumuştur. Ancak 1950'li yıllardan yakın tarihe kadar imalathane olarak kullanılmıştır. İmalathane olarak kullanımı esnasında yapının özgün planında değişiklikler meydana gelmiştir. Restitüsyon araştırması sürdürülürken yapıya ait çok fazla ve yakın tarihli bilgi ve belgelere ulaşılamadığından restitüsyon çalışmasının temel dayanağı yapı üzerinde gözlemlenen izler ve Hasköy Yahudi Cemaati başkanı Moiz Bahar'ın sözlü anlatılarıdır.

5.1 Restitüsyonun Dayandığı Bilgi ve Belgeler

Yapıya ait en eski bilgi 6 Ekim 1804 tarihli, III. Selim'in (1761-1808) fermanıdır (Galante, 1985, s.261). Bu fermanda yangın sonucu tahrip olmuş olan sinagogun inşasına izin verilmektedir. Onarım faaliyetleri Hassa Baş Mimarı İbrahim Kâmi'nin denetiminde ve onun ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. Fermanda, sinagogun eski ölçüleriyle aynı kalmak şartıyla yenilendiği aktarılır. 1804 tarihli fermanın numarası Galante tarafından verilmemiştir (Galante, 1985, s.259). Galante, yapı ile ilgili 1832 tarihli fermanın ise kendisine İstanbul'dan Şemaya Ancel tarafından hediye edildiğini belirtir (Galante, 1985, s.259). Bu ferman da Galante'de geçen numara ile arşivde bulunamamış, ancak bu fermandaki bilgileri doğrulayan 1 ay sonrası tarihli aynı seneye ait bir fermana rastlanılmıştır (A. {DVNS.MHMD. defter no: 251, s. 104, hüküm no: 192).

11 Kasım 1832 yılında Sultan II. Mahmud'a (1785-1839) ait bir diğer fermanda sinagogun tekrardan onarımdan geçtiği belirtilmektedir (Galante, 1985, s.261). Sultan II. Mahmut döneminde yapılan onarımın sorumlusu ise imparatorluk binalarından sorumlu Hassa baş mimarı Abdülhalim Efendi'dir. Bu fermanda kadınlar bölümünden ve yapının avlusunda güney yönde meşruta yapısından bahsedilmektedir.

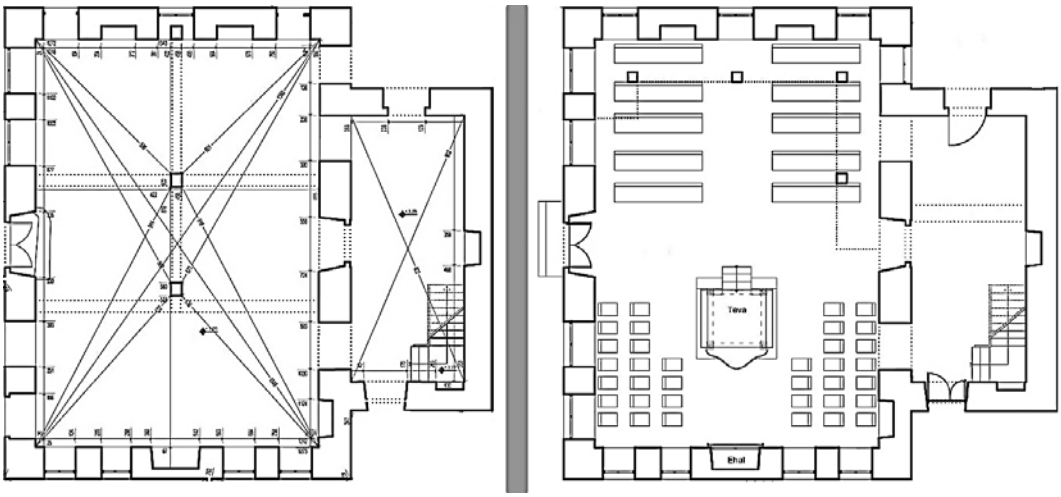
Restitüsyon çalışmaları sırasında yapının yakın çevresi ve içerisinde özgün düzeni bozan birtakım unsurlar kaldırılmıştır. Bunlar: bahçe duvarlarındaki ve avlu içerisindeki ek yapı ve malzemeler ile yapı içerisindeki ek yapı ve malzemelerdir (Şekil 92).

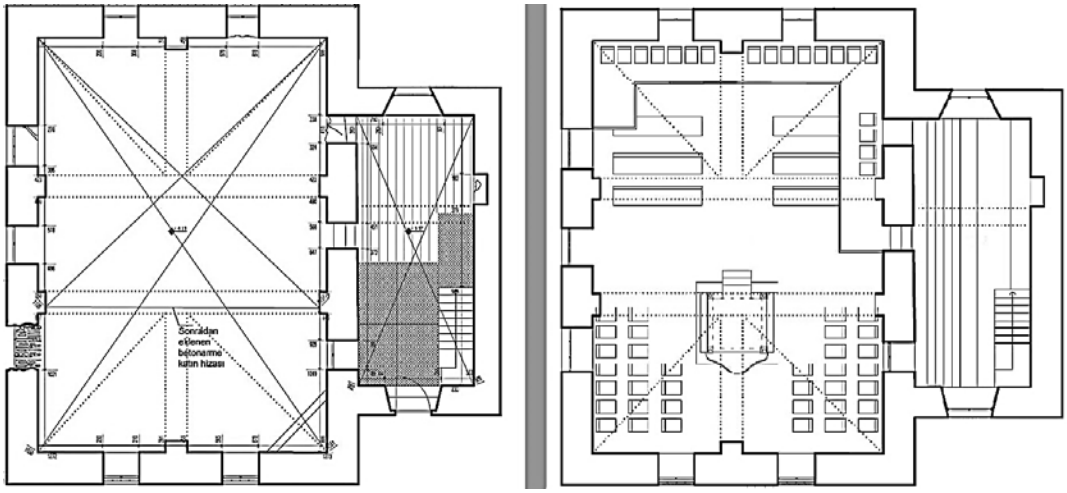
Şekil 92 : Abudara Sinagogu ve çevresindeki diğer dini yapılar
(Alman Mavileri,1913-1914, K12)

Bahçe duvarlarında yakın dönem onarımlar ile eklenen pencerelere ve mevcut duvarı yükseltmek için yapılan duvar örgülerine rastlanılmıştır. Bu muhdes ekler ve yanlış onarımlar restitüston projesinde kaldırılmıştır. Avlu içerisinde yakın dönem onarımları sırasında yapıldığı anlaşılan iki adet oda ve bir adet tuvalet bulunur. Avluda zemin şap ile kaplanmıştır. Restitüsyon çizimlerinde zemin şap kaplamaları ve ekleri kaldırılmıştır.

Yapı içerisindeki betonarme kat ve kolonlar kaldırılmıştır. Restitüsyon projesinde kadınlar bölümü ahşap olarak düzenlenmiştir (Şekil 93). Mevcutta demir olan ikinci kata çıkış merdiveni de ahşap malzeme ile düzenlenmiştir. Restitüsyon çizimlerinde Teva, Ehal ve oturma grupları ibadetin devam ettiği dönemdeki haline uygun olarak eklenmiştir (Şekil 94).

Şekil 93 : Zemin katın rölöve çizimi ile restitüsyon çiziminin karşılaştırılması (Kına, 2018)

Şekil 94 : Birinci katın rölöve çizimi ile restitüsyon çiziminin karşılaştırılması (Kına, 2018)

İç duvarların büyük çoğunluğunun çimento sıvayla kaplı olmasına karşın belirli yerlerde özgün sıva da görülmektedir (Şekil 95). Pencere boşluklarının günümüzdeki hali ile aynı olduğu kabul edilmiştir. Yapıda, imalathane olarak kullanım esnasında yapılan niteliksiz müdahaleler sonucu, kapı olarak değiştirilen pencereler tekrar pencere olarak düzenlenmiştir. Yapının özgün döşeme kaplamasının mermer olduğu, çok küçük bir alanda şap kaplamasının sıyrıldığı yerde ortaya çıkmış olan mermer döşeme kaplaması sayesinde anlaşılmaktadır (Şekil 96).

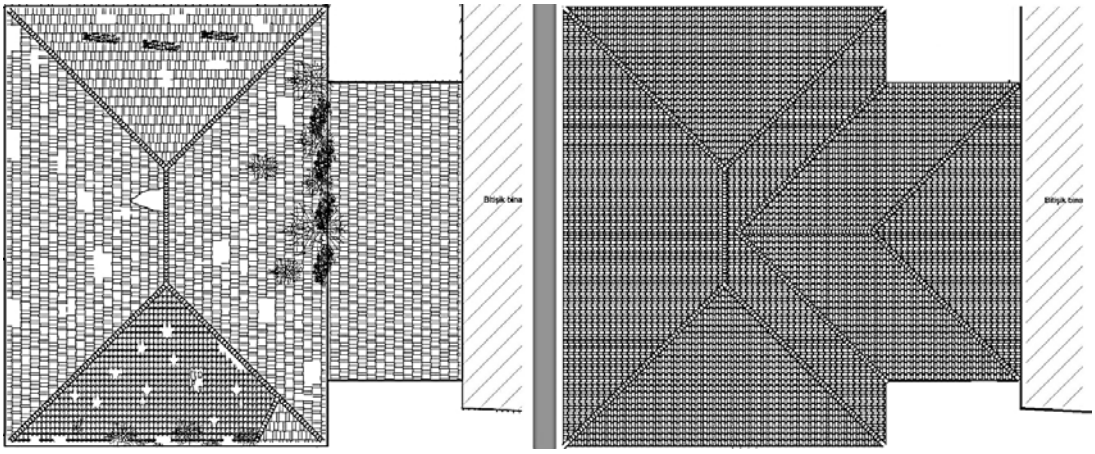

Şekil 95 : Duvar örgüsü ve sıva katmanlarının görünümü
(Kına, 2018)

Şekil 96 : Yapının özgün döşeme kaplamasının resmi
(Kına, 2018)

Sinagogun çatı örtüsünün de yakın dönemde değiştirildiği gözlemlenmektedir. Kuzeyde yapı ile bitişik konut binasının inşası esnasında sinagogun kadınlar bölümü çatısı değiştirilmiştir (Şekil 97). Sinagogun özgün çatı örtüsü alaturka kiremittir. Çatının özgün biçim ve malzemesiyle uygun biçimde restitüsyon çizimleri yapılmıştır.

Şekil 97 : Çatının mevcut hali ve restitüsyon çizimlerindeki hali
(Kına, 2018)

6. RESTORASYON

Araştırma, belgeleme ve restitüsyon çalışmalarının ardından Abudara Sinagogu'nun restorasyon projesi hazırlanmıştır. Restorasyon projesinde, özgün malzeme ve geleneksel yapım teknolojisi korunarak yapının onarılması ve sağlamlaştırılması önerilmiştir.

Sinagogun restorasyonu sırasında yapıya özgü sorunlar ve bunların giderilmesi için müdahale yöntemleri belirlenmiştir. Bu müdahaleler; temizleme, sağlamlaştırma ve bütünleme başlıkları altında ele alınmıştır.

6.1 Temizleme, Ayıklama

Sinagog ve avlu içerisinde hali hazırda bulunan ek odaların, bitkilerin, çatıdaki ağaçların, moloz ve çöplerin çıkartılması gerekmektedir. Bu işlemin devamında zeminde bulunan şap ekler mekanik temizleme yöntemiyle kaldırılmalı, ortaya çıkartılan doğal döşemenin mevcut durumuna, uzaklaştırılacak kirliliğin türüne ve miktarına göre hasar analizi yapılmalı, kimyasal veya mekanik temizleme yöntemiyle döşeme onarılmalıdır.

Bahçe duvarlarında bulunan ekler kaldırılmalı ve duvar yüzerinde büyüyen otsu bitki ve odunsu bitkiler uygun yöntemlerle temizlenmelidir. Otsu bitki oluşumları temizlenirken çeşitli ilaçlar atomize olarak uygulanmalı, uygulama sonrasında kuruyan otsu oluşumlar alınabiliyorsa elle temizlenmelidir. Odunsu bitkilerin temizlenmesinde köke en yakın kısımdan kesim işlemi yapıldıktan sonra kök içerisine zirai ilaçlar akıtılmalıdır. Odunsu bitkilenme tamamen kuruyana kadar devam edilmeli ve bitkinin köküde yapıdan alınmaldır. Her iki yöntemde de bitkilenmenin devam etmemesi için bitkilenmenin oluştuğu boşluklar plastik onarımlarla cep oluşturmayacak şekilde doldurulmalıdır.

Sinagog duvarlarının iç ve dış yüzeylerinde bulunan siyah kabuklar temizlenmelidir. Suyun kirli yüzeye zerrecikler halinde püskürtülmesi ve yıkanan yüzeyin küçük el fırçaları ve benzeri aletlerle temizlenmesi şeklinde olan atomize su ile temizlik yöntemi siyah kabuk oluşumlarında en çok kullanılan yöntemlerdendir. Su ile temizleme yönteminin yetersiz kaldığı yerlerde kontrollü kumlama yöntemi veya kimyasal temizlik yöntemleri kullanılmalıdır.

Sinagog içerisinde bulunan betonarme asma katın kesilmesi gerekmektedir. Betonarme asma kat kesilirken hidrolik raylı testere veya karot makineleri kullanılmalıdır.

6.2 Sağlamlaştırma, Bütünleme

Sinagog ve bahçe duvarlarında deprem, yağmur, don, güneş ve bakımsızlık yüzünden çatlak, yarık ve taş ve tuğla kayıpları bulunmaktadır. Sinagog ve bahçe duvarlarının sıvaları kaldırılıp hasar tespiti yapılmalıdır. Duvarlarda meydana gelen bozulma, yüzey kayıpları ve parça kopmaları gözden geçirilerek, taş çürütme yöntemiyle ve yeniden yapım yöntemiyle, benzer boyutta mineralojik, kimyasal, fiziksel ve mekanik özellikte taş ve tuğla ile tekrar onarılmalıdır. Taş değişimi yapılırken yeni taşların mevcut taşlar ile dayanıklılık, sertlik, tuz ve don dirençlerinin benzer değerlerde olması gerekmektedir. Gözeneklilik ve su emme testleriyle özgün taşların karakterizasyonu tamamlanması ve onarım için özgün taşların test sonuçlarına en yakın test sonuçlarında taşların seçilmesi gerekmektedir.

Çatı altı alınlıklarının eksik bölümlerine, benzer malzeme kullanılarak parça ekleme yöntemiyle bütünleme yapılmalıdır. Cephelerde kapı boşluğuna çevrilmiş pencerelerde özgün duvar örgüsüyle duvarlar örülerek bu boşluklar tekrar pencereye dönüştürülmelidir. Korozyonun yol açtığı bozulmalar mekanik temizleme yöntemiyle giderilmelidir. Ayrıca korozyona uğramış metal aksam değiştirilmelidir.

İç duvarlarda sıvaların mekanik raspa yöntemiyle raspalanıp tekrar yapılması gerekmektedir. Mevcut sıvanın kimyasal analizi yapıldıktan sonra benzer malzemelerle ve benzer oranlarla yeni sıva oluşturulmalı, yapının iç duvarlarına uygulanmalıdır. Çatı özgün malzemesi olan alaturka kiremit ile tekrar örtülmelidir. Yapının tavanında, duvarlarında ve pencere kenarlarında bulunan kalem işlerinin onarılması gerekmektedir. Şekil 90'da sıva dökülmesi sonucu görülen önceki dönem kalem işleri bir dönemi fade etmesi nedeniyle kısmi olarak korunması ve onarılarak gösterilmesi gerekmektedir.

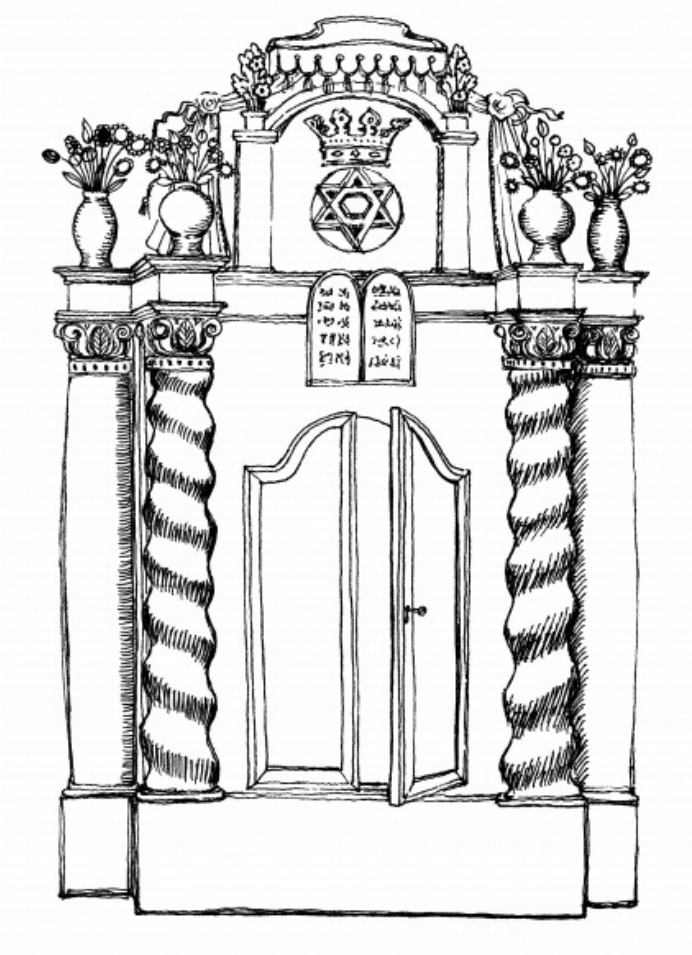
Kalem işlerinin olduğu yüzeylerin kirden temizlenmesiyle başlayan onarımı kabarmış yüzey bezemelerinin hassas bir şekilde boya tabakalarından alınması takip etmelidir. Boşluk, kırılma ve kopmalardan dolayı boşalmış yüzeylere dolgu yapılmalı, dolgu sonrası yüzey boyanmalıdır. Bu sayede yüzey kalem işine hazır hale

getirilir. Bozulmuş ve yıpranmış motifler yüzeye aktarılmalı ve numune alınarak en uygun boya ve renk tonları belirlenmiş kalem işleri uygulanmalıdır.

6.3 Yeniden Yapım

Kaldırılan betonarme asma katın yerine, restitüsyon projesine uygun olarak kadınlar bölümünün ahşap malzemeden yapılması öngörülmüştür. Benzer şekilde merdivenin de ahşap olarak aynı ölçülerde inşa edilmesi önerilmektedir. Hali hazırda sadece açıklığı kalan pencerelerin doğramaları yenilenmelidir.

Restitüsyon projesinde gösterildiği üzere yapının oturma grupları, Teva'sı ve Ehal'i tekrar yapılmalıdır. Abudara Sinagogu'nun özgün Teva ve Ehal'ine ait bir belge bulunamamıştır. Bununla birlikte şekil 98'de ve 99'de Ehal'in ve Teva'nın temsili çizimleri yer almaktadır (Şekil 98, 99). Sinagogunun restorasyonunun gerçekleşmesi durumunda, gerçek Ehal ve Teva ile ilgili daha fazla veri toplanması gerekmektedir.

Şekil 98 : Temsili Ehal çizimi
(Url 9)

Şekil 99 : Temsili Teva çizimi
(Url 10)

6.4 Yapının Kullanımına İlişkin Öneriler

Abudara Sinagogu, Hasköy'deki Yahudi cemaatinin bir kısmının ibadethane ihtiyacını karşılama amacıyla yapılan bir yapıdır ve uzun yıllar bu amaçla kullanılmıştır. Bölgede yaşayan Yahudi nüfusunun 20. yüzyıl içerisinde hızla azalması sonucu yapı ibadet işlevini kaybetmiştir. Tam tarihi bilinmemekle birlikte, ileriki yıllarda imalathane olarak kullanılmak amacıyla kiralanan yapı yakın tarihe kadar bu işlevini sürdürmüştür. Hazırlanan restorasyon projesinde yapının yeni işlevine yönelik öneriler getirilirken, yapının anıtsal niteliği ile uyumlu, yapının taşıdığı somut ve soyut miras değerinin korunmasını ve devamını sağlayacak yeni bir işlev arayışına gidilmiştir.

Günümüzde İstanbul'da yaşayan 16.000 civarı Yahudi nüfusu dikkate alındığında, yapının sadece sinagog olarak kullanılamayacağına karar verilmiştir (Url 11). Hasköy Yahudi Cemaati başkanı Moiz Bahar ile yapılan görüşmede, Moiz Bey de Abudara Sinagogu için bu doğrultuda bir işlev önerisinde bulunmuştur. Önemli ve belirli gün ve ayinlerde sinagog işlevini yerine getirebilecek halde projelendirilen yapıya Neva Şalom Sinagogu'nda olduğu gibi ek bir kültürel işlev verilmesi düşünülmüştür. Şişhane semtinde yer alan ve İstanbul'un en büyük sinagogu olan Neve Şalom Sinagogunda, sinagog işleviyle birlikte konser, düğün, tören gibi kültürel etkinlikler de yapılmaktadır.

Yapının, gerektiğinde konser, konferans, tiyatro, sergi gibi etkinlikler için kullanılacağı düşünülmektedir. Bu sayede yapı, Hasköy gibi İstanbul Yahudileri için önemli ve köklü bir geçmişe sahip olan bir semtte, Yahudi yaşam ve kültürünü sergileyen bir sergi alanı, Yahudi inancı için ibadethane ve dönem dönem kullanılacak kültürel etkinlik alanına dönüştürülmüş olacaktır.

Restorasyon projesi içerisinde yapının özgün hali korunmuş; yeni işlev kapsamında sadece tefriş olarak düzenleme yapılması planlanmaktadır. Yapı Teva'sının ve Teva çevresinde bulunan 115 kişilik sıralı sandalyelerin yerlerinin sabit kalarak Teva önüne konacak portatif mini sahne ile sinagogun konser, tiyatro, sergi gibi etkinliklere uygun hale getirilmesi düşünülmüştür.

Abudara Sinagogu'nun kullanımına ilişkin önerilerden birisi de kültürel etkinliklerdir ve 10.07.2018 tarihinde Kültürel Mirası Koruma Derneği yapıda kitap tanıtımı etkinliği gerçekleştirmiştir (Şekil 100, 101).

Şekil 100 : Kültürel Mirası Koruma Derneği'nin Abudara Sinagogunda 10.07.2018 tarihinde gerçekleştirdiği etkinlikten fotoğraflar

Şekil 101 : Kültürel Mirası Koruma Derneği'nin Abudara Sinagogunda 10.07.2018 tarihinde gerçekleştirdiği etkinlikten fotoğraflar

7. SONUÇ

İstanbul asırlardır farklı kültürlerin ve dini toplulukların bir arada yaşadığı bir yer olmuştur. Bu dini topluluklardan birisi de Yahudi toplumudur. 19. yüzyılın ortalarına kadar, Hasköy semti İstanbul'da Yahudilerin en kalabalık oldukları yerleşim bölgelerinden birisi olmuştur.

Bizans ve Osmanlı imparatorluklarına uzun yıllar başkentlik yapmış İstanbul'un kültürel mirasının şekillenmesinde Yahudi kültürünün de önemli bir katkısı bulunmaktadır. Birçok dini grubun bir arada yaşadığı Hasköy'de Yahudiler de kendi kültür ve inançları doğrultusunda yapılar inşa etmişlerdir. Bu yapılardan birisi de Hasköy'de yaşayan Yahudi toplumu için sosyal ve dini açıdan önemli bir rolü bulunan Abudara Sinagogu'dur.

Bu tez kapsamında İstanbul'da yaşamış Yahudi toplumunun kısa bir tarihi, sosyo kültürel durumları, dini yapılarının mimari özellikleri ve Hasköy'deki diğer sinagogların genel özellikleri incelenmiştir. Bu sayede mimari çalışmalarının yanı sıra cemaatin sosyal yapısının anlaşılması da hedeflenmiştir.

3056 ada 4 parselde bulunan sinagogu ilk inşa tarihi bilinmemektedir. 1804 yılında meydana gelen yangın sonucu yıkılan yapı aynı temeller üzerine tekrar yapılmıştır. Küçük bir avlu ile çevrili olan yapı, 1950'li yıllardan itibaren Hasköy'den Yahudilerin göç etmesi sonucu kullanılmamış ve ileriki yıllarda özgün işlevinden farklı olarak imalathane olarak kullanılmış ve bunun sonucunda yapıda pek çok hasar meydana gelmiştir.

Rölöve, malzeme ve bozulma analizlerinin yer aldığı çizimler sayesinde yapının malzeme analizi çıkartılmış, hasar tespiti oluşturulmuş ve mevcut hali belgelenmiştir. Sinagogun özgün haline dair ulaşılan veriler doğrultusunda restitüsyon çizimi oluşturulmuştur. Yapının mevcut durumu, restitüsyon çizimleri ve kullanıcı ihtiyaçları değerlendirilerek restorasyon çizimleri hazırlanmıştır. Müdahale çizimleri ile yapıda restorasyon aşamasında uygulanması planlanan onarımlar sıralanmıştır.

Bu araştırma esnasında İstanbulda bulunan sinagoglar ile ilgili incelenen Naim Avigdor Güleryüz'ün "İstanbul Sinagogları" kitabı, Joel A. Zack'in "Türkiye'nin Tarihi Sinagogları" kitabı, Süleyman F. Göncüoğlu'nun "Tarihte Hasköy" kitabı, Yusuf Besalel'in "Osmanlı ve Türk Yahudileri" kitabının "Türkiye sinagogları"

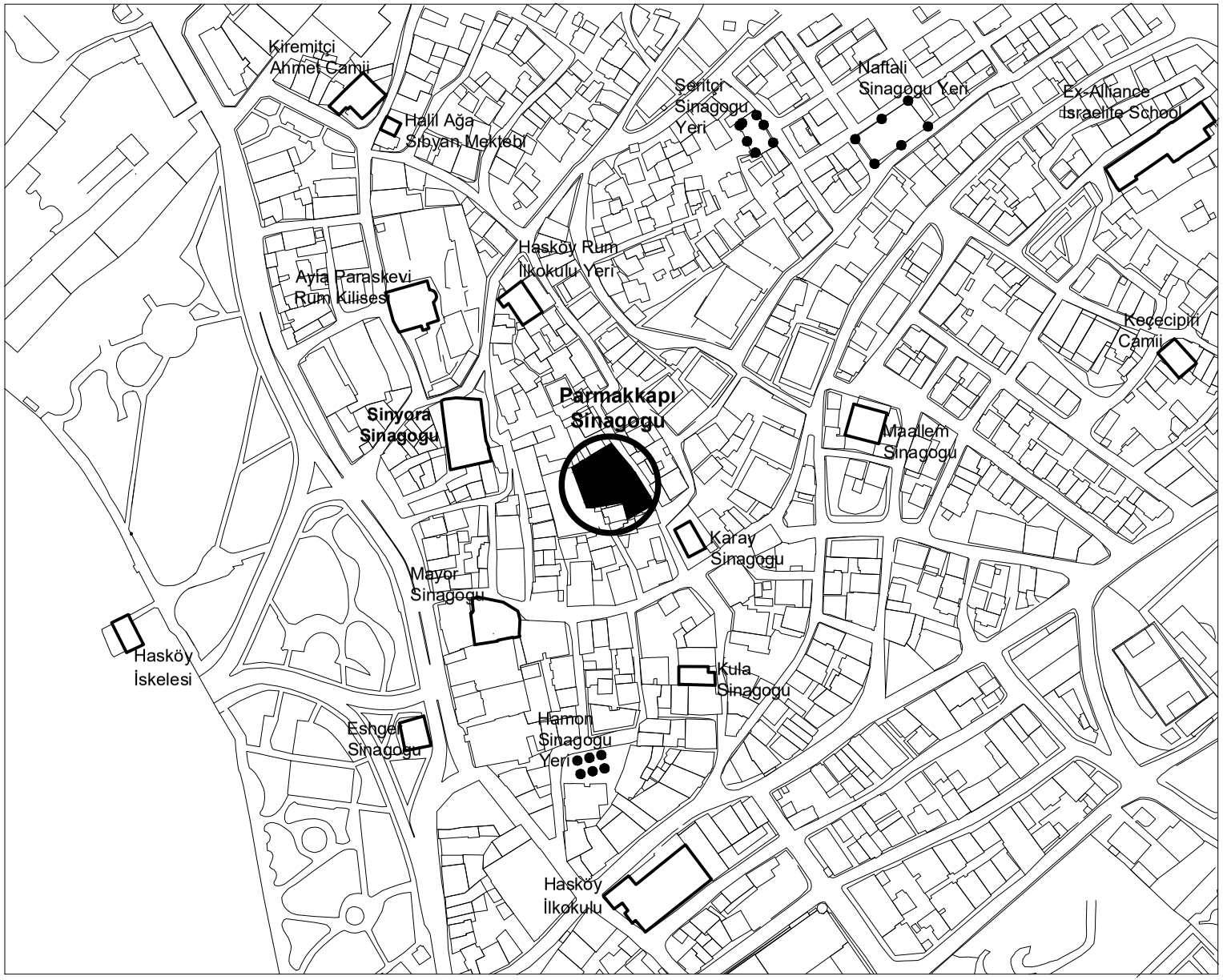
kısmı, İnci Türkoğlu'nun antik çağdan günümüze Türkiye'de sinagog mimarisi isimli tezi ve Serpil Tuna'nın Türkiye'de sinagog mimarisi ve Edirne Büyük Sinagogu isimli tezi, Abudara Sinagogu ile diğer İstanbul sinagogları arasında bir ilişki kurulmasını sağlamıştır. Buna göre; Abudara Sinagogu ve Balat Yanbol, Kuzguncuk Bet Yakov, Kuzguncuk Bet Nissim, Hasköy Maalem ve Haydarpaşa Hemdat İsrael sinagogları kalem işi bezemeleriyle Osmanlı Batılılaşma Dönemi özelliklerini taşımaktalardır. Abudara'da olduğu gibi Kadıköy Çana, Hasköy Esgher, Hasköy Karay, Beyoğlu İtalyan, Karaköy Zülfaris, Ortaköy Etz Ahayim sinagoglarının planları dikine dikdörtgen formunda ve Ehal'leri kısa kenar üzerindedir. Esgher Sinagogu'nda ve Abudara Sinagogu'nda kagir üst örtü, Mayor Sinagogu'nda ahşap kubbe, diğer sinagoglarda ise düz ahşap tavan bulunmaktadır.

Türk ve İslam eserlerinin restore edildiği gibi, farklı dinsel ve etnik kökenli eserlerin de restore edilmesi, bakımının ve onarımının yapılması gerekmektedir. Bu eserler için gerekli ekonomik kaynaklar oluşturulmalıdır. ICOMOS mimari mirası koruma bildirgesi, koruma değerleri doğrultusunda bu yapıların devamlılığı sağlanmalıdır (Url 14). Ayrıca uluslararası kuruluşlarından bu anıtların korunmasına ilişkin bilimsel destek de alınabilir.

Abudara Sinagogu restorasyonu çalışması esnasında Hasköy semtinin İstanbul'da yaşamış Yahudiler için önemli bir yer olduğu görülmüştür İstanbul'da yaşanan birtakım üzücü olaylarla başlayan göçler sonucunda Abudara Sinagogu'nun etrafında Yahudi nüfusunun kalmaması yapının korunmasını zorlaştırmıştır. Bu yüzden sinagogun yeniden aktif şekilde kullanılmasına katkı olması amacıyla, bu tez çalışmasında yapının ibadet mekânı olarak kullanılmasının yanısıra; kültürel ve sosyal faaliyetlerde kullanılabilecek bir salona dönüştürülmesi önerilmektedir. Nüfusları az da olsa çevre semtlerde var olmaya devam eden bu topluluğa bir buluşma ve etkinlik yeri oluşturmanın önemi büyüktür. Böylece yakın tarihimize kadar bölgenin ev sahibi sayılabilecek ve yüzyıllarını burada geçirmiş bir topluluğun kültür ve mimarisine dair izlerin gelecek kuşaklara aktarılması mümkün olacaktır.

8. ÇİZİMLER

8.1 Rölöve Çizimleri

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

Vaziyet Planı

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK							
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA					No: 150211004	
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK						
PAFTA NO	1						
TARİH	21/07/2018						
	Rölöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

KUZEY

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

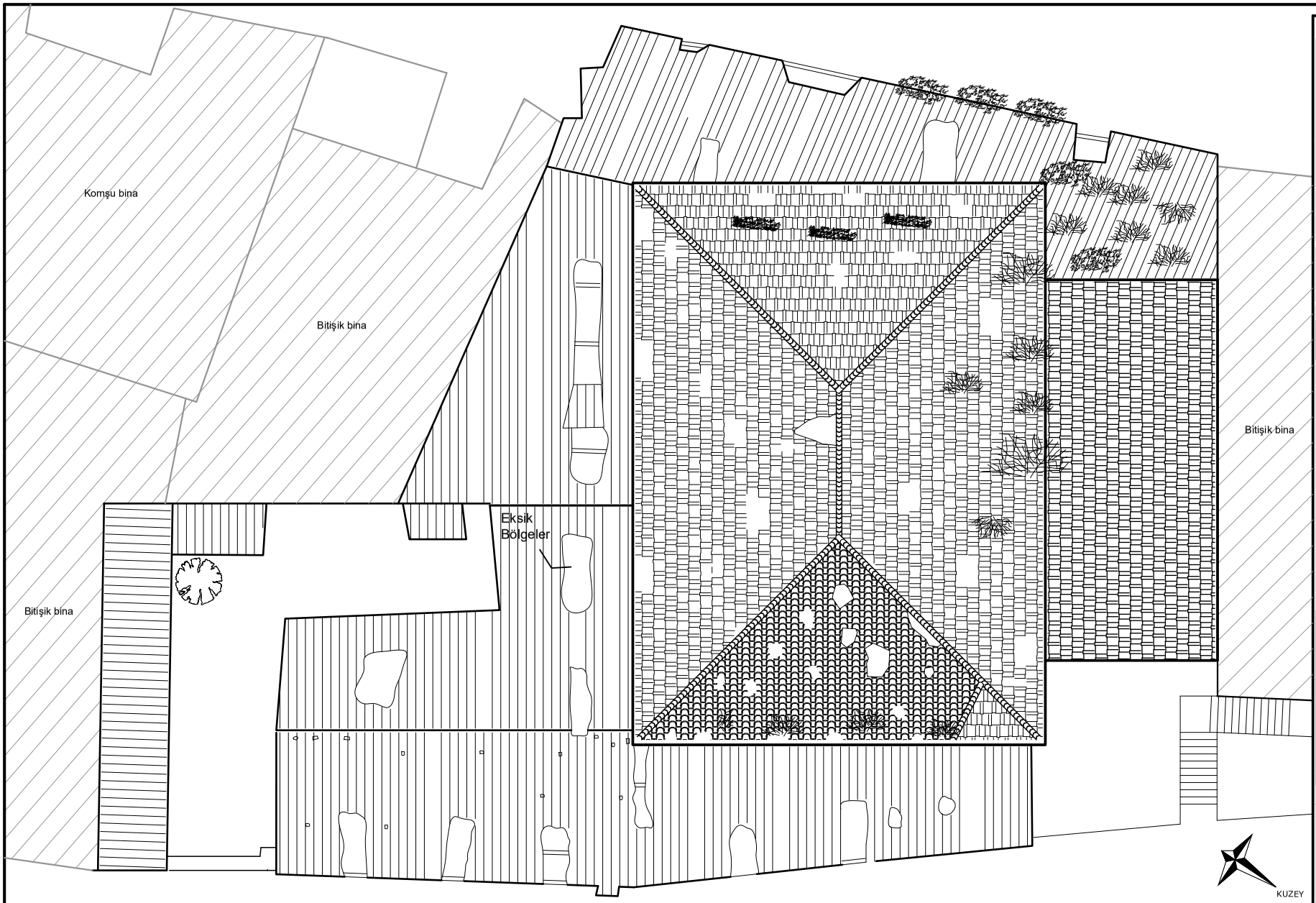
Parmakkapı Sinagogu

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	2	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

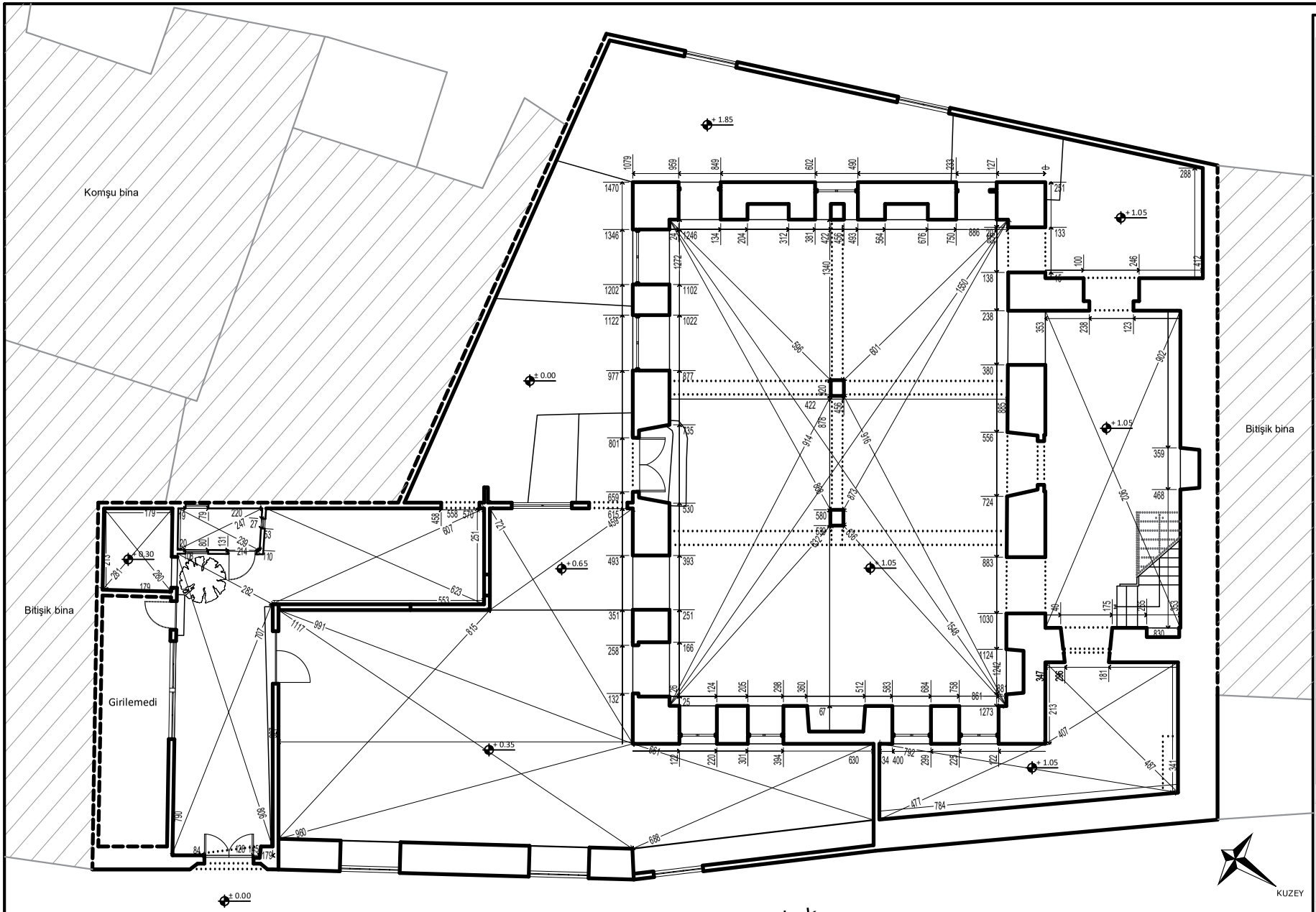
Ada: 3056 Parsel: 4

Vaziyet Planı

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	3	
TARİH	21/07/2018	

	Rölöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

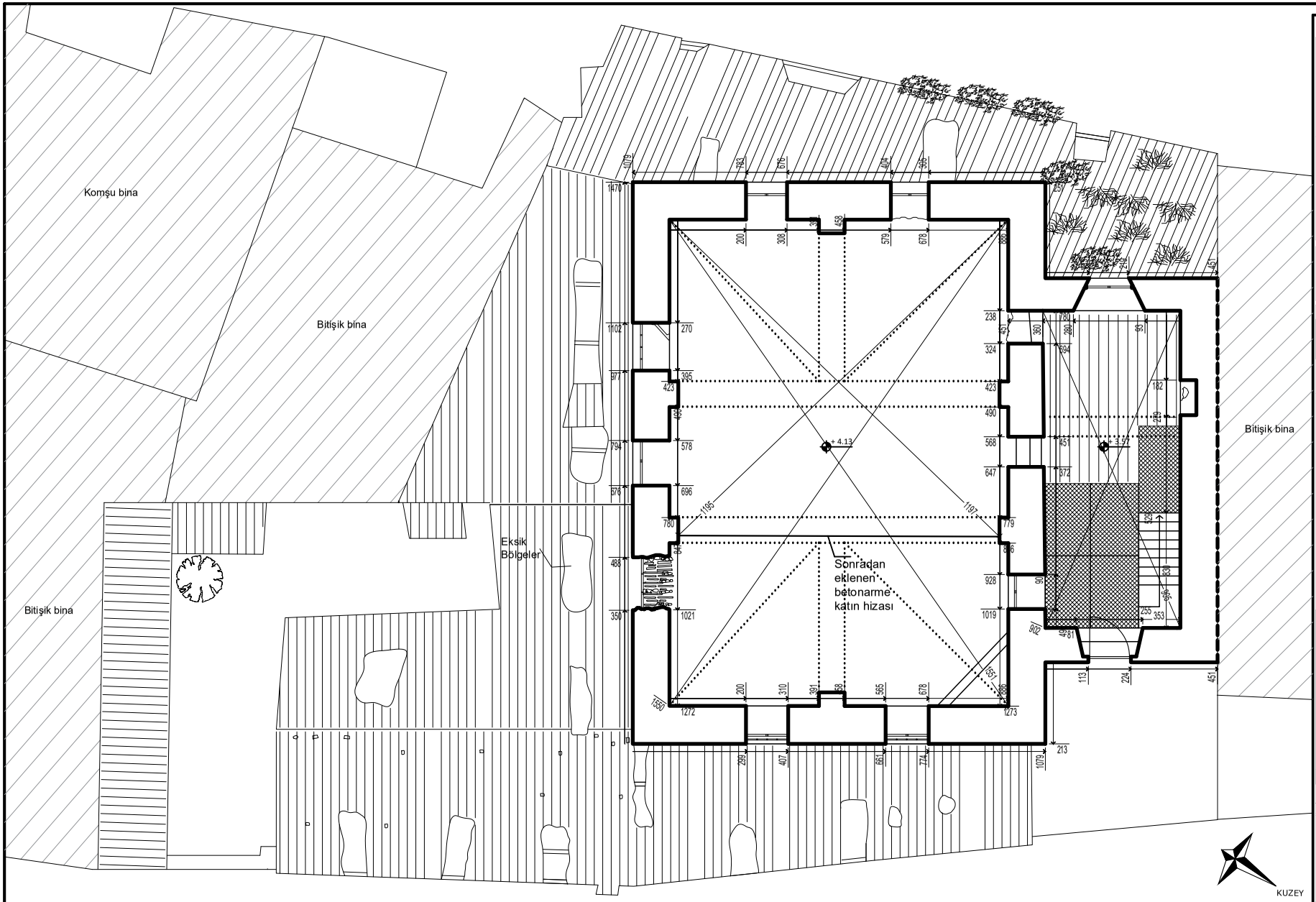
Zemin kat

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	4	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

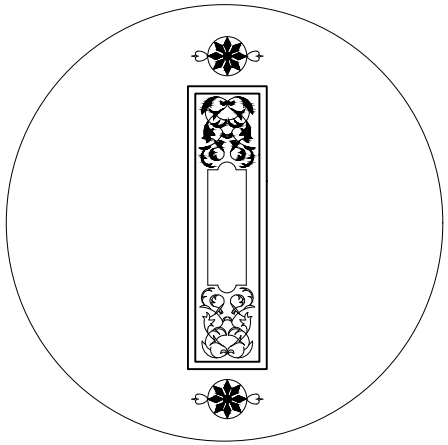
Ada: 3056 Parsel: 4

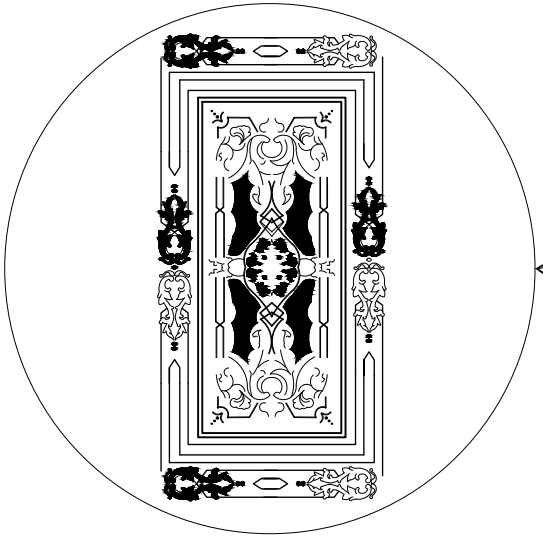
Birinci kat

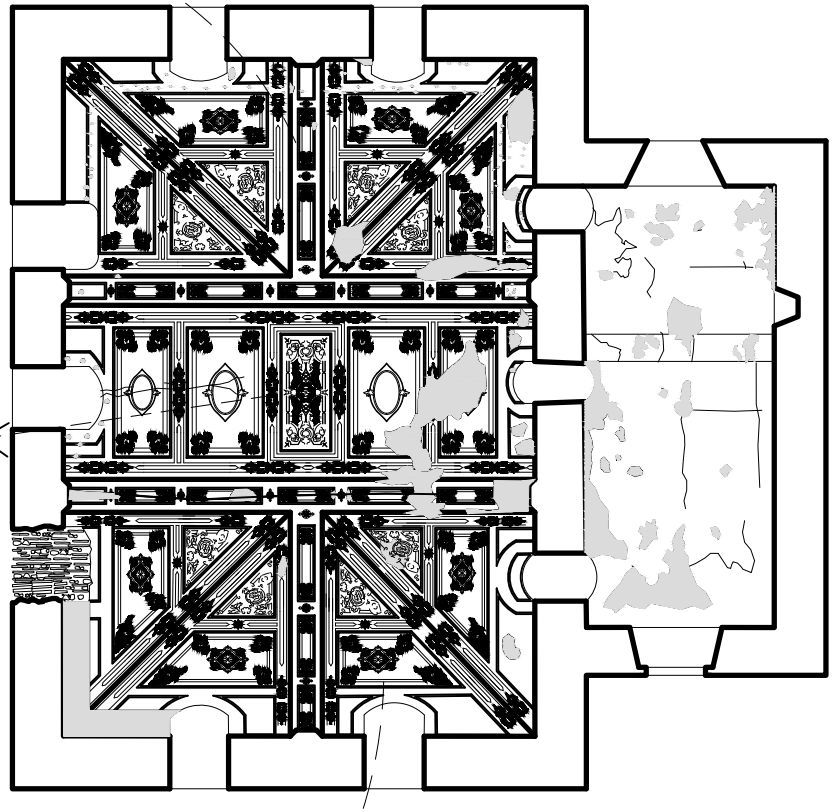
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

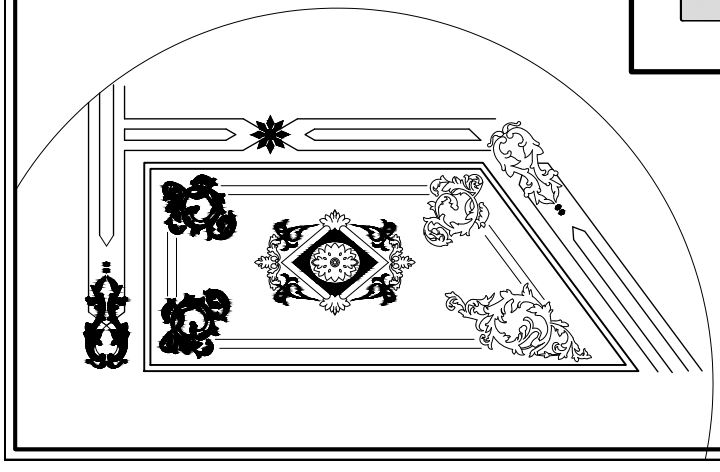
BAŞLIK	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	5
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

KUZEY

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

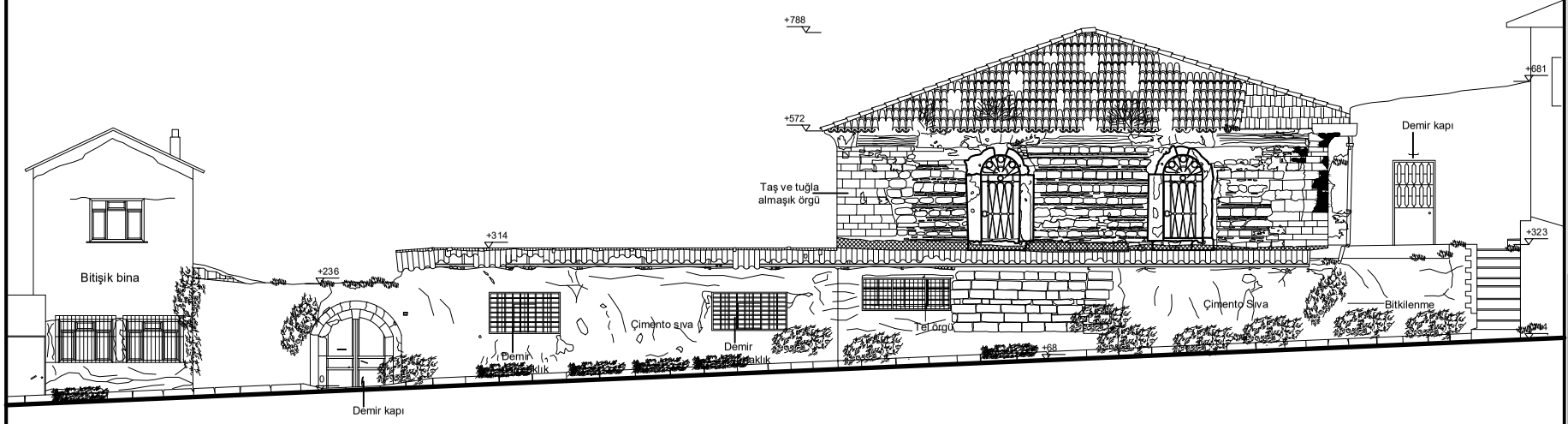
Tavan Planı

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	6	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

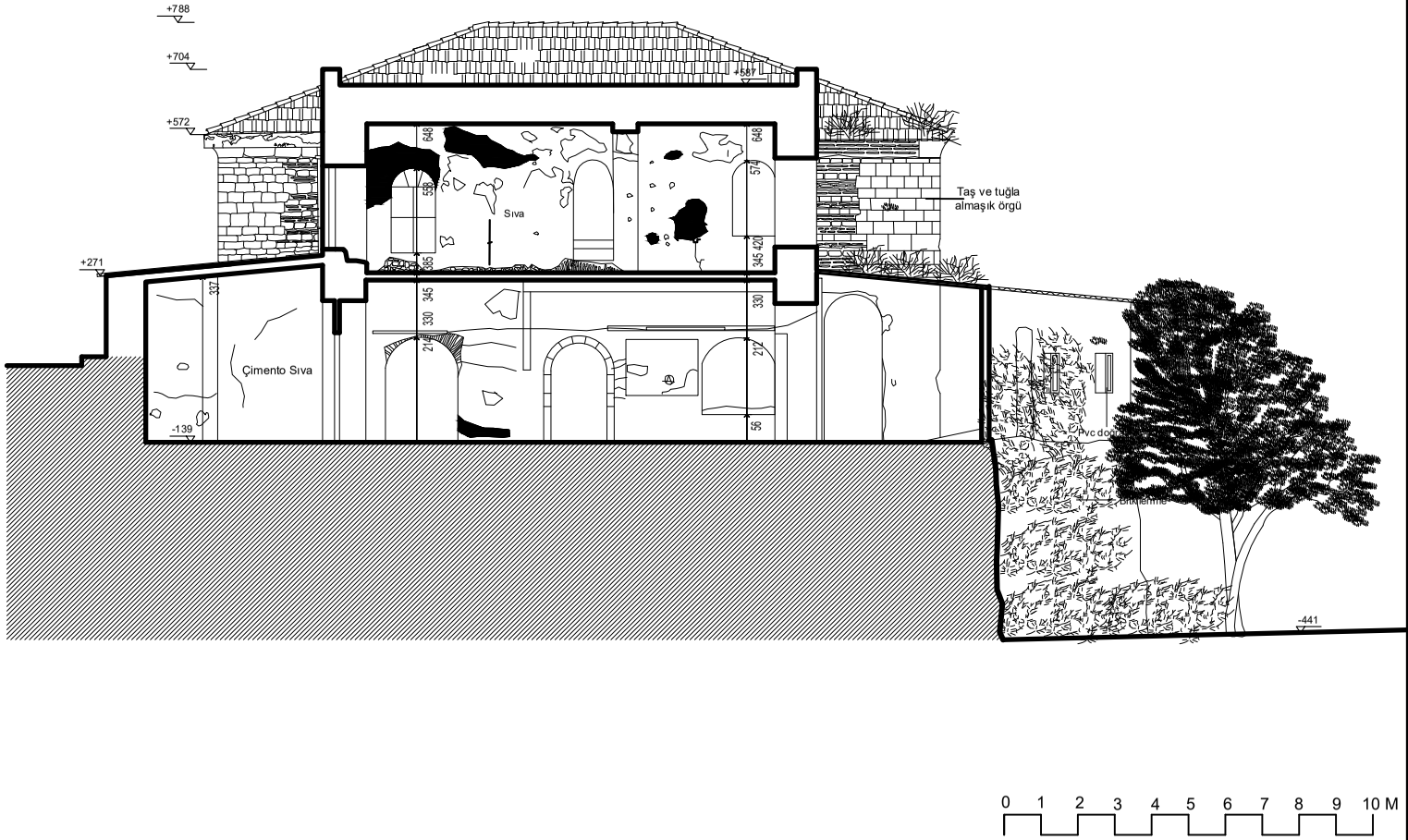
Ada: 3056 Parsel: 4

Kuzey Doğu Cehesi Görünüş

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	7	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

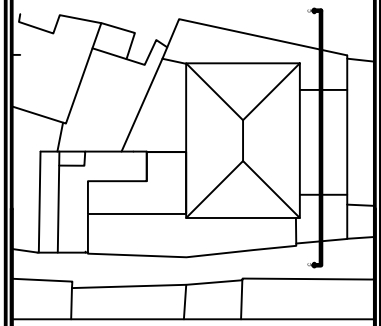
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

Kuzey Batı Cephesi için CC Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	8	
TARİH	21/07/2018	

■	Rölöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon	
	Müdahale		Restorasyon					

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

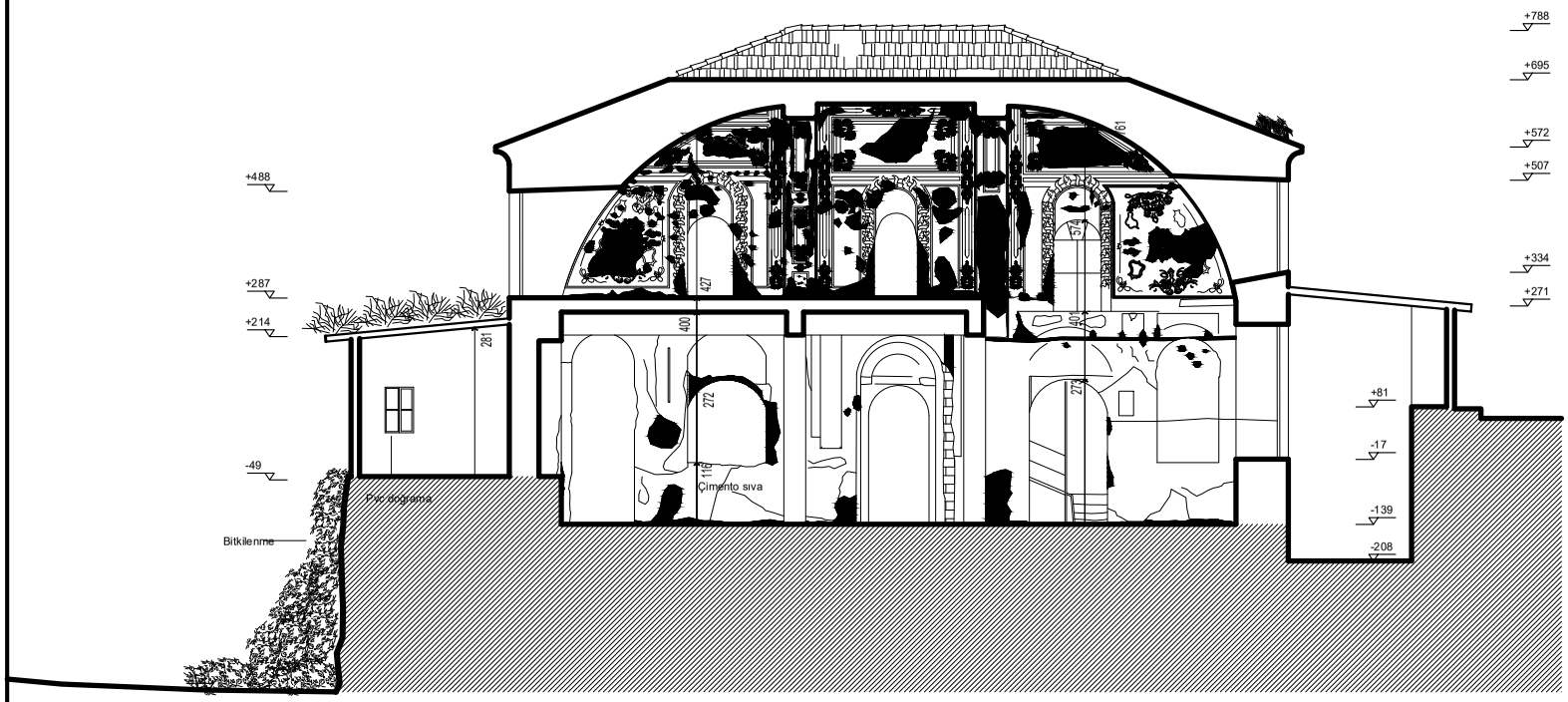
Güney Doğu Cephesi Görünüşü

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	9
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

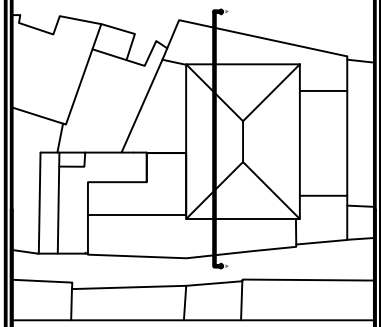
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

AA Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	10	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

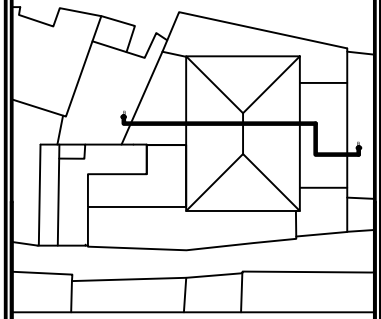
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

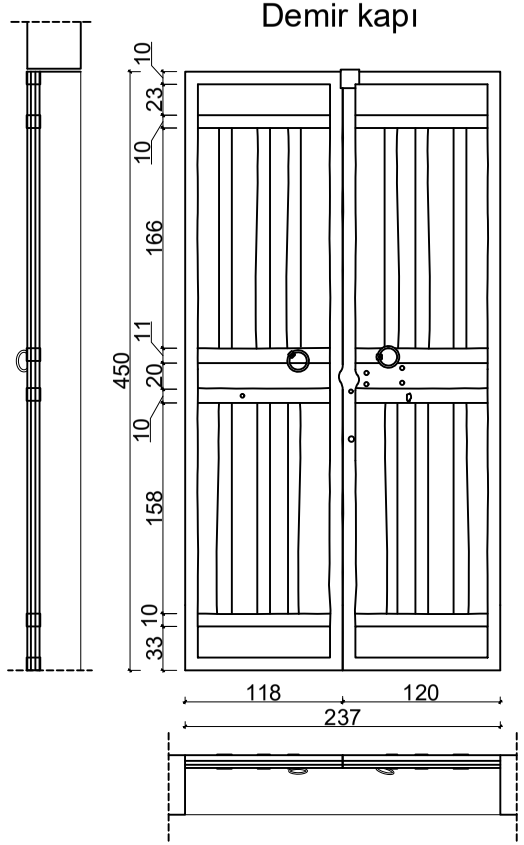
BB Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	11	
TARİH	21/07/2018	

■	Rölöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon	
	Müdahale		Restorasyon					

Demir kapı

B 1/10

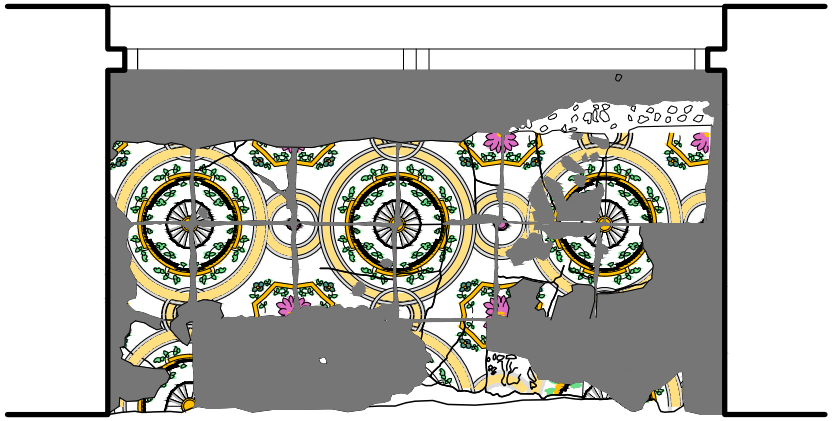
Ehal üzerinde bulunan yazıtlar

C

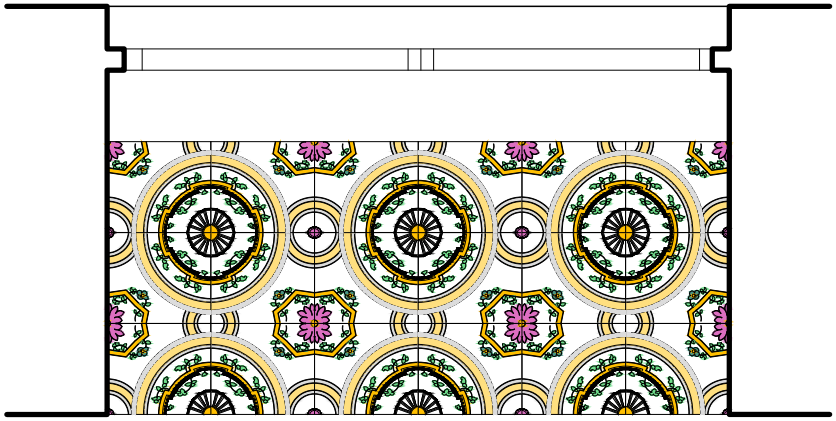

D

Pencere iç tablasında
görülen çinilerin rölövesi

A

Pencere iç tablasında
görülen çinilerin restitüsyonu

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

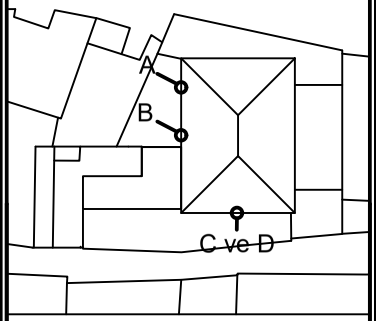
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

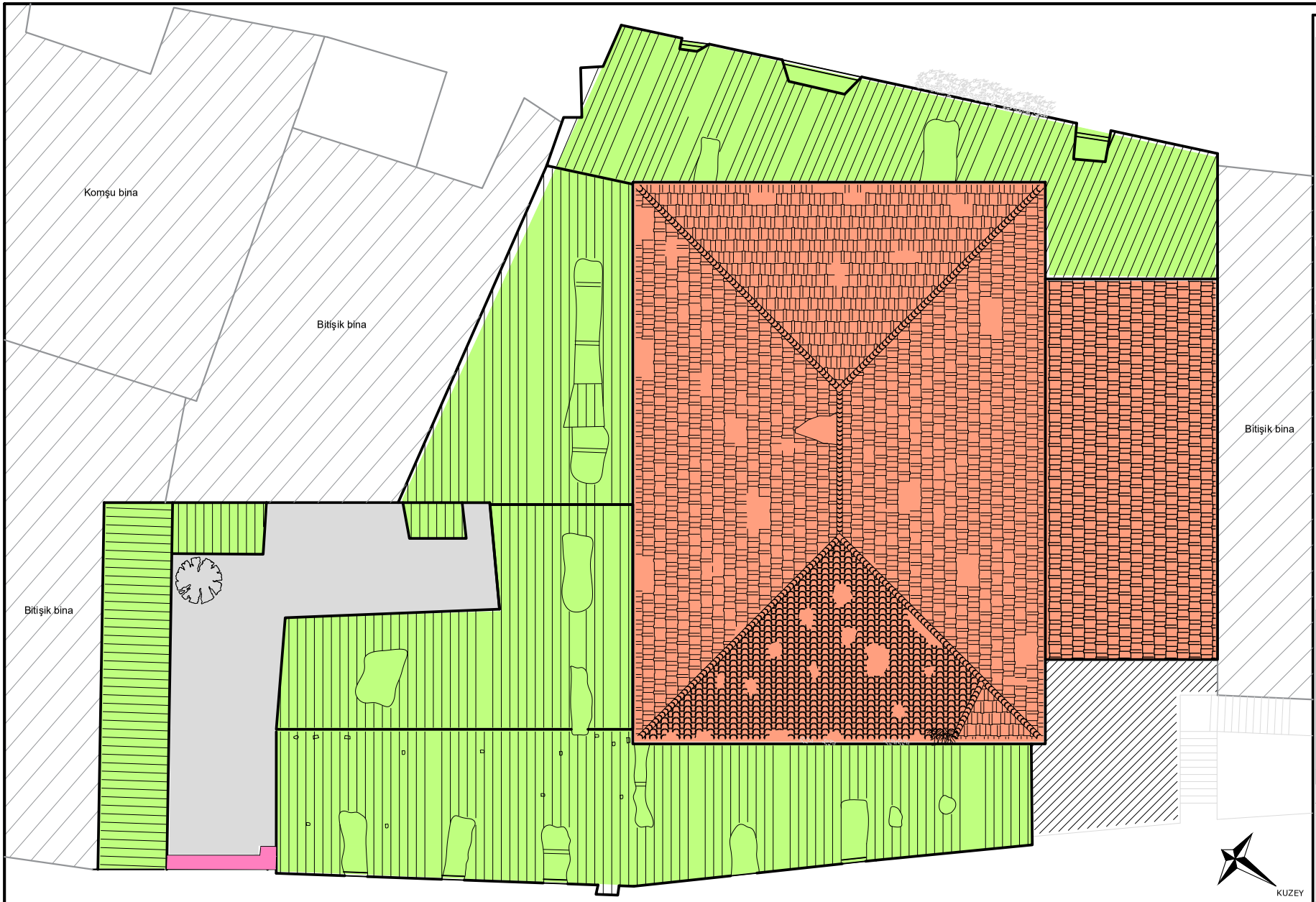

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK	Detaylar
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	12
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

8.2 Malzeme Analizi

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

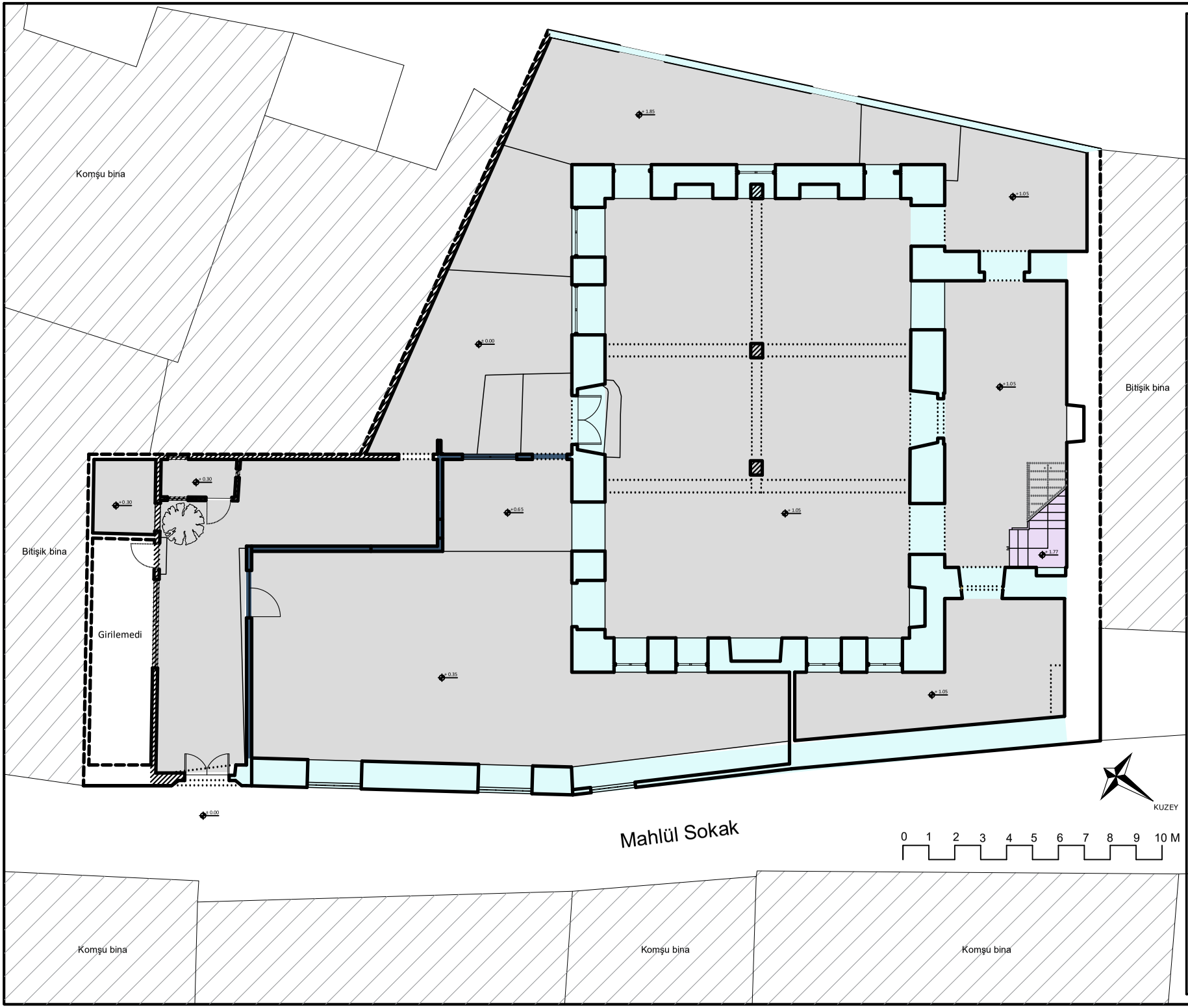
- Küfeki taş ve tuğla (almaşık duvar)
- Şap
- Kiremit
- Ondulin
- Betonarme

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	Vaziyet Planı
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	13
TARİH	21/07/2018

Röleve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

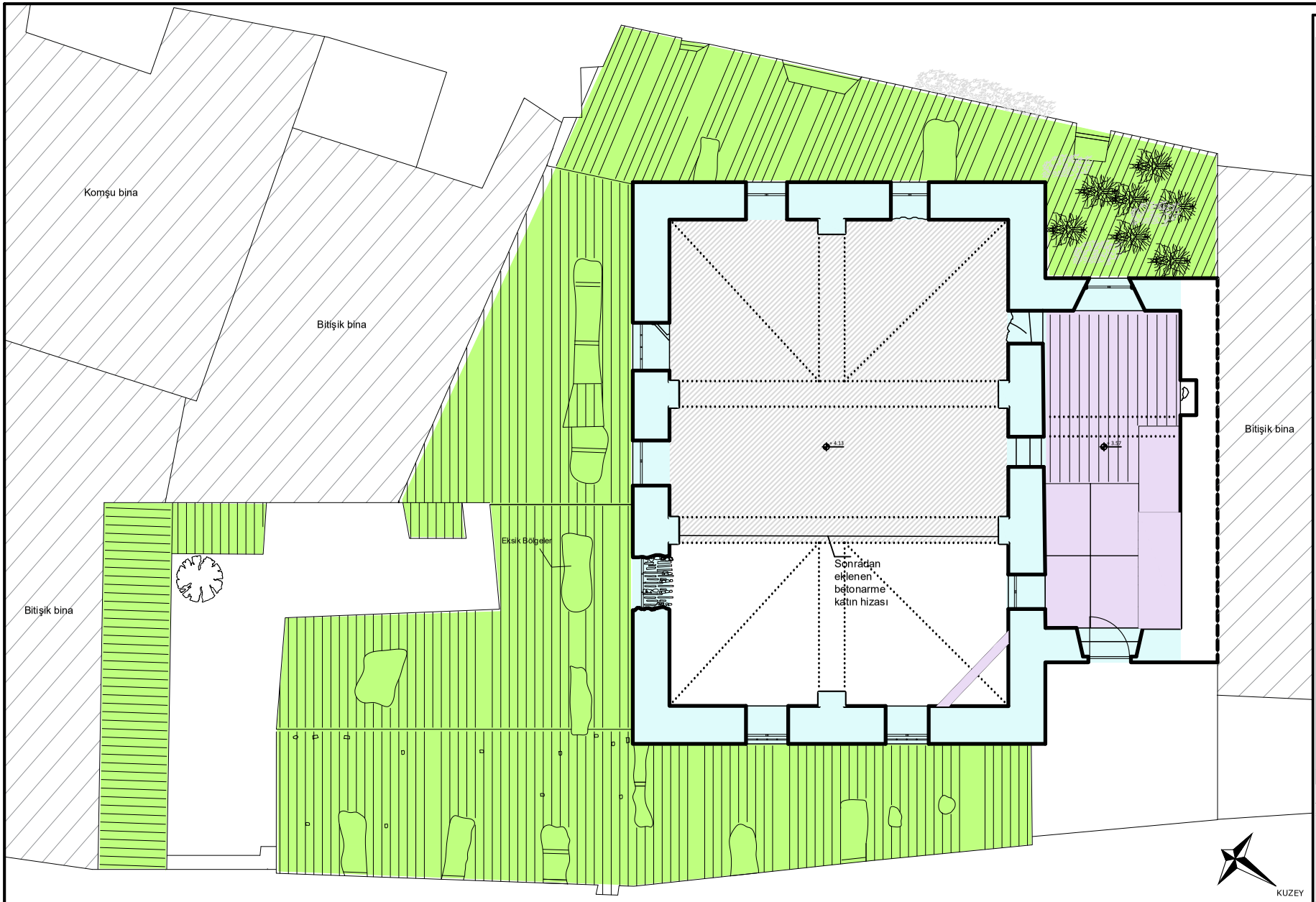
- Tuğla ve küfeki taş (almaşık duvar)
- Metal
- Şap
- Betonarme
- Briket

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	Zemin Kat
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	14
TARİH	21/07/2018

	Röl&ve	▩	Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

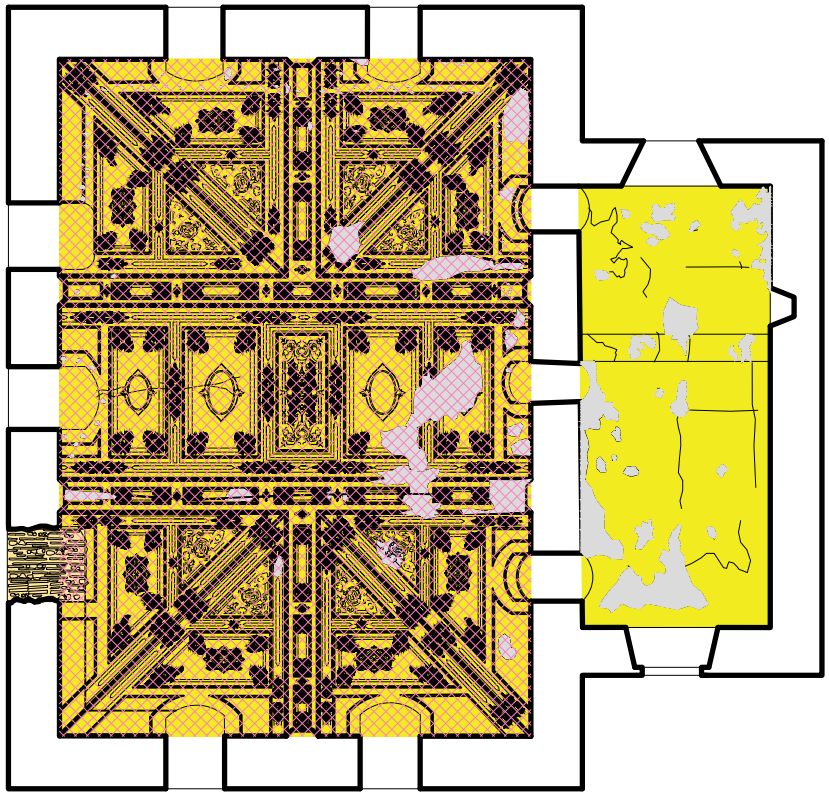
- Tuğla ve küfeki taş (almaşık duvar)
- Metal
- Betonarme
- Ondulin

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	Birinci Kat
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	15
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

KUZEY

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

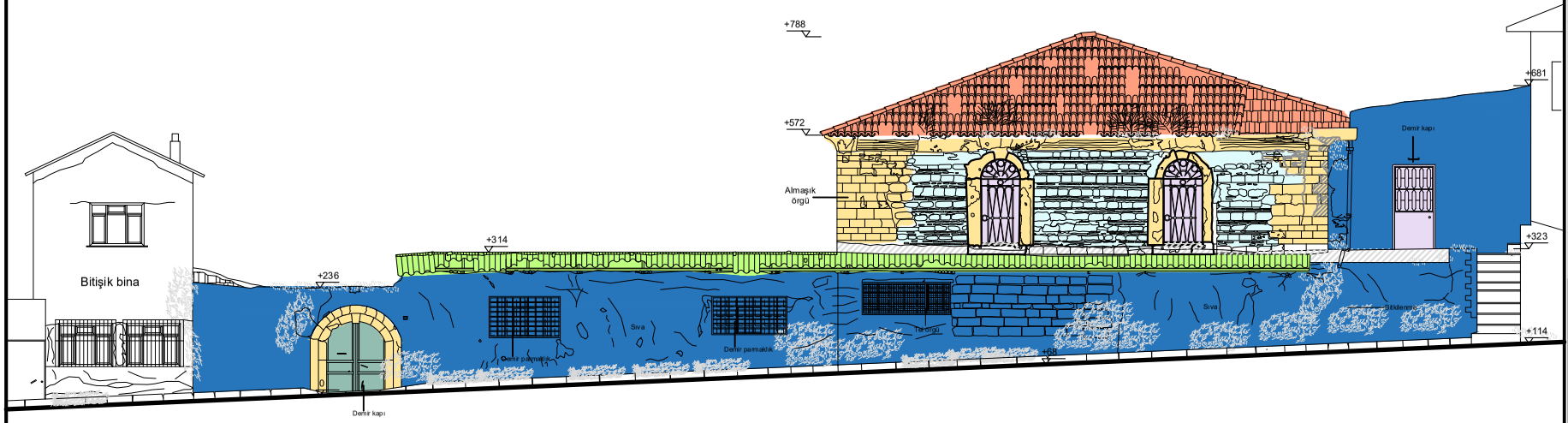
- Taş
- Kalem işleri
- Özgün sıva

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	Tavan Planı
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	16
TARİH	21/07/2018

	Röl&ve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

- Tuğla ve küfeki taş
- Taş
- Metal
- Betonarme
- Çimento Sıva
- Kiremit
- Onduline levha
- Tel örgü

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	Kuzey Doğu Cehesi Görünüş
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	17
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

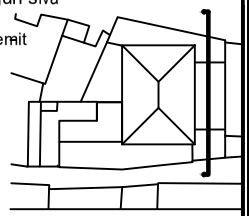
KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

- Tuğla ve küfeki taş
- Taş
- Metal
- Betonarme
- Çimento Sıva
- Özgün sıva
- Kiremit

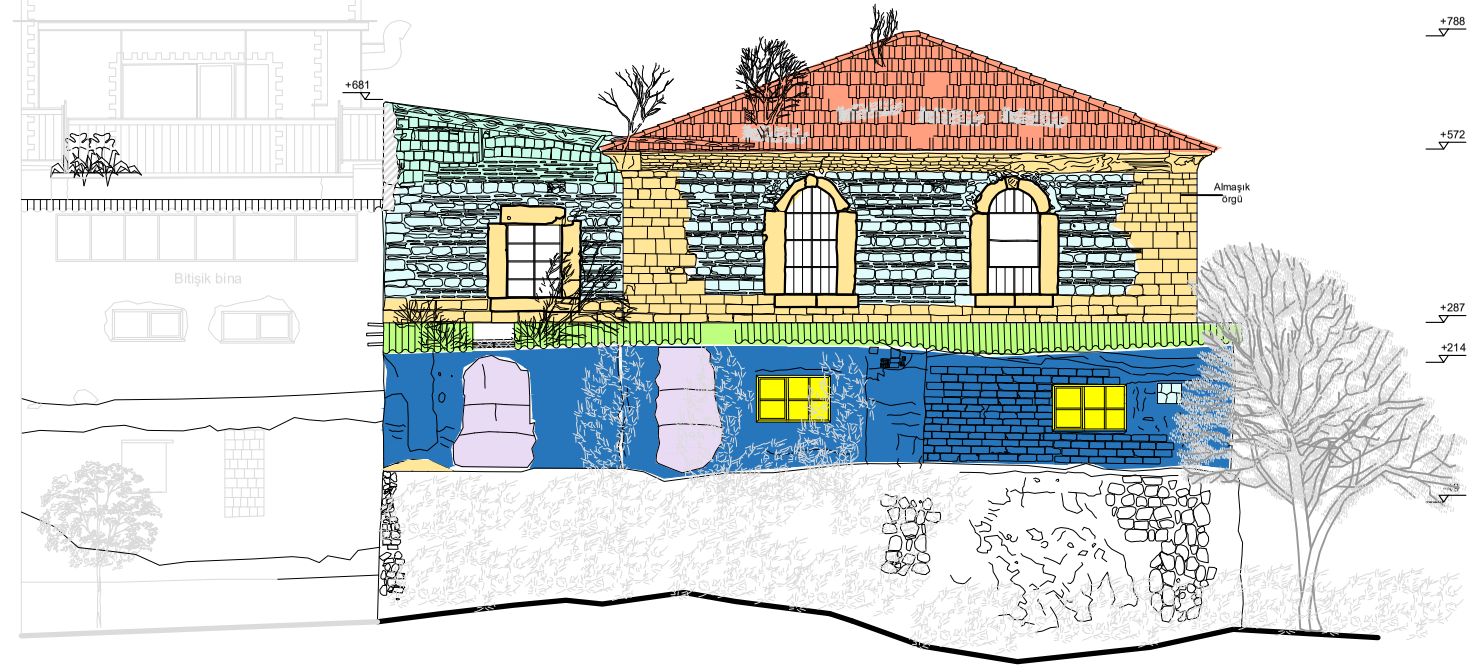

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	Kuzey Batı Cephesi için CC Kesiti	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	18	
TARİH	21/07/2018	

	Röllöve	▨	Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

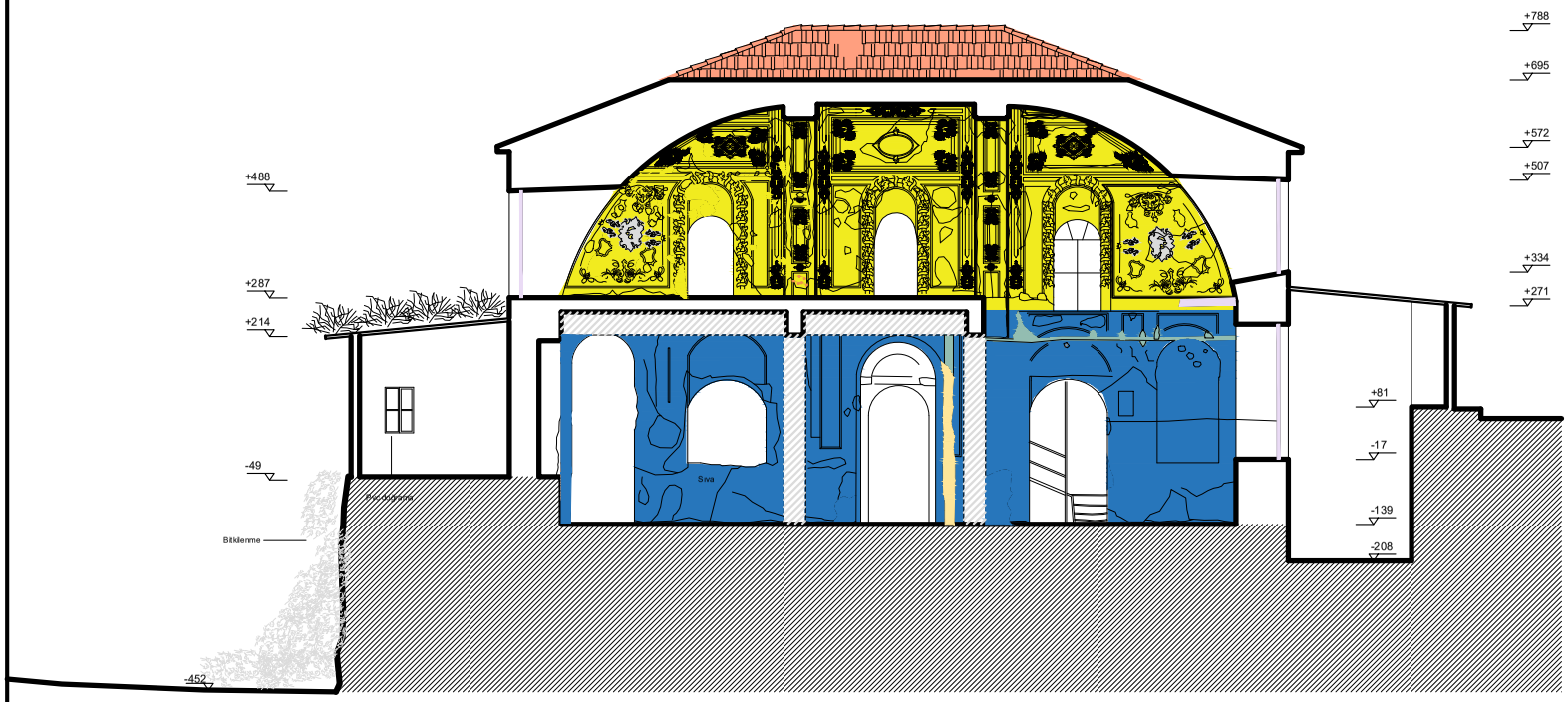
- Tuğla ve küfeki taş
- Taş
- Metal
- Betonarme
- Çimento sıva
- Pvc pencere
- Kiremit
- Onduline levha

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	Güney Doğu Cephesi Görünüşü
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	19
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

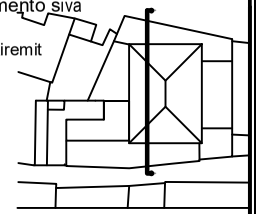
KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

- Tuğla ve küfeki taş
- Taş
- Metal
- Betonarme
- Özgün sıva
- Çimento sıva
- Kiremit

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	AA Kesiti
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	20
TARİH	21/07/2018

Röllöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

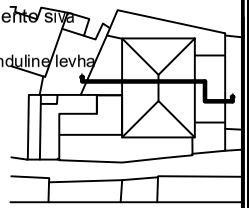
KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MALZEME LEJANDI

- Tuğla ve küfeki taş
- Taş
- Metal
- Betonarme
- Özgün sıva
- Çimento sıva
- Onduline levha

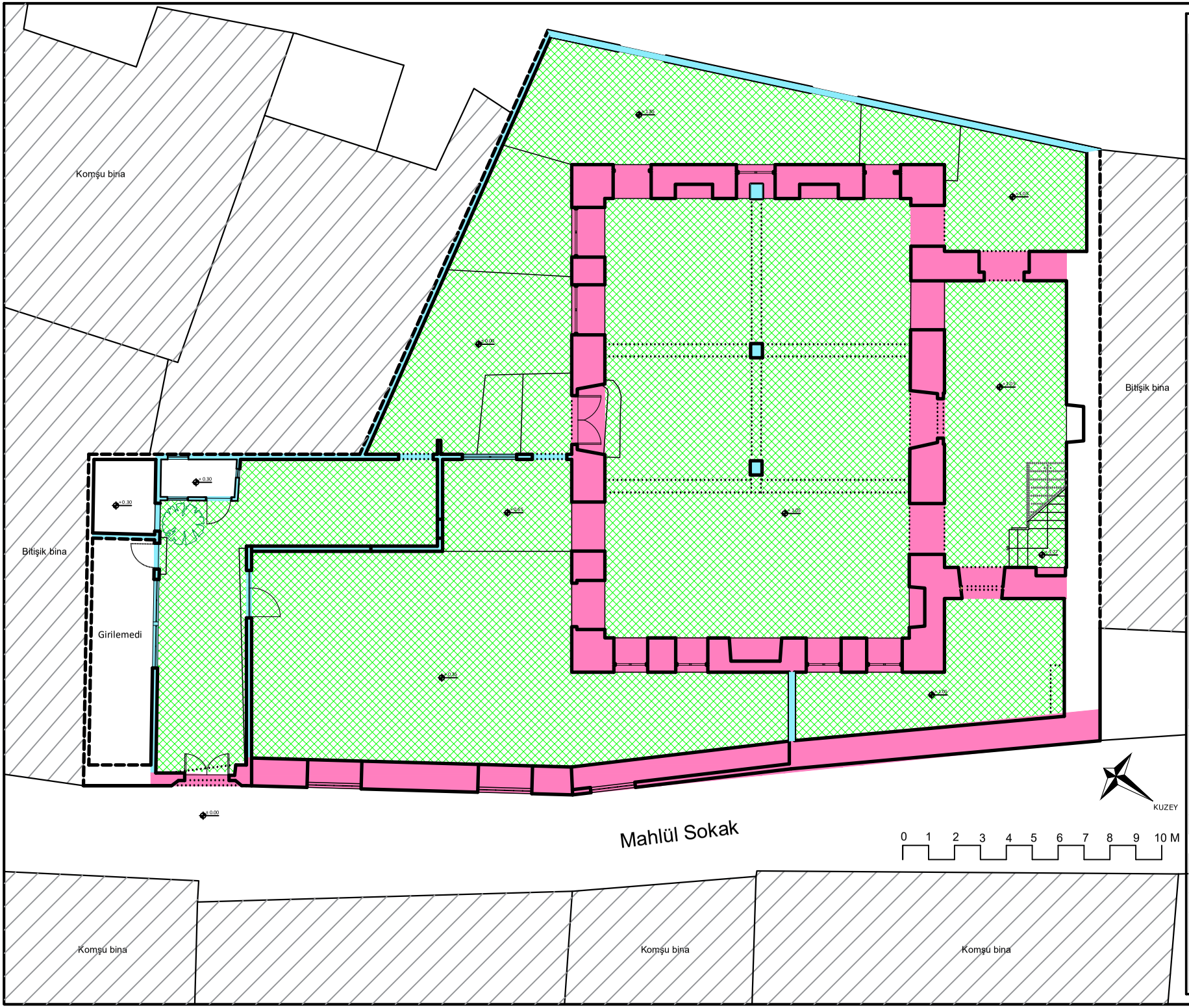
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Malzemeler

BAŞLIK	BB Kesiti
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	21
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

8.3 Bozulma Analizi

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

Özgün duvarlar

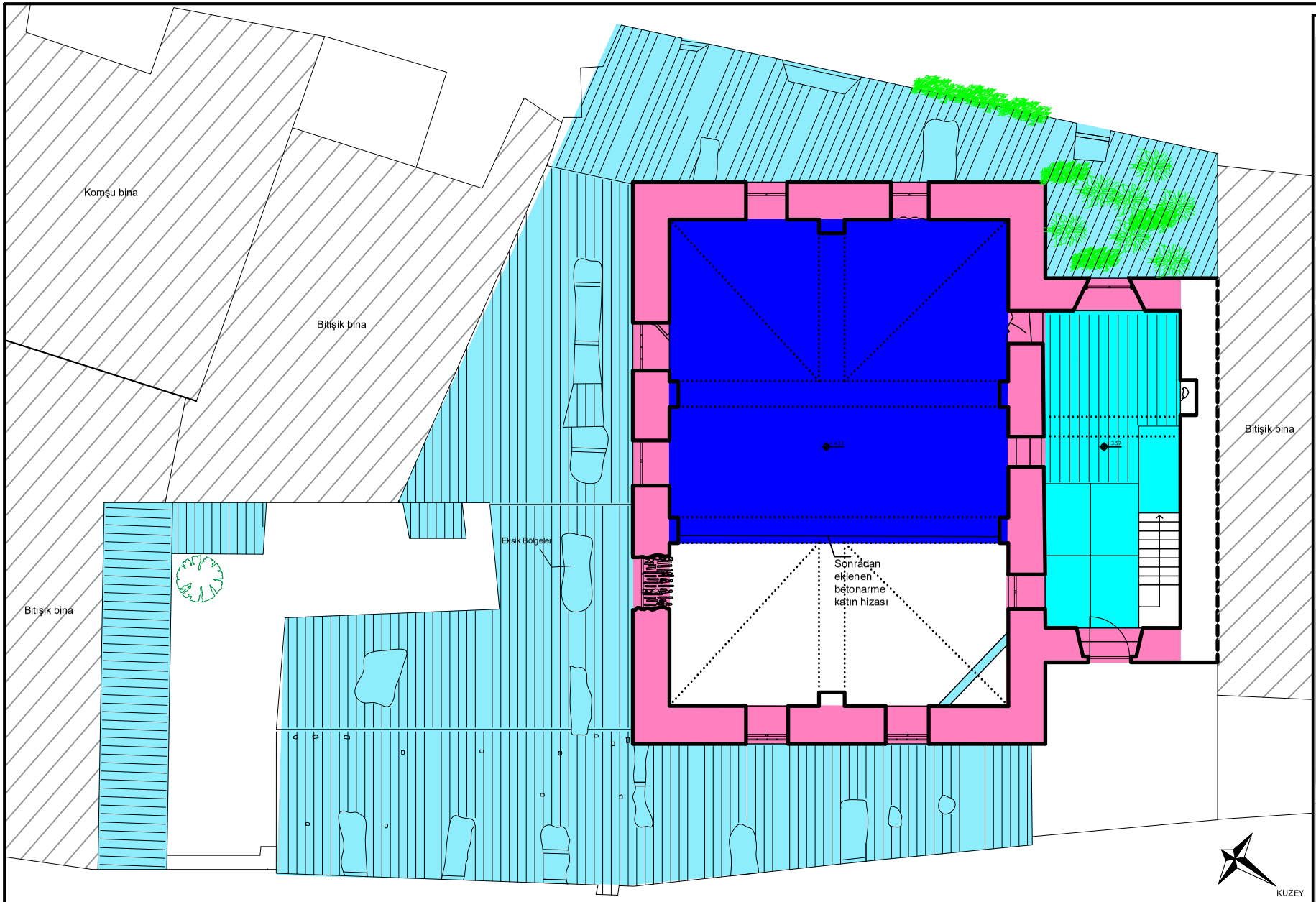
Şap döşeme üstü muhdes ekleri

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	Zemin Kat
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	22
TARİH	21/07/2018

Röllöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

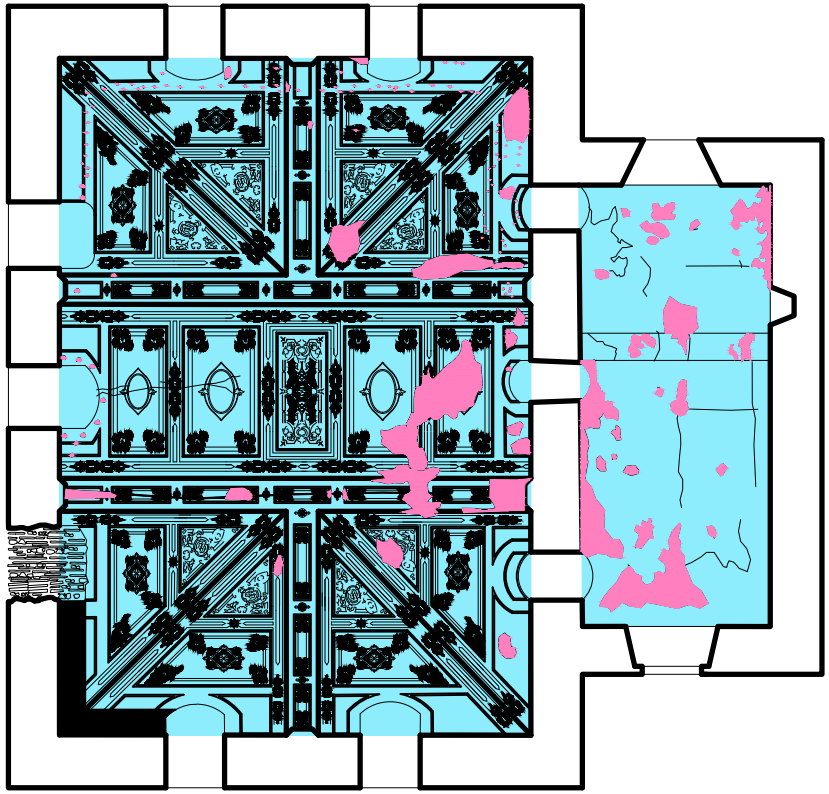
Ada: 3056 Parsel: 4

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	Birinci Kat
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	23
TARİH	21/07/2018

Röllöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

KUZEY

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

İleri derecede hasarlı

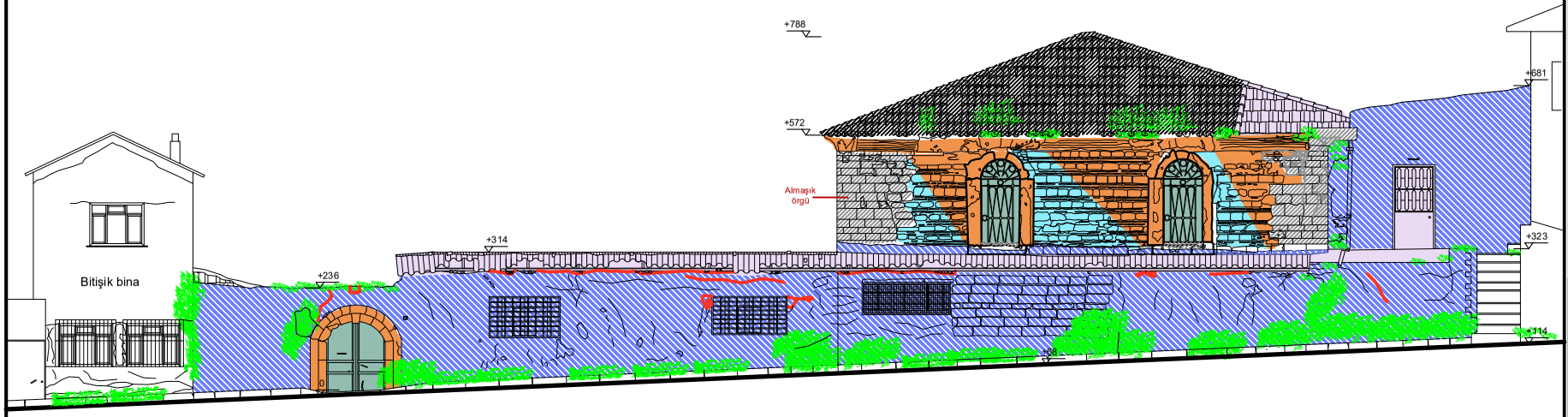
Orta derecede hasarlı

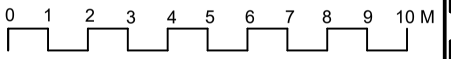
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	Tavan Planı
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	24
TARİH	21/07/2018

Röllöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

- Yüzey kirlenmesi
- Strüktürel çatlak
- Taş malzemede yüzey kaybı 5cm - 15 cm arası
- Derz boşalması
- Korozyon
- Bitkilenme
- Çimentolu müdahaleler
- Muhdes ekler

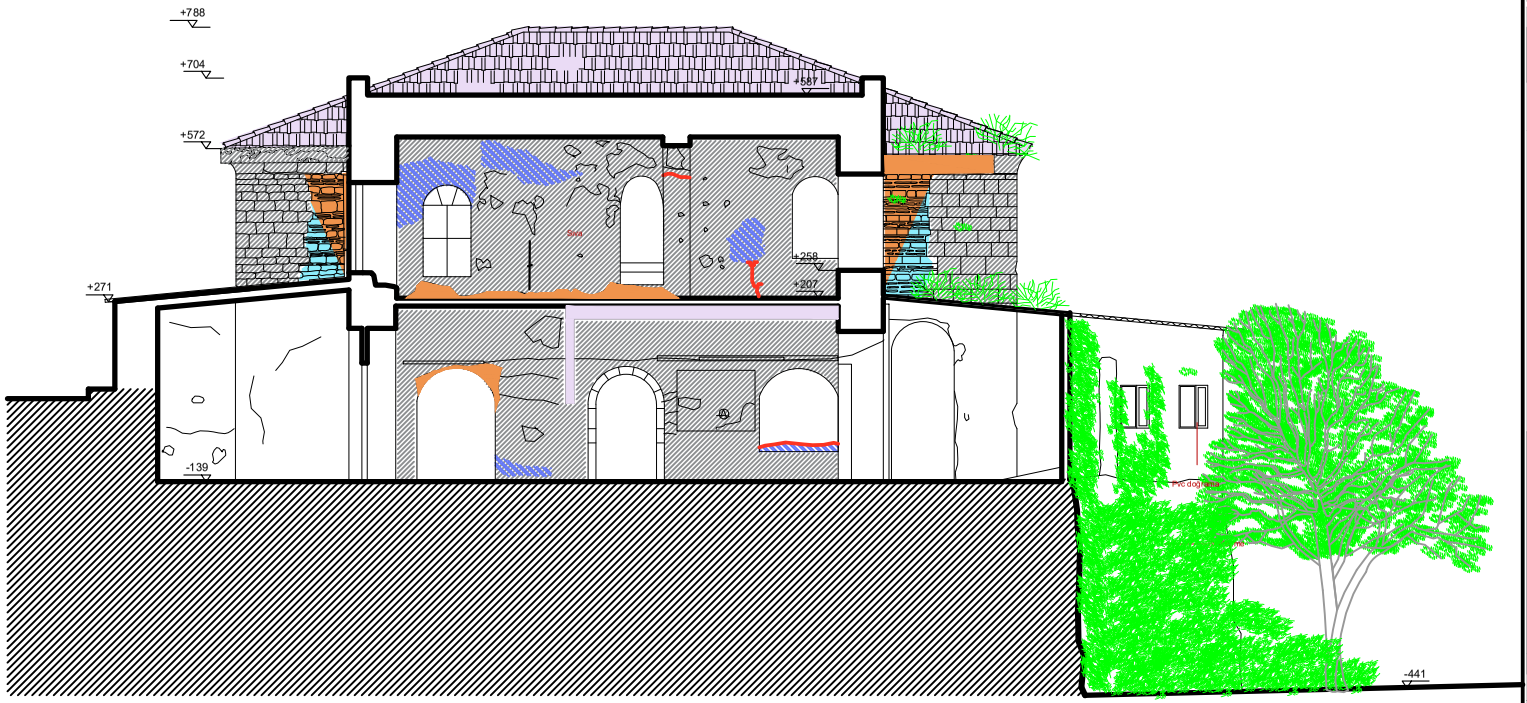
* 5 cm.den küçük yüzey kayıpları ve 3 cm derinliğe kadar derz boşalması bütün cephede gözlenmektedir.

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	Kuzey Doğu Cehesi Görünüş
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	25
TARİH	21/07/2018

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

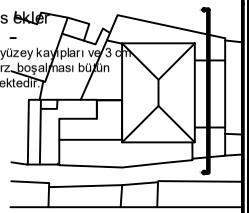
KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

- Yüzey kirlenmesi
- Strüktürel çatlak
- Taş malzemede yüzey kaybı 5cm - 15 cm arası
- Derz boşalması
- Korozyon
- Bitkilenme
- Çimentolu müdahaleler
- Muhdes ekler

* 5 cm.den küçük yüzey kayıpları ve 3 cm derinliğe kadar derz boşalması bütün cephede gözlenmektedir.

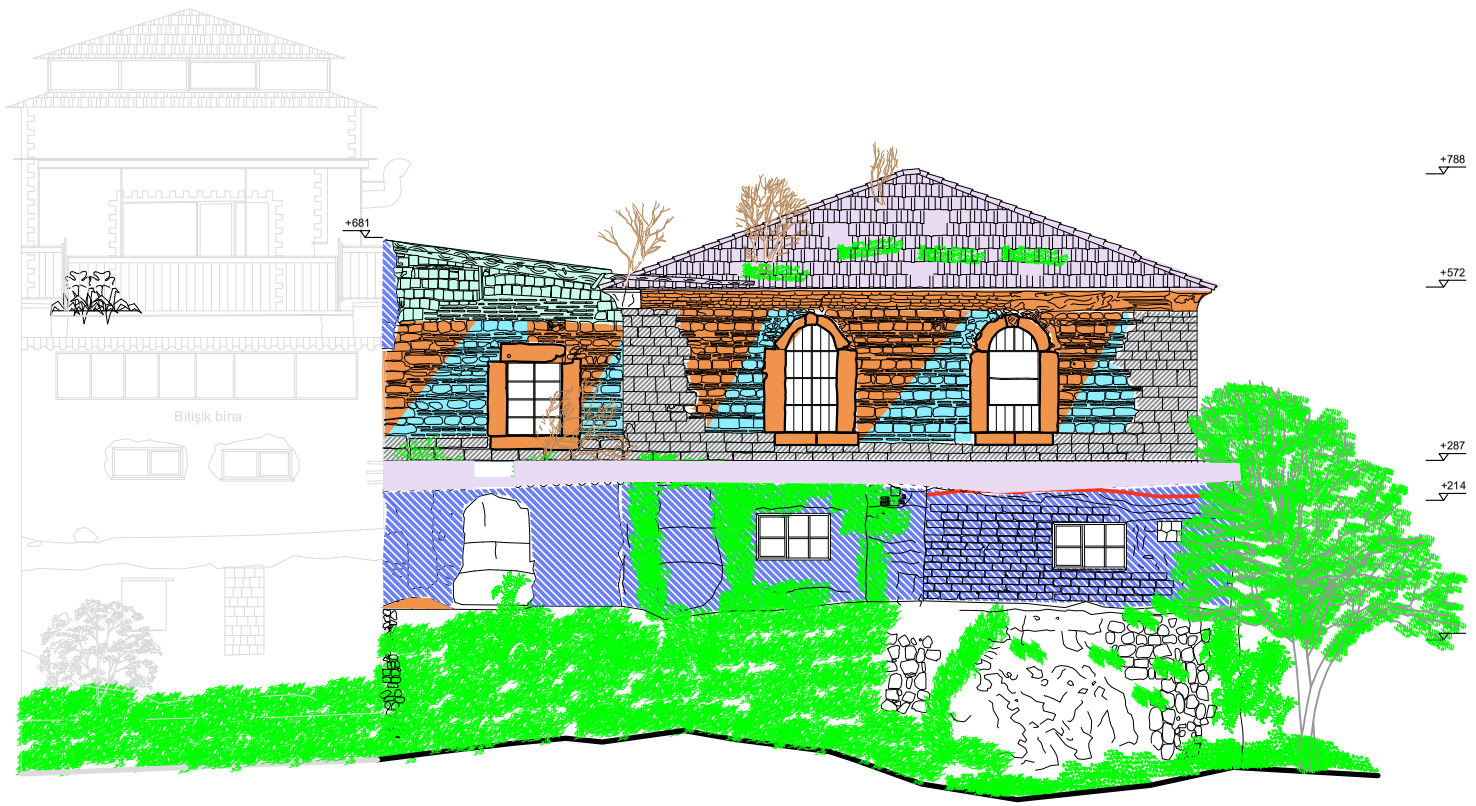

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	Kuzey Batı Cephesi için CC Kesiti	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	26	
TARİH	21/07/2018	

Röl&ve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

- Yüzey kirlenmesi
- Strüktürel çatlak
- Taş malzemede yüzey kaybı 5cm - 15 cm arası
- Derz boşalması
- Korozyon
- Bitkilenme
- Çimentolu müdahaleler
- Muhdes ekler

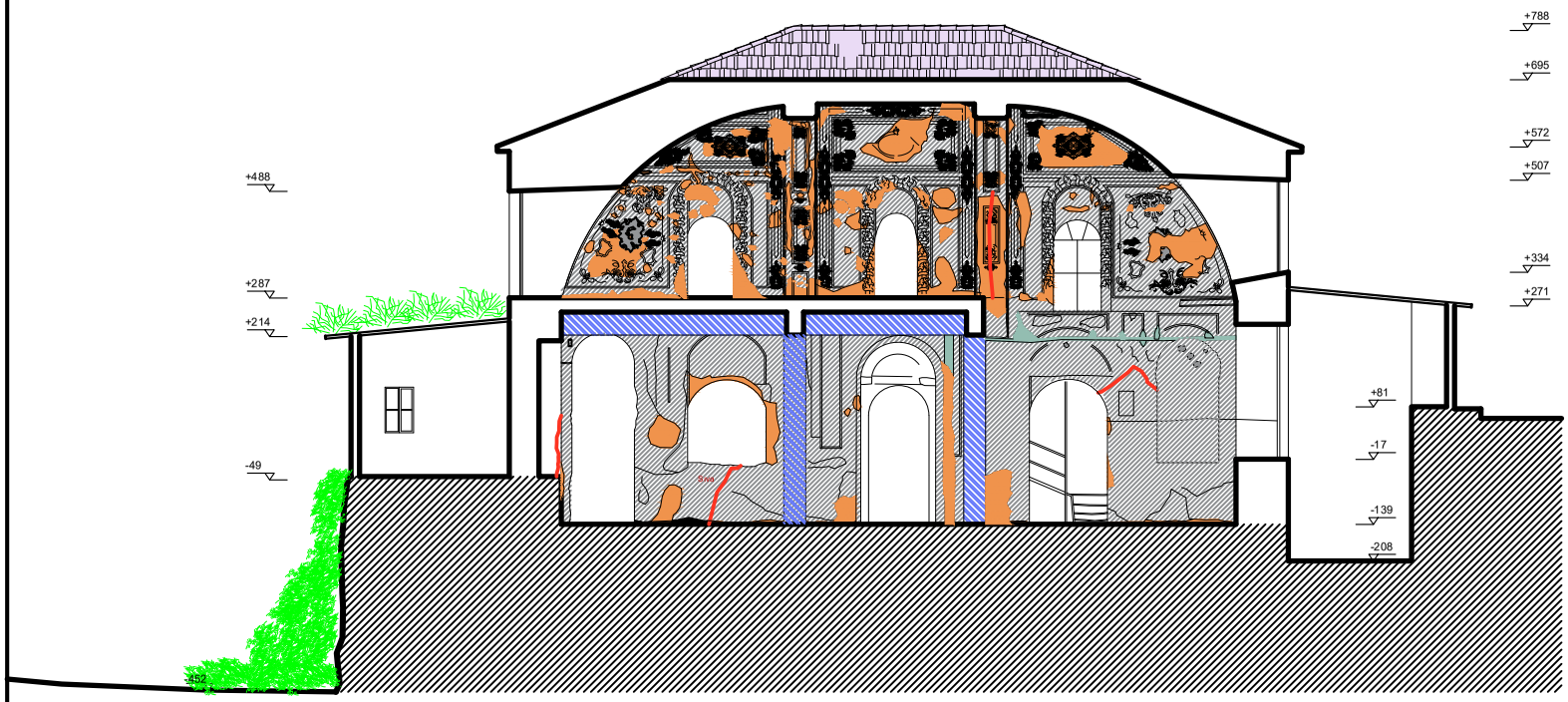
* 5 cm.den küçük yüzey kayıpları ve 3 cm derinliğe kadar derz boşalması bütün cephede gözlenmektedir.

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	Güney Doğu Cephesi Görünüşü	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	27	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

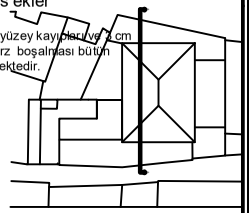
KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

- Yüzey kirlenmesi
- Strüktürel çatlak
- Taş malzemede yüzey kaybı 5cm - 15 cm arası
- Derz boşalması
- Korozyon
- Bitkilenme
- Çimentolu müdahaleler
- Muhdes ekler

* 5 cm.den küçük yüzey kayıpları ve 2 cm derinliğe kadar derz boşalması bütün cephede gözlenmektedir.

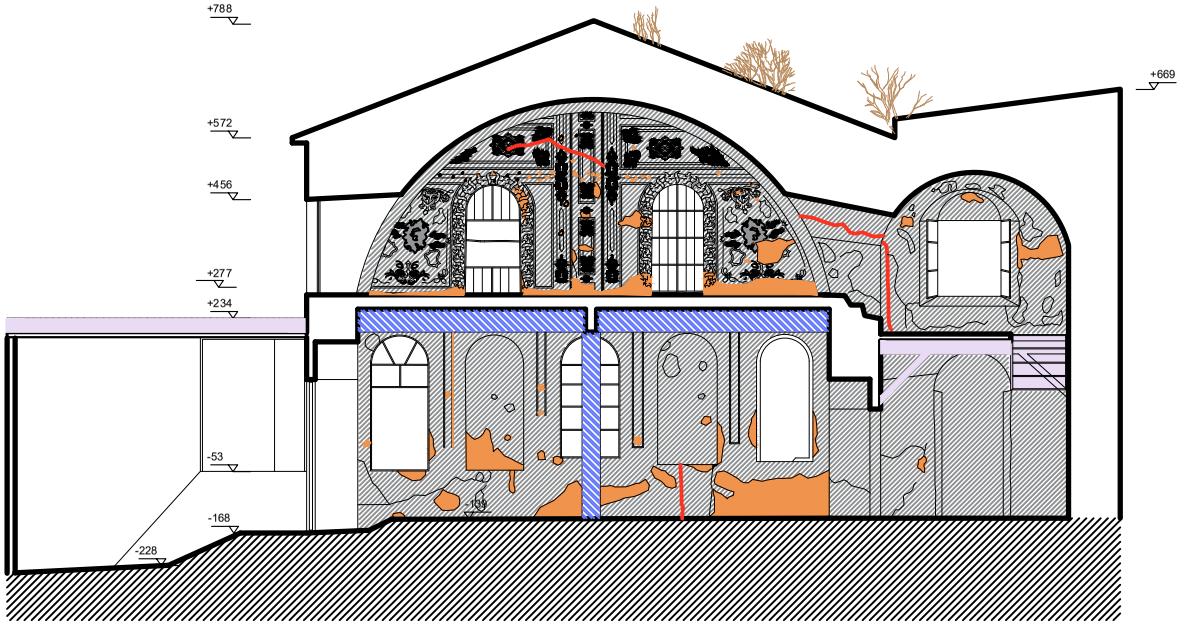

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	AA Kesiti
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	28
TARİH	21/07/2018

Röllöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

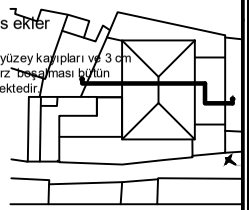
KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

- Yüzey kirlenmesi
- Strüktürel çatlak
- Taş malzemede yüzey kaybı 5cm - 15 cm arası
- Derz boşalması
- Korozyon
- Bitkilenme
- Çimentolu müdahaleler
- Muhdes ekler

* 5 cm.den küçük yüzey kayıpları ve 3 cm derinliğe kadar derz boşalması bütün cephede gözlenmektedir.

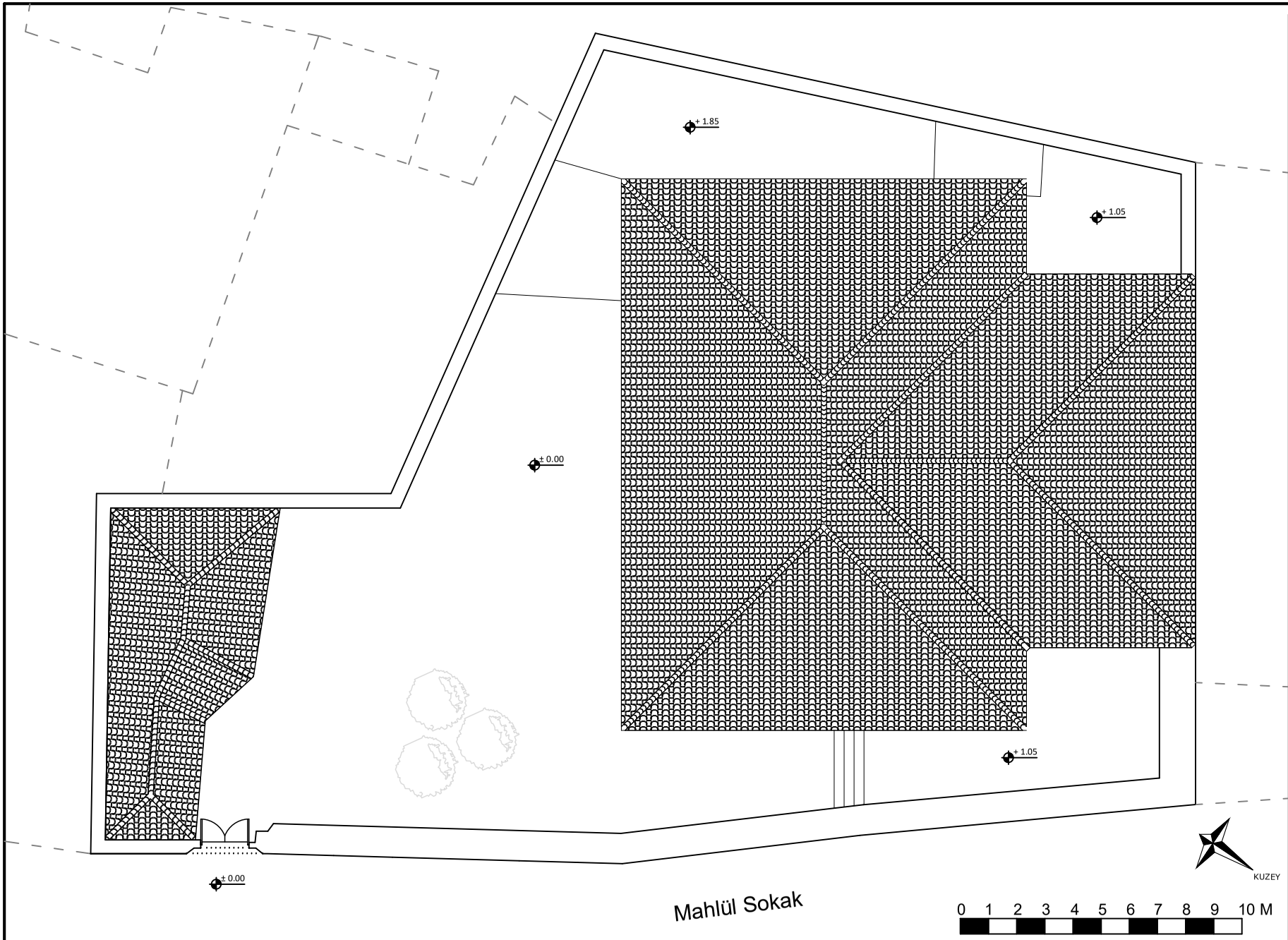
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Bozulma Analizi

BAŞLIK	BB Kesiti	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	29	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

8.4 Restitüsyon Çizimleri

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

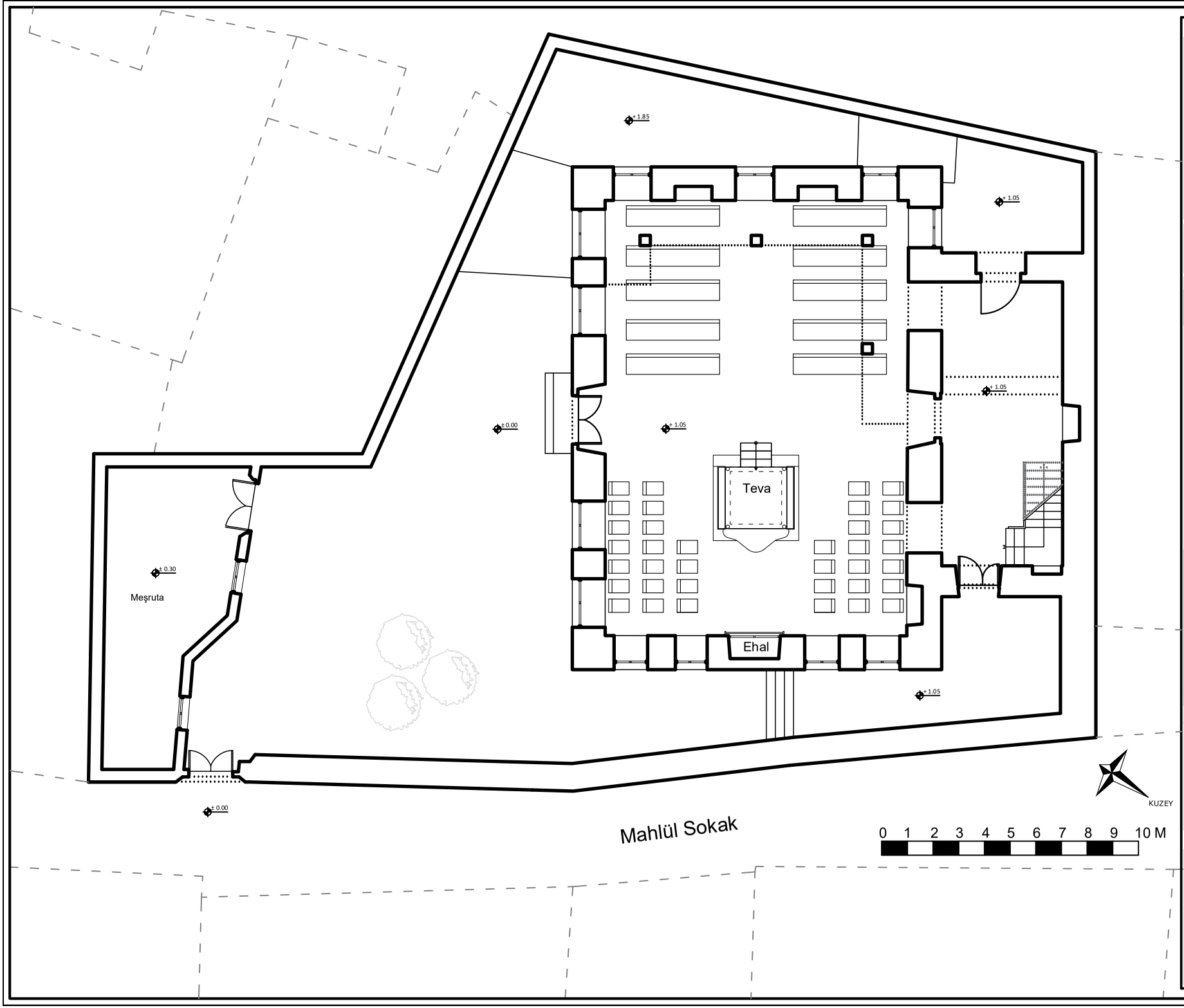
Vaziyet Planı

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	30
TARİH	21/07/2018

☐ Röllöve ☐ Malzemeler ☐ Bozulma ▩ Restitüsyon

☐ Müdahale ☐ Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

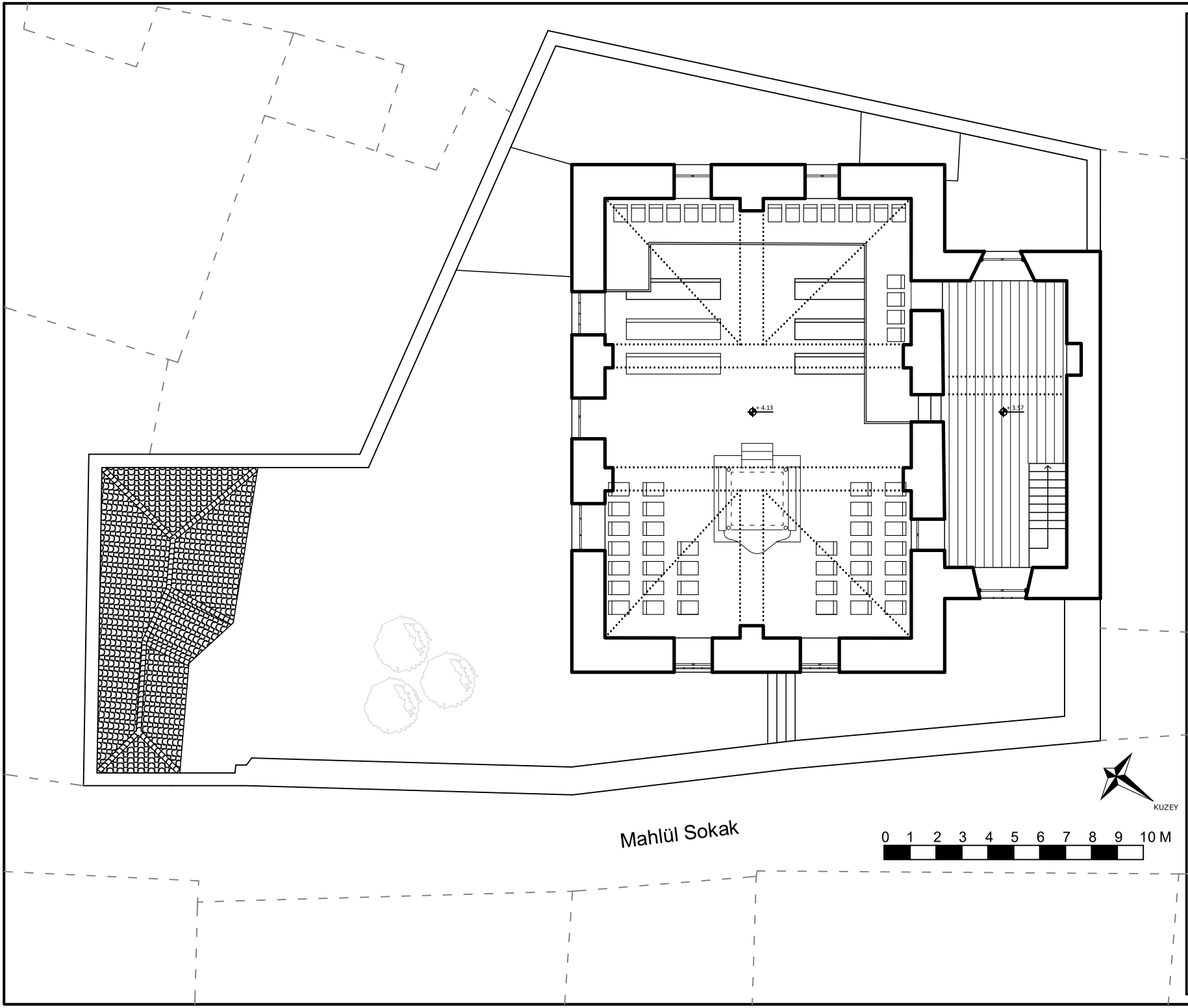
Zemin kat

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	31
TARİH	21/07/2018

☐ Röllöve ☐ Malzemeler ☐ Bozulma ▩ Restitüsyon

☐ Müdahale ☐ Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

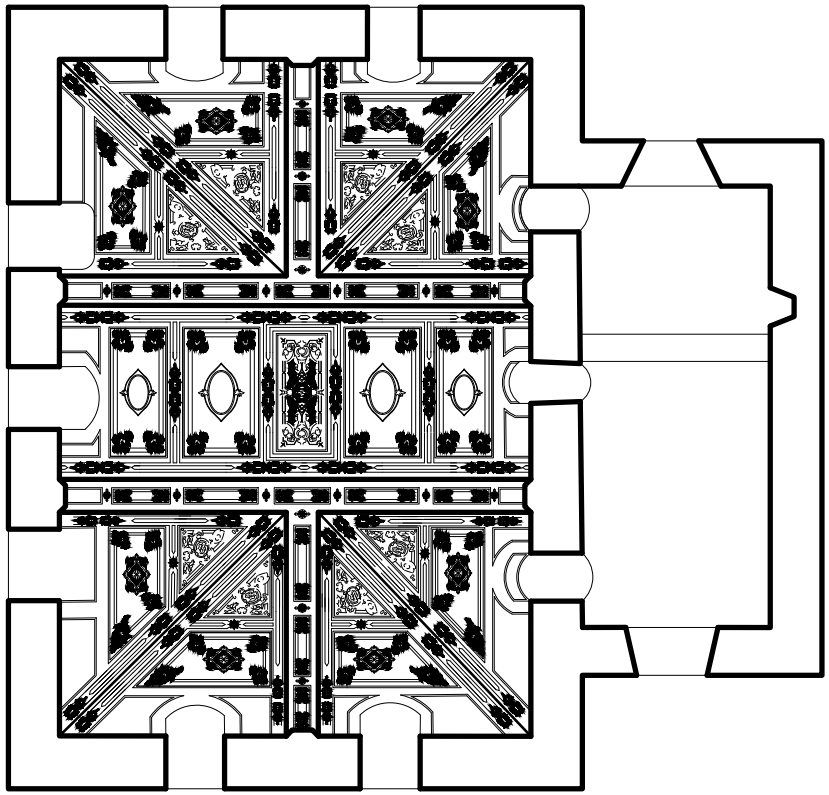
Ada: 3056 Parsel: 4

Birinci kat

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	32	
TARİH	21/07/2018	

	Röllöve		Malzemeler		Bozulma	▨	Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

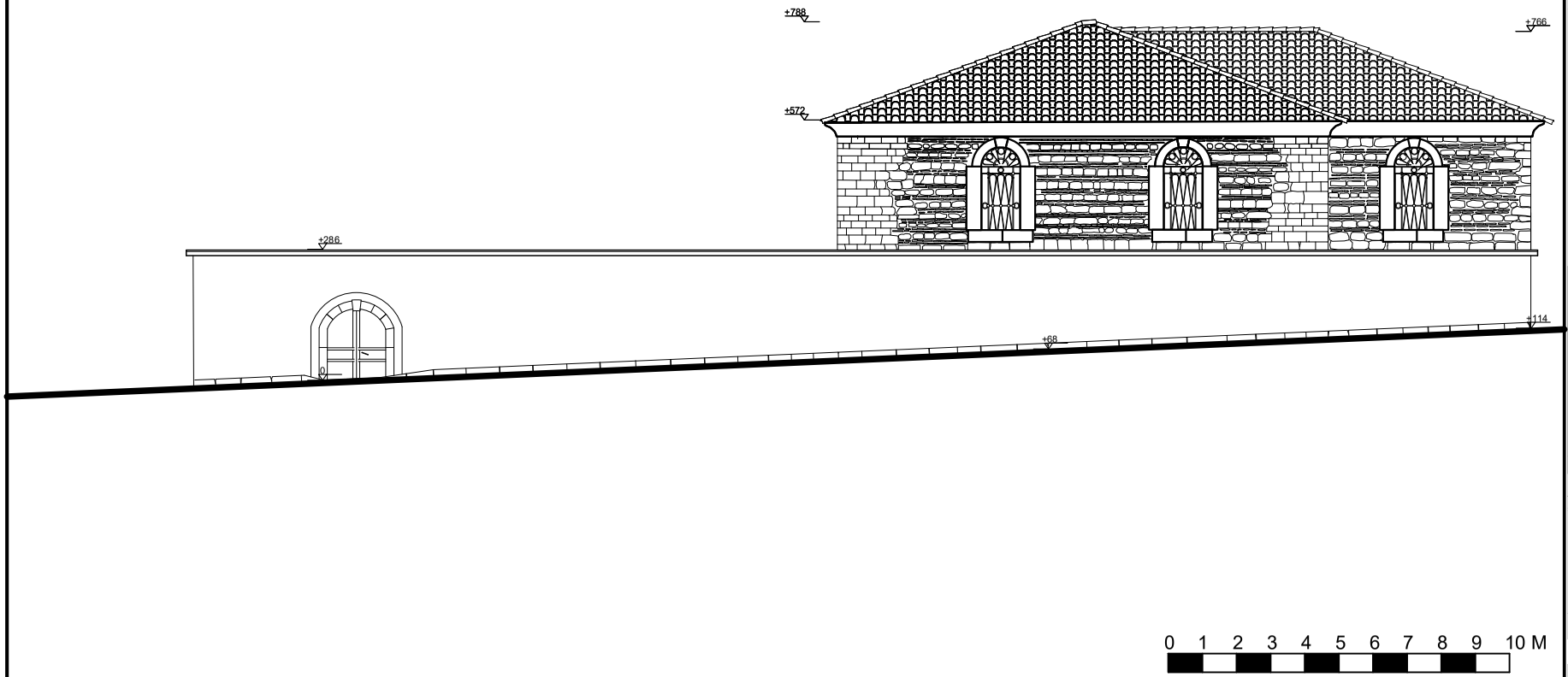
Ada: 3056 Parsel: 4

Tavan Planları

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	33	
TARİH	21/07/2018	

	Röllöve		Malzemeler		Bozulma	▨	Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

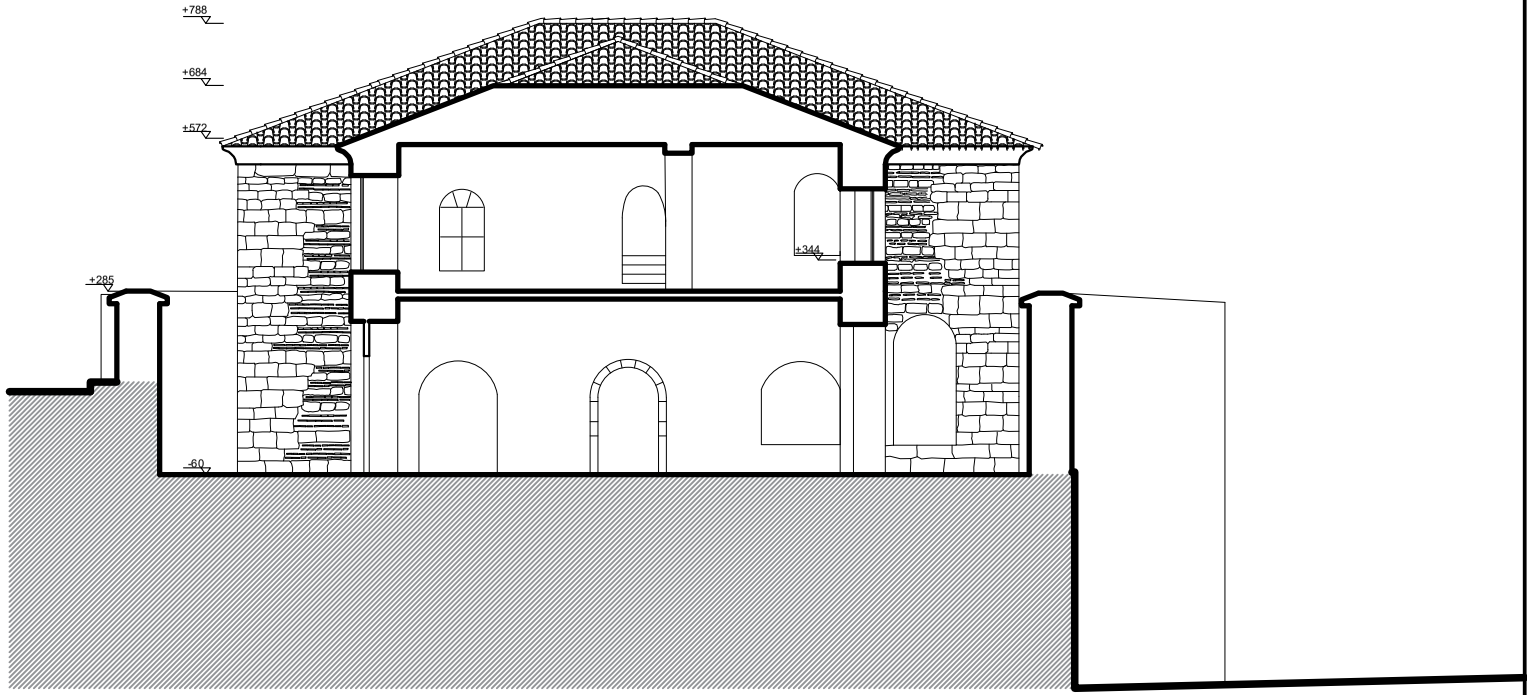
Ada: 3056 Parsel: 4

Kuzey Doğu Cehesi Görünüş

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	34	
TARİH	21/07/2018	

	Röl&ve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon	
	Müdahale		Restorasyon					

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

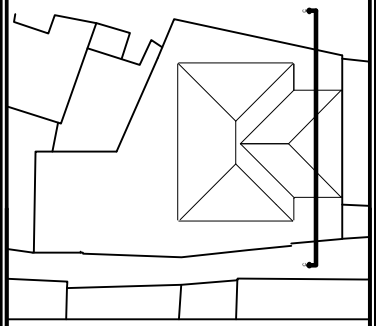
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

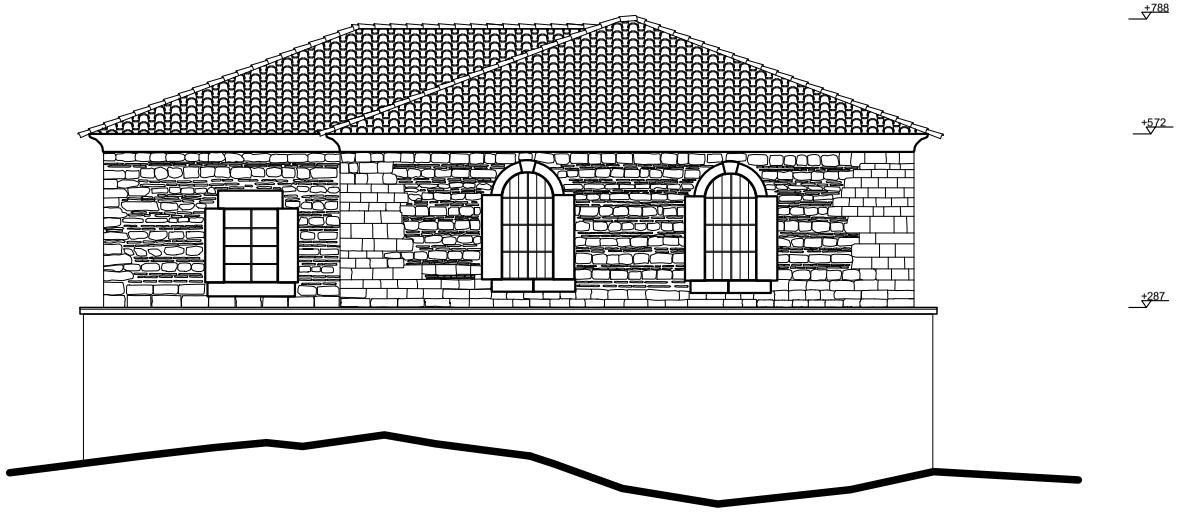

Kuzey Batı Cephesi için CC Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	35
TARİH	21/07/2018

Röl&ve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon | Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

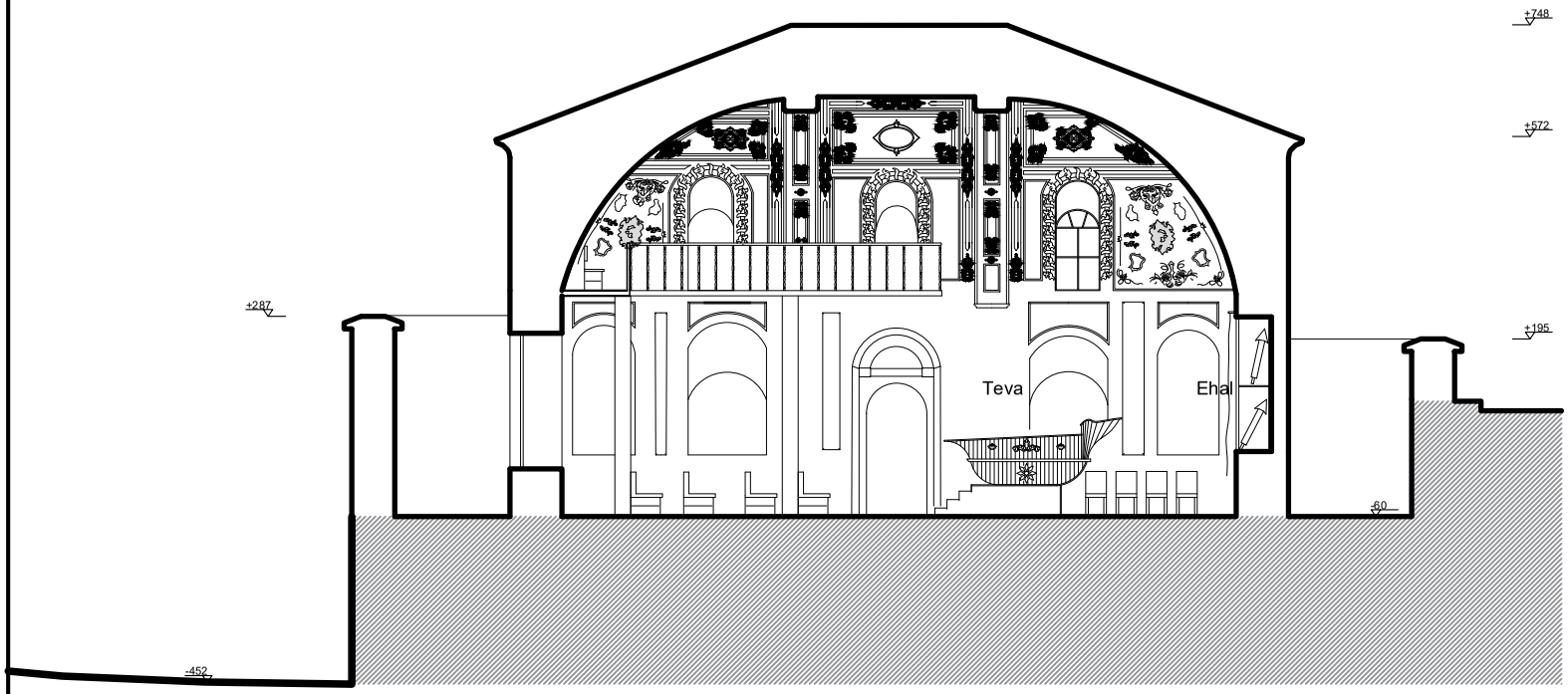
Güney Doğu Cephesi Görünüşü

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	36
TARİH	21/07/2018

Röllöve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

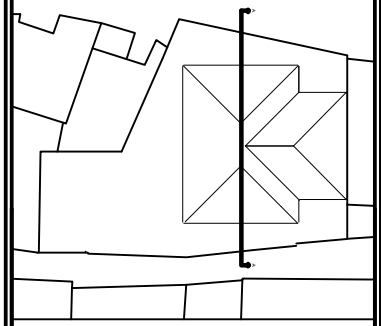
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

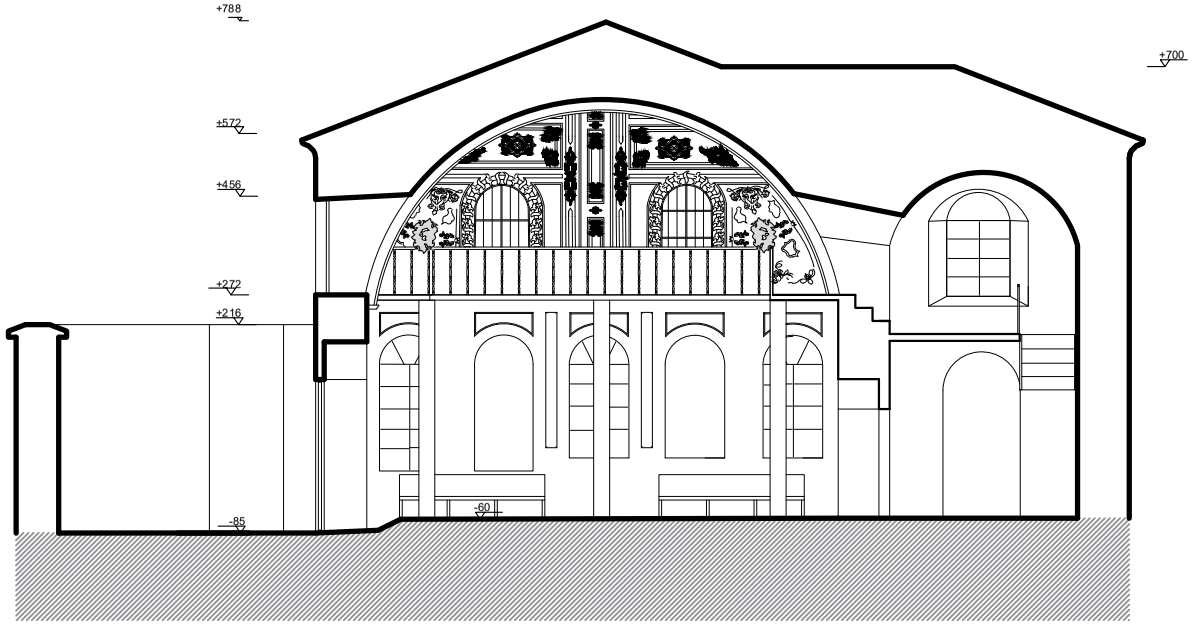

AA Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	37	
TARİH	21/07/2018	

	Röl&ve		Malzemeler		Bozulma	▩	Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

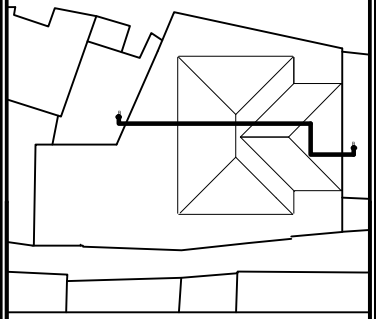
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

BB Kesiti

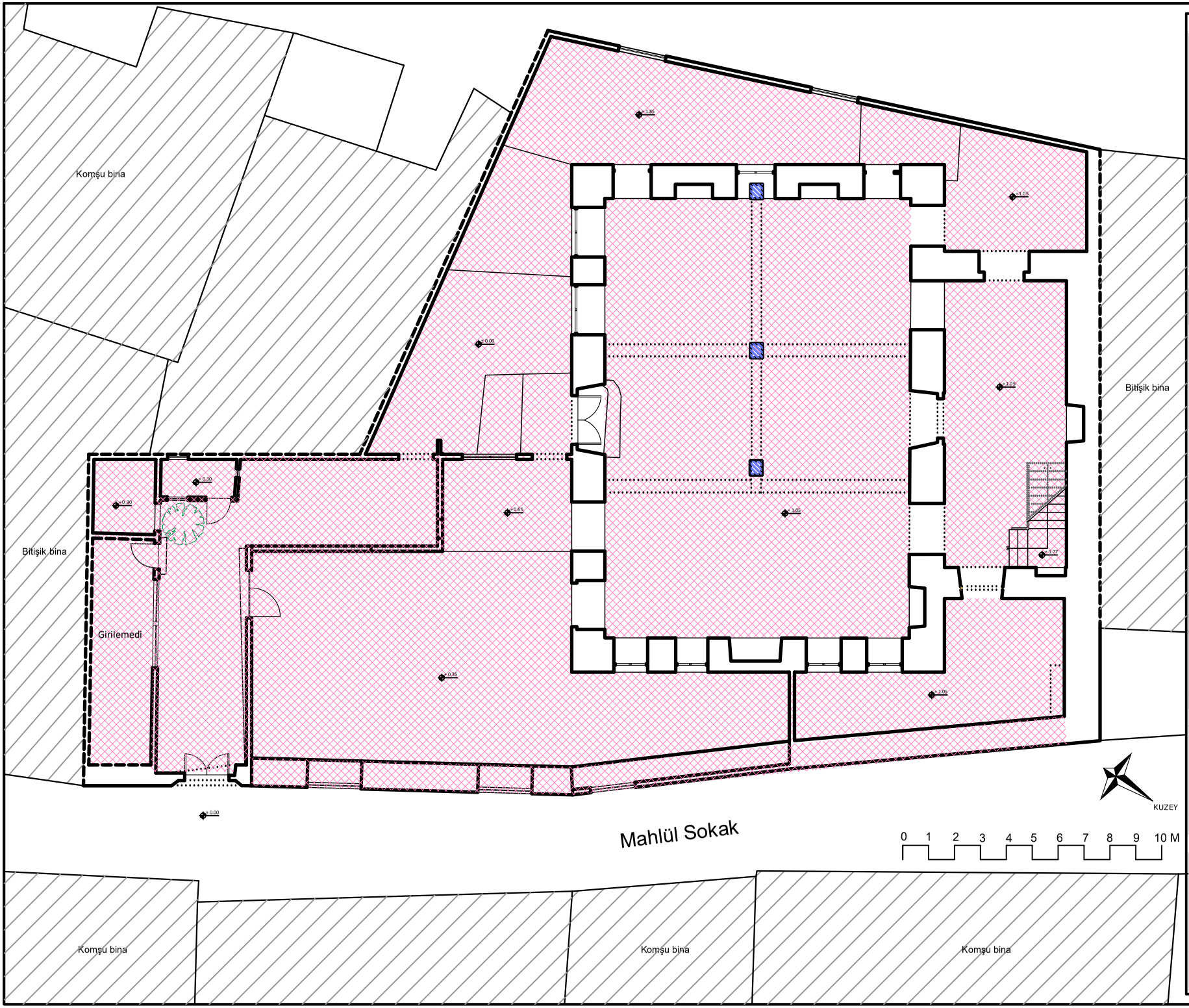
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	38	
TARİH	21/07/2018	

Röl öve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

8.5 Müdahale Çizimleri

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

- Zemin şap eklerin mekanik temizleme yöntemiyle kaldırılması
- Betonarme asma katı taşıyan kolonların karot makineleriyle kesilmesi

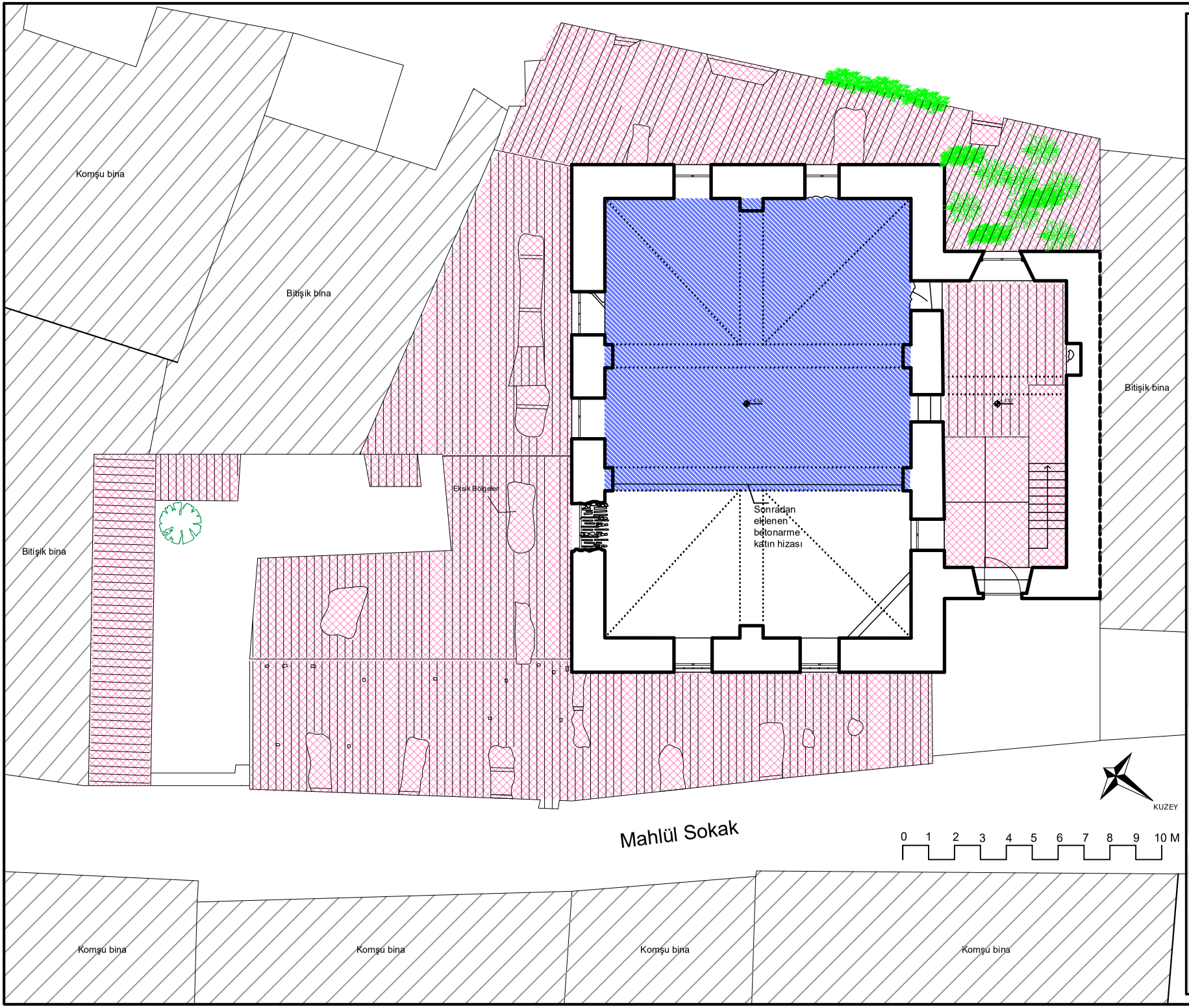
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	Zemin Kat	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	39	
TARİH	21/07/2018	

Röl öve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

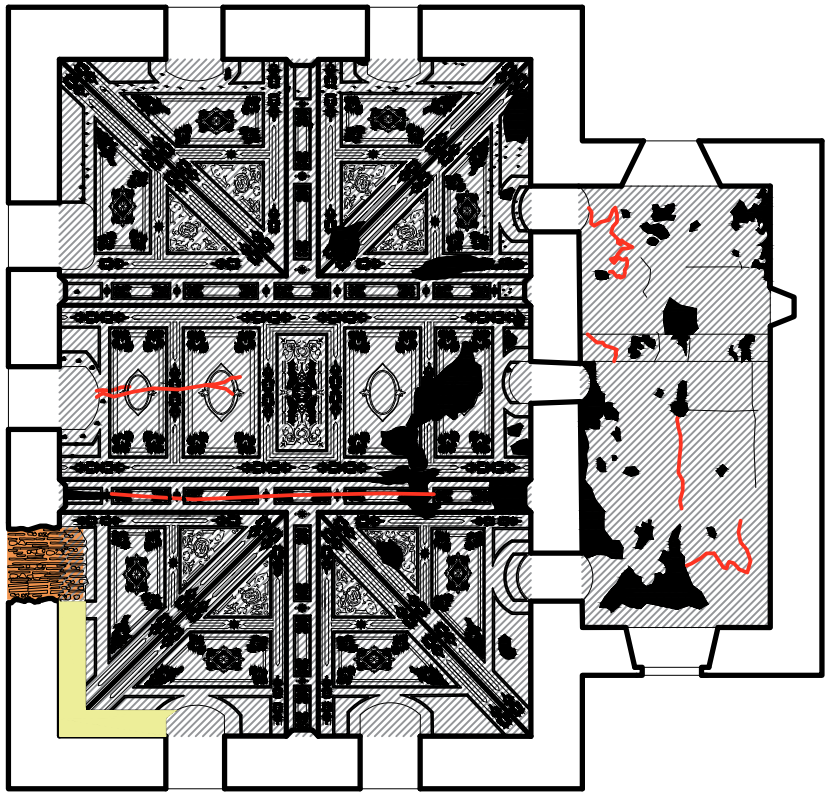
- Uygun olmayan eklerin kaldırılması
- Betonarme asma katı taşıyan kolonların karot makineleriyle kesilmesi

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	Birinci Kat	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	40	
TARİH	21/07/2018	

	Rölöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

KUZEY

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

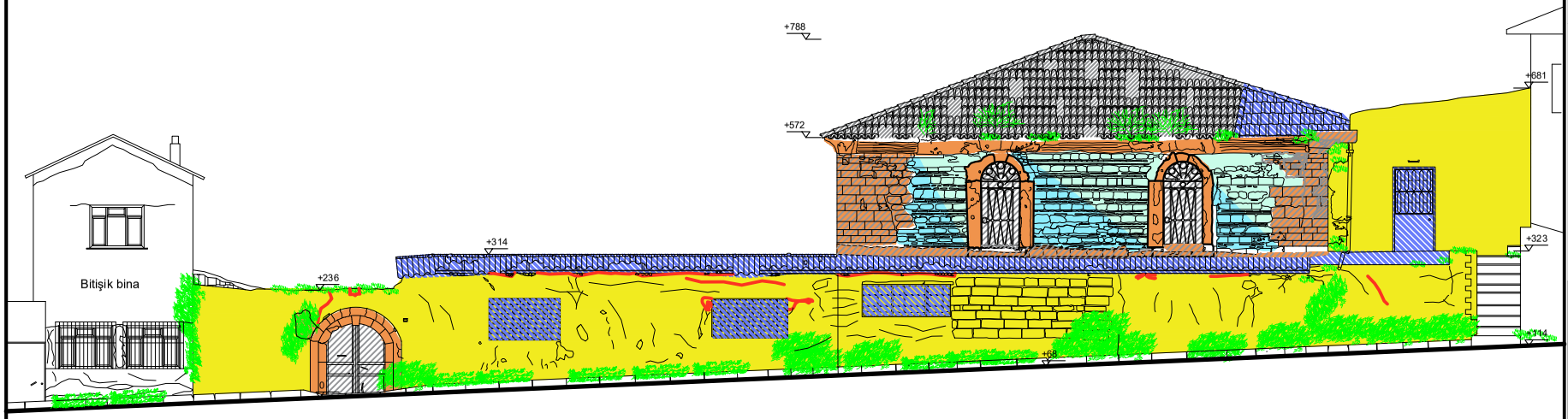
- Kumlama yada kimyasal yöntemle yüzey temizleme
- Çatlak civarında dikiş örgü+ enjeksisyon
- Taşlarda ve tuğlalarda yenileme ve bütünleme yapılması
- Sıva kaldırılması

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	Tavan Planı
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	41
TARİH	21/07/2018

	Röllöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

- Kumlama yada kimyasal yöntemle yüzey temizleme
- Çatlak civarında dikiş örgü+ enjeksisyon
- Taşlarda bütünleme yapılması
- Sıva kaldırılması
- Taşlarda ve tuğlalarda yenileme ve bütünleme yapılması
- Derz doldurulması
- Bitkilerin ilaç kullanarak temizlenmesi
- Muhdes elemanların kaldırılması
- Niteliksiz onarımın kaldırılması ve uygun şekilde yapılması

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	Kuzey Doğu Cehesi Görünüş
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA — No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK
PAFTA NO	42
TARİH	21/07/2018

Röl&ve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

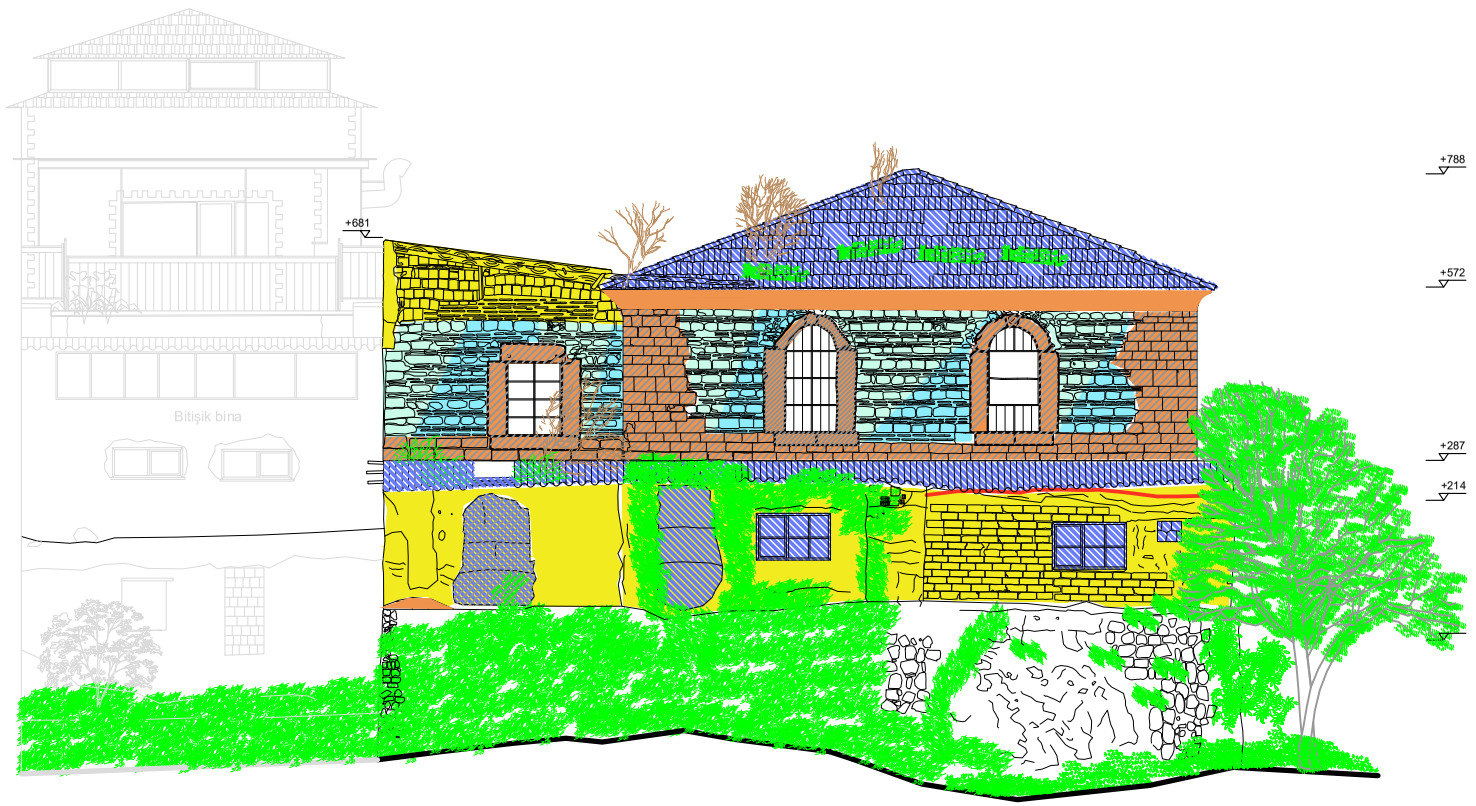
- Kumlama yada kimyasal yöntemle yüzey temizleme
- Çatlak civarında dikiş örgü+ enjeksisyon
- Taşlarda bütünleme yapılması
- Sıva kaldırılması
- Taşlarda ve tuğlalarda yenileme ve bütünleme yapılması
- Derz doldurulması
- Bitkilerin ilaç kullanarak temizlenmesi
- Muhdes elemanların kaldırılması
- Niteliksiz onarımın kaldırılması ve uygun şekilde yapılması

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	Kuzey Batı Cephesi için CC Kesiti	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	43	
TARİH	21/07/2018	

	Rölöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
	Müdahale		Restorasyon				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

- Kumlama yada kimyasal yöntemle yüzey temizleme
- Çatlak civarında dikiş örgü+ enjeksisyon
- Taşlarda bütünleme yapılması
- Sıva kaldırılması
- Taşlarda ve tuğlalarda yenileme ve bütünleme yapılması
- Derz doldurulması
- Bitkilerin ilaç kullanarak temizlenmesi
- Muhdes elemanların kaldırılması
- Niteliksiz onarımın kaldırılması ve uygun şekilde yapılması

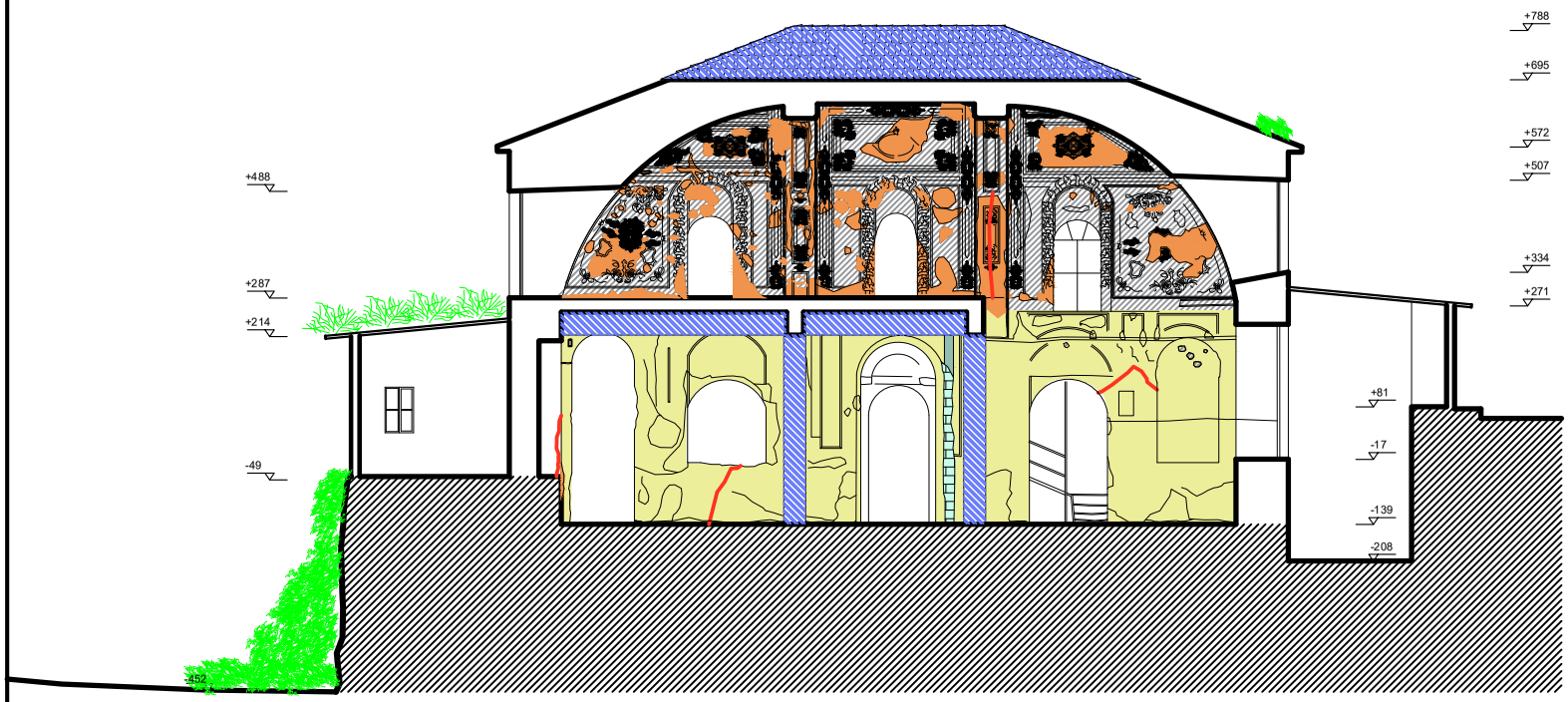
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	Güney Doğu Cephesi Görünüşü	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	44	
TARİH	21/07/2018	

Röleve | Malzemeler | Bozulma | Restitüsyon

Müdahale | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

- Kumlama yada kimyasal yöntemle yüzey temizleme
- Çatlak civarında dikiş örgü+ enjeksisyon
- Taşlarda bütünleme yapılması
- Sıva kaldırılması
- Taşlarda ve tuğlalarda yenileme ve bütünleme yapılması
- Derz doldurulması
- Bitkilerin ilaç kullanarak temizlenmesi
- Muhdes elemanların kaldırılması
- Niteliksiz onarımın kaldırılması ve uygun şekilde yapılması

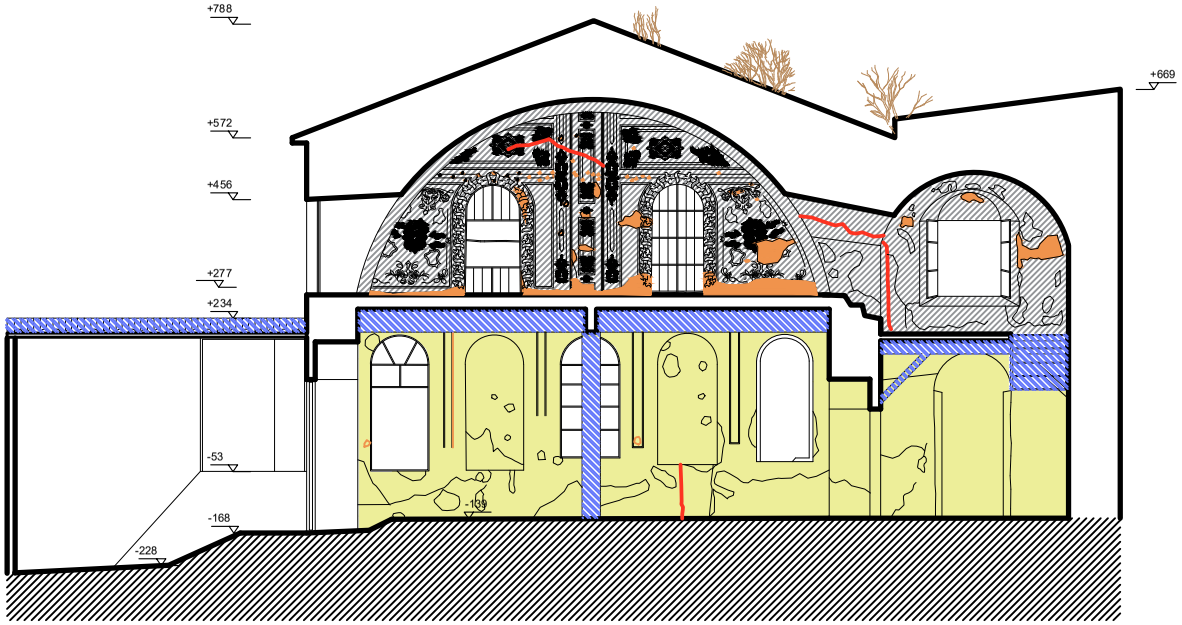

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	AA Kesiti	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	45	
TARİH	21/07/2018	

	Röl&ve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon
Müdahale			Restorasyon				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

MÜDAHALE LEJANDI

- Kumlama yada kimyasal yöntemle yüzey temizleme
- Çatlak civarında dikiş örgü+ enjeksisyon
- Taşlarda bütünleme yapılması
- Sıva kaldırılması
- Taşlarda ve tuğlalarda yenileme ve bütünleme yapılması
- Derz doldurulması
- Bitkilerin ilaç kullanarak temizlenmesi
- Muhdes elemanların kaldırılması
- Niteliksiz onarımın kaldırılması ve uygun şekilde yapılması

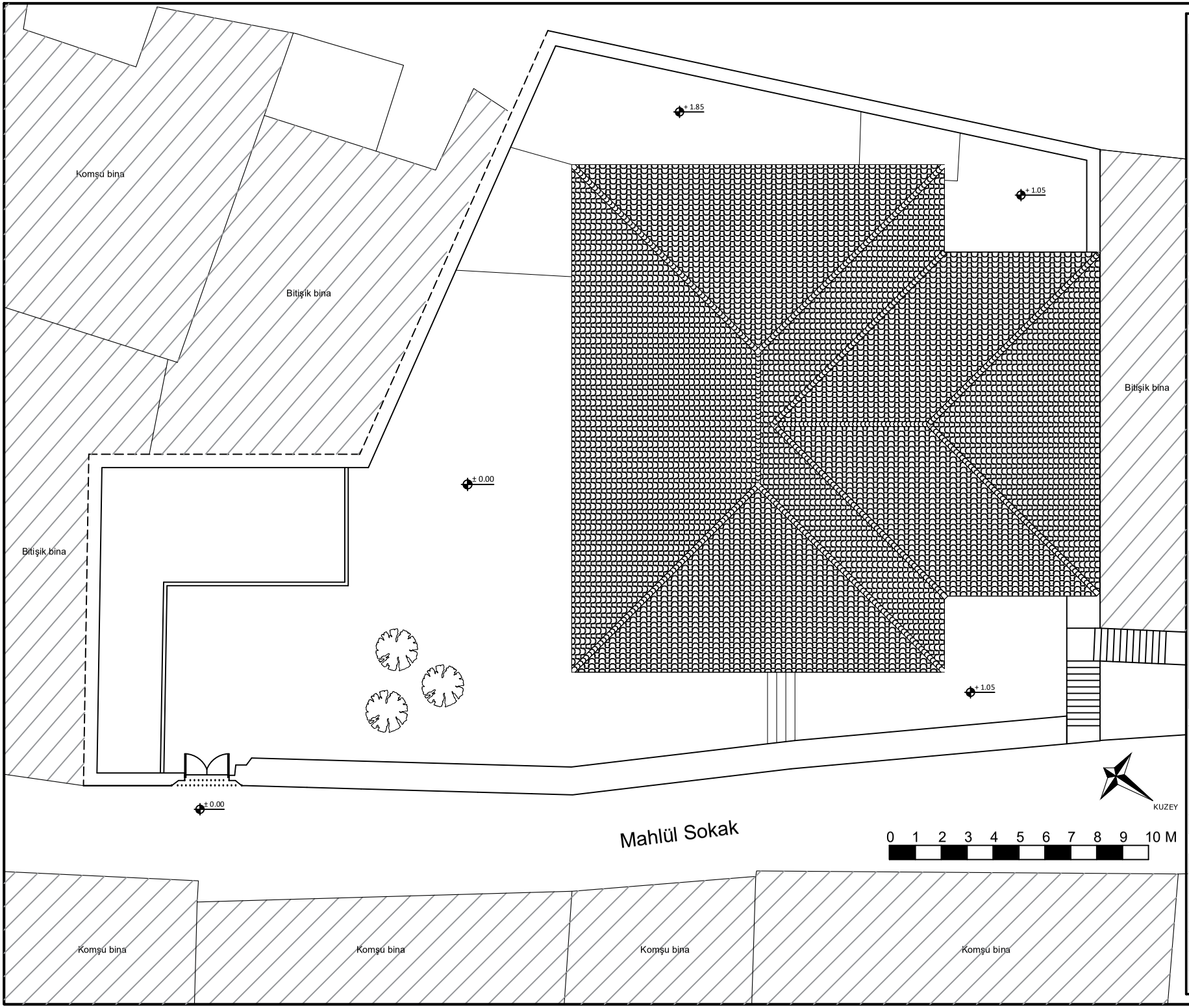
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

Müdahale Analizi

BAŞLIK	BB Kesiti	
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	46	
TARİH	21/07/2018	

	Rölöve		Malzemeler		Bozulma		Restitüsyon	
■	Müdahale		Restorasyon					

8.6 Restorasyon Çizimleri

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

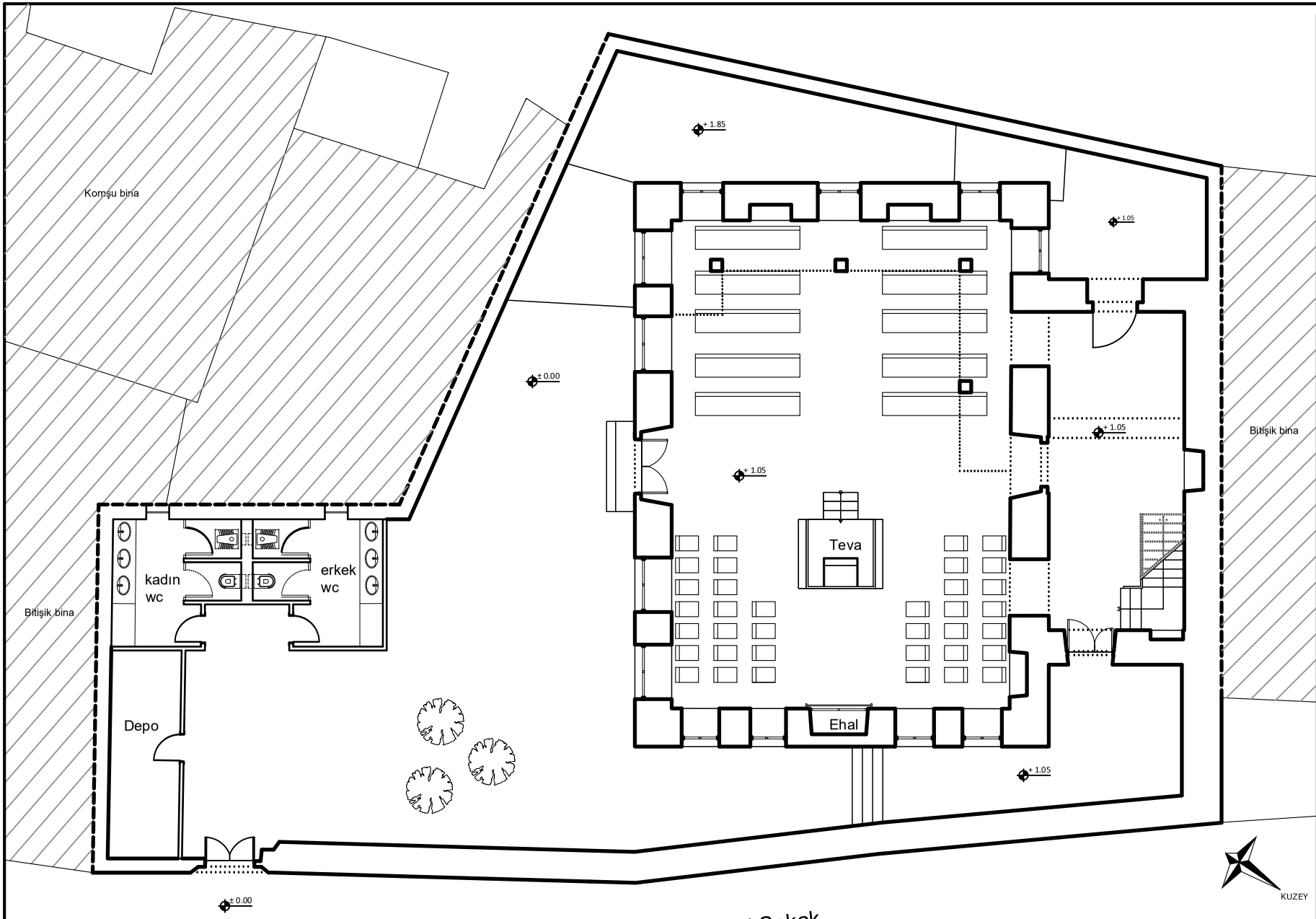
Ada: 3056 Parsel: 4

Vaziyet Planı

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	47	
TARİH	21/07/2018	

Röl öve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

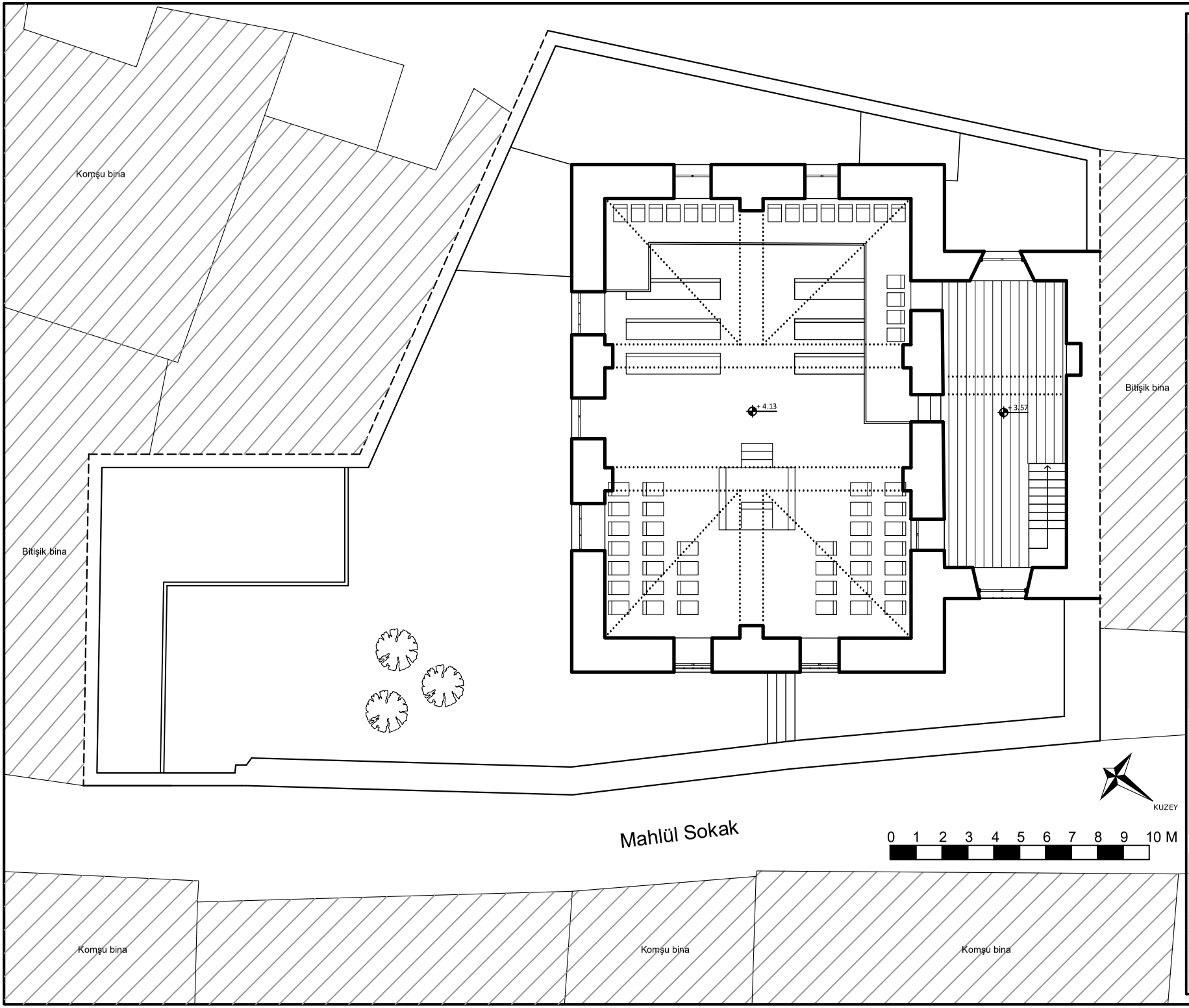
Ada: 3056 Parsel: 4

Zemin kat

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	48	
TARİH	21/07/2018	

Röløve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

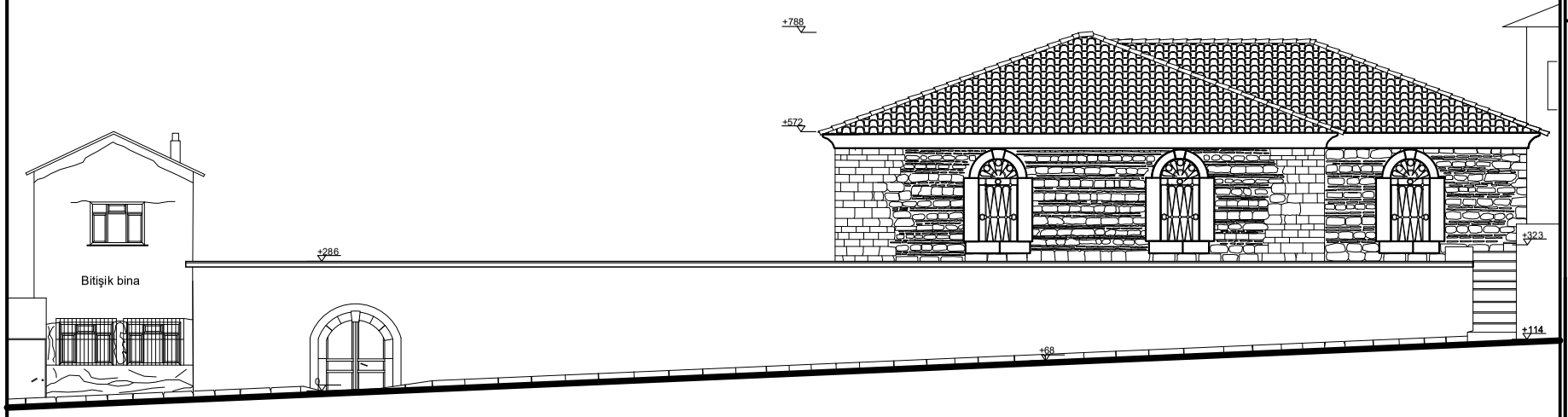
Ada: 3056 Parsel: 4

Birinci kat

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	49	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlûl Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

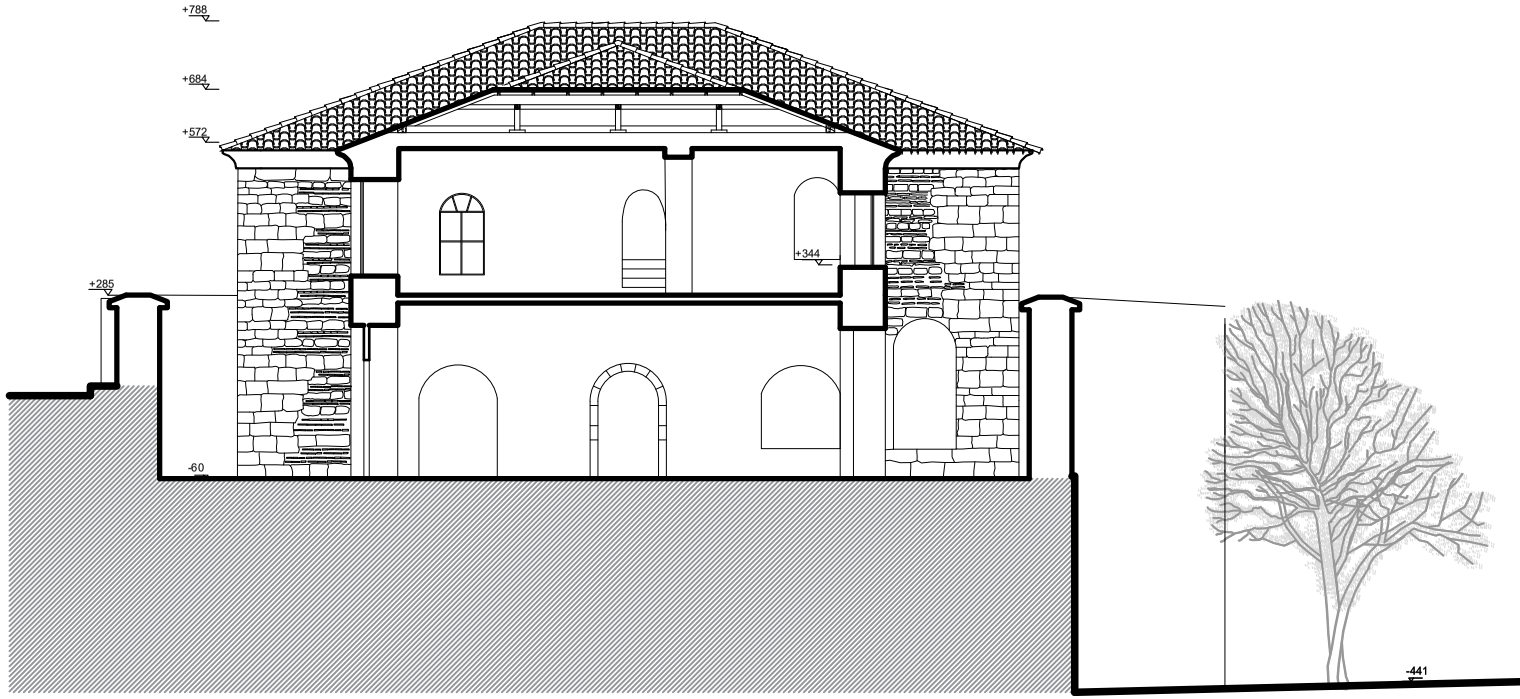
Ada: 3056 Parsel: 4

Kuzey Doğu Cehesi Görünüş

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	50	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

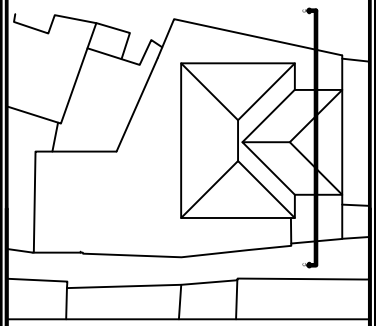
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

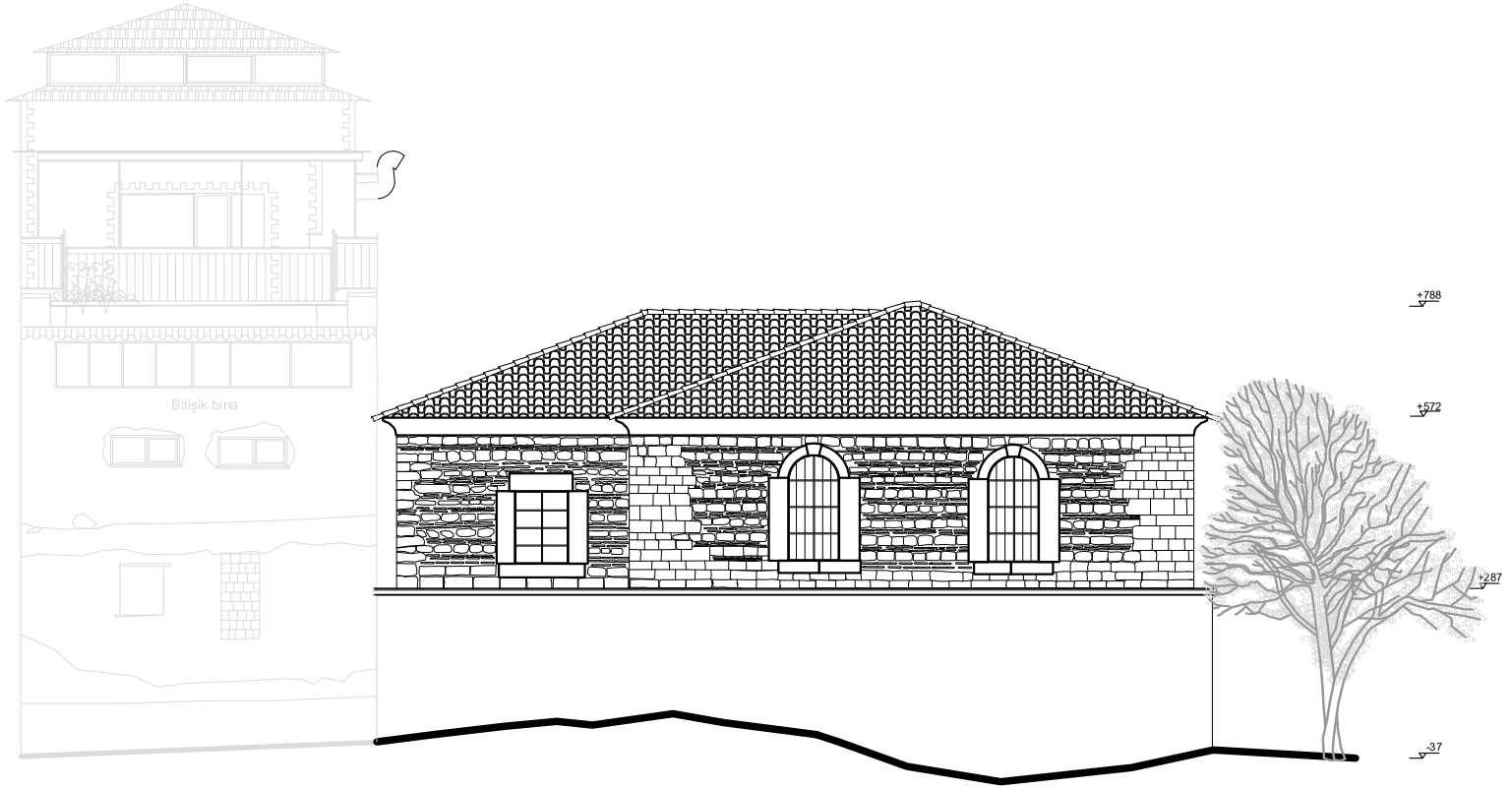

Kuzey Batı Cephesi için CC Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	51	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

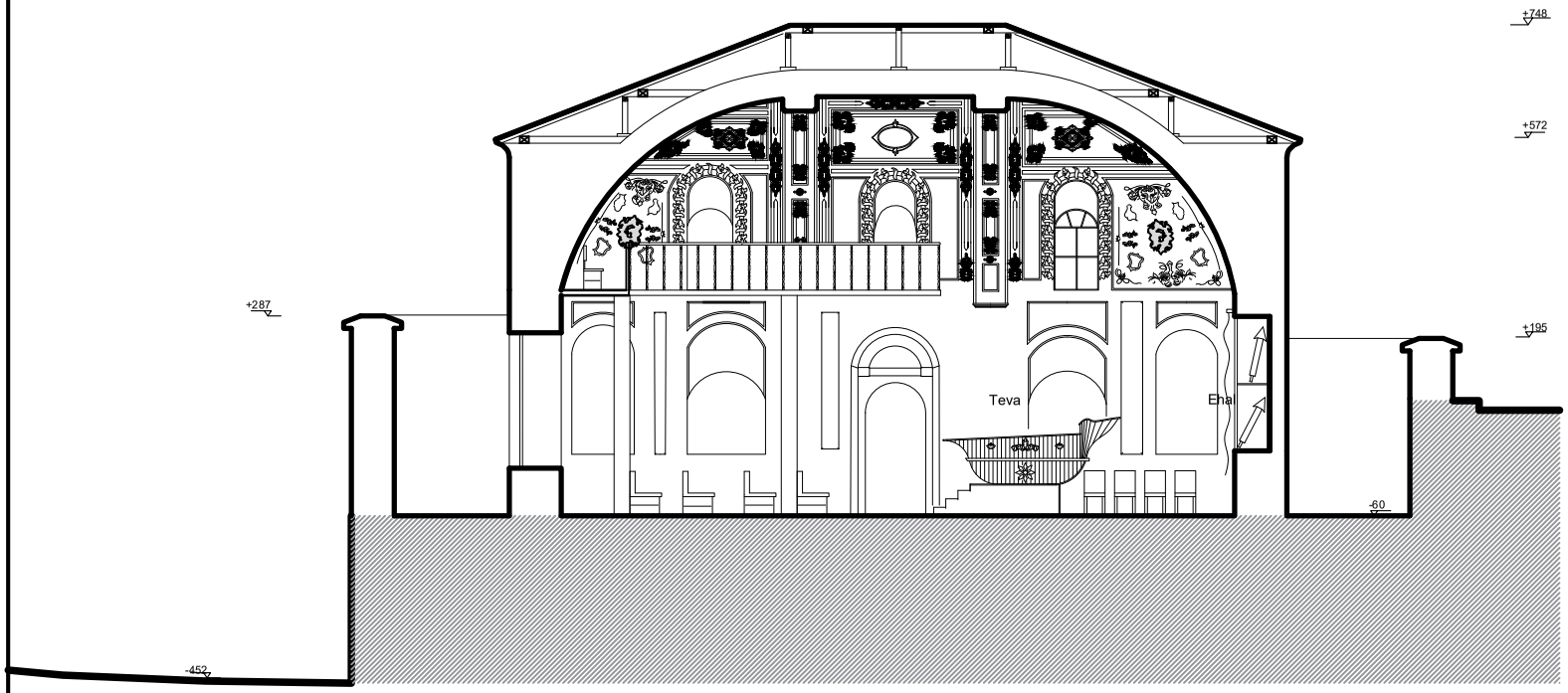
Ada: 3056 Parsel: 4

Güney Doğu Cephesi Görünüşü

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	52	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

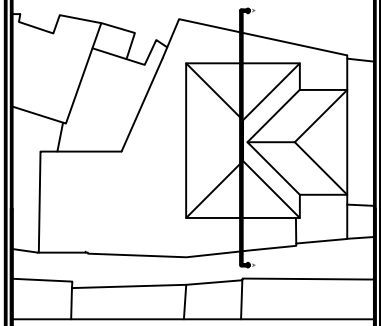
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

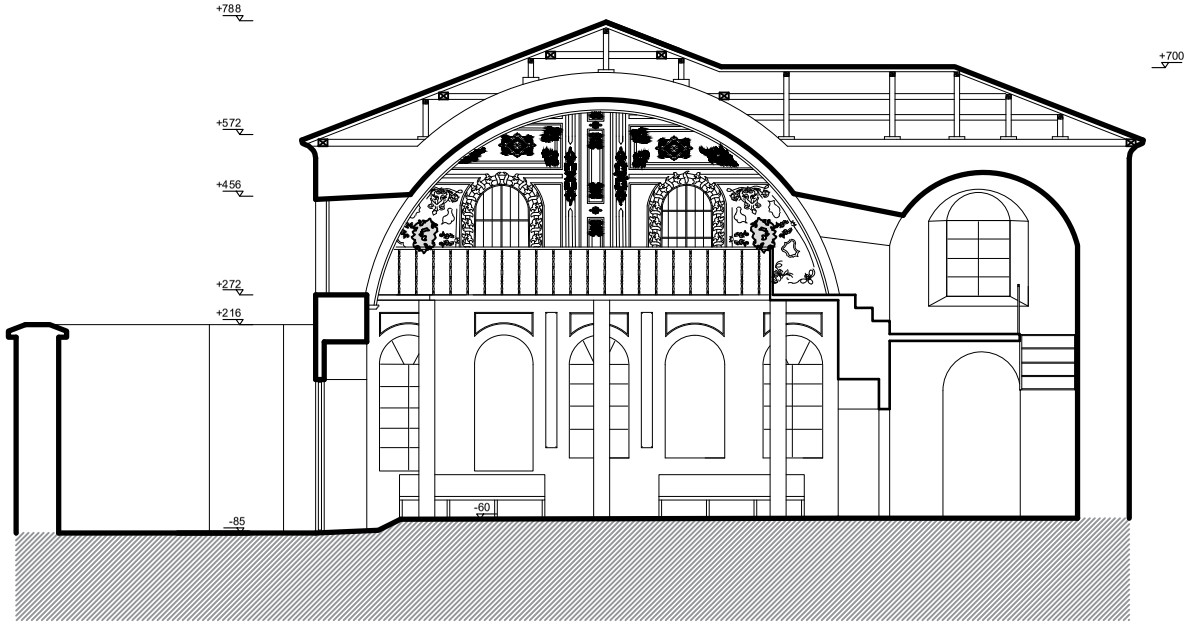

AA Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	53	
TARİH	21/07/2018	

Rölöve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M

FSMVÜ

MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

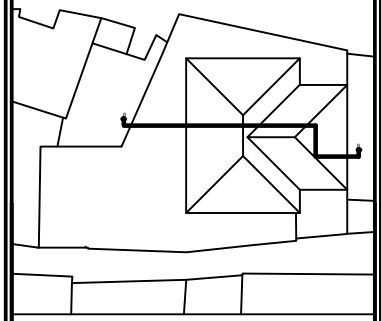
MİMARİK KORUMA VE RESTORASYON PROGRAMI

2017-2018 Güz YARIYILI

KONU: Parmakkapı Sinagogu Restorasyonu

ADRES: Mahlül Sk. Keçeci Piri Mah. No: 7 Beyoğlu, Istanbul

Ada: 3056 Parsel: 4

BB Kesiti

TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ	DR. ÖĞR. ÜYESİ MİNE ESMER

BAŞLIK		
ÇİZEN	MUHAMMED CİHAD KINA	No: 150211004
ÖLÇEK	ŞERİT ÖLÇEK	
PAFTA NO	54	
TARİH	21/07/2018	

Röl öve | Bozulma | Restitüsyon | Restorasyon

KAYNAKLAR

Aktar, A. (2011). Yorgo Hacıdimitriadis'in Aşkale-Erzurum Günlüğü (1943), İletişim Yayınları, İstanbul.

Alman Mavileri. (1913-1914). İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

Alok, E., Mitrani, M. (1992). Anatolian Synagogues, İstanbul.

Ateş, S. (2000). İstanbul'daki Yerleşmelerde Mimari Kurgu Farklılığı ve Yahudi Yerleşmelerinin Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, MSGSÜ, FBE.

Ayverdi, E. H. (1958). 19. Asırda Istanbul Harıtası, İstanbul Fetih Cemiyeti.

Bali, R. (2008). 1934 Trakya Olayları, İstanbul.

Bali, R. (2010). Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Bir Türkleşme Serüveni, İletişim Yayınları. İstanbul.

B.O.A. A. {DVNS. MHMD. D Defter No: 251, s. 104, Hüküm No: 192, Aralık 1832 Tarihli Ferman.

Besalel, Y. (2004). Osmanlı Ve Türk Yahudileri, Gözlem Yayınları, İstanbul.

Besalel, Y. (2002). Yahudilik Ansiklopedisi, İstanbul.

Burçak, L. (2015). İstanbul'da Yaşayan Türkiye Yahudilerinin Sosyo-Kültürel Özellikleri.

Can, S. (2002). Osmanlı Mimarlık Teşkilatının XIX. Yüzyıldaki Değişim Süreci Ve Eserleri İle Mimar Seyyid Abdulhalim Efendi.

Çelebi, E. (2014). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 1. Kitap. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Çınar, A. (2005). Lozandan Sonra Türkiye Yahudileri.

De Amicis, E. (2009). İstanbul. Pegasus Yayınevi, İstanbul.

Deleon, J. (1991). Balat Ve Çevresi, Bir Semt Monografisi. Can Yayınları, İstanbul.

Ertürkmen, B. (2013). Ankara Yahudi Mahallesi Birlik Sokak'ta Bulunan Ankara Sinagogu İle Albukrek Ve Araf Konutlarının 19.Yüzyıl Osmanlı Batılılaşması Bağlamında İncelenmesi.

Groepler, E. (1999). İslam Ve Osmanlı Dünyasında Yahudiler, İstanbul.

Galante, A. (1947). Türkler Ve Yahudiler. İstanbul.

Galante, A. (1953). Fatih Sultan Zamanında İstanbul Yahudileri. İstanbul.

Göncüoğlu, S.F. (2004). Haliç Yahudileri Ve Sinagogları. Dünü Ve Bugünü İle Haliç Sempozyum Bildirileri, İstanbul.

Güleryüz, N. (1993). İstanbul Sinagogları. İstanbul.

Güleryüz, N. (2004). Haliç Yahudileri Ve Sinagogları, Dünü Ve Bugünü İle Haliç Sempozyum Bildirileri Kitabı, İstanbul.

Güleryüz, N. (2012). Bizans'tan 20. Yüzyıla Türk Yahudileri, Gözlem Gazetecilik. İstanbul.

Güleryüz, N. (1993). Türk Yahudileri Tarihi, Gözlem Gazetecilik. İstanbul.

Güleryüz, N. (1994). "Sinagoglar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 6. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.

Güner, Y. (2007). Ortaçağ Avrupa'sında Yahudi Göçleri Ve Yahudi Kültürü.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2013). 20. Yüzyıl'dan 21. Yüzyıl'a Necip Bey Haritaları'ndan Günümüze Öncesi Ve Sonrası İstanbul.

Karaca, M. Z. (1992). İstanbul'da 1453 Sonrası İnşa Edilen Kiliseler.

Karakaya, E. (1994). "Hasköy", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 4. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.

Koestler, A. (1984). Onüçüncü Kabile. İstanbul.

Lange, N. (2000). Yahudi Dünyası. Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi 4. İstanbul.

Levi, T. (ed.) (2000). Osmanlı'da Yahudi Kıyafetleri, Gözlem Gazetecilik, İstanbul.

Meek, H. (1995). The Synagogue, London.

Melling, A. (1819). Voyage pittoresque de Constantinople et des rives du Bosphore: İstanbul'da ve Boğaziçi'nde Resimlerle Bir Gezinti, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Millas, H. (1994). "Rumlar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 6. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.

Müller, W. (1998). Bizams'tan Osmanı'ya İstanbul Limanı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Sevilla, M. (1992). Türkiye Yahudileri, İstanbul.

Ovadya, S. (1994). "Karaylar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 4. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.

Özen, A. (2001). Yahudilikte İbadet, Ayışığı Kitapları, İstanbul.

Özge, A. (2006). Hasköy'de Tarihi Çevre Koruma Ve Sıhhileştirme Önerileri.

Rodrigue, A. (2004). Türkiye Yahudilerinin Batılılaşması Alliance Okulları 1860-1925. Ankara.

Sağkulak, Ş. (2011). 19. Yüzyılın Sonlarında Osmanlı Topraklarına Yahudi Göçü.

Tanyeli, G. (2000). Türkiye'nin Köprüleri. Koç Yayınevi. İstanbul.

Theunissen, H. (2008). Osmanlı İmparatorluğu'nun Hollanda Çinileri.

Tilda, L. (2000). Osmanlı'da Yahudi Kıyafetleri. Gözlem Yayınları. İstanbul.

Tuna, S. (2006). Türkiye'de Sinagog Mimarisi Ve Edirne Büyük Sinagogu.

Türkoğlu, İ. (2001). Antik Çağdan Günümüze Türkiye'de Sinagog Mimarisi, İzmir.

Türkoğlu, İ. (2003). Yahudi Geleneğinde Tapınak. Toplumsal Tarih, İstanbul.

Ünal, N. (2011). Boğaziçi'nde Dini Yapılaşmanın Tarihsel Süreci Bağlamında Arnavutköy Yerleşimi Ve Arnavutköy Sinagogu'nun İncelenmesi.

Yelkenci, F. (2015). Dini Yapılarda Akustik Koşulların İzmir Kemeraltı Havralar Bölgesi Sefarad Sinagogları Üzerinden İncelenmesi.

Zack, J. (1996). Türkiye'nin Tarihi Sinagogları, İstanbul.

Url-1: <*https://goo.gl/maps/3sm7hksaqyq*>, erişim tarihi 12.12.2017.

Url-2: <*https://www.nufusu.com/ilce/beyoglu_istanbul-nufusu*>, erişim tarihi 26.06.2018

Url-3: <*http://www.sg.k12.tr/okul-hakkinda/tarihce/tarihsel-basliklar/kamondo-merdiveni/kamondo-ailesi/?L=1*>, erişim tarihi 20.01.2018.

Url-4: <*http://www.mimarizm.com/etkinlikler/sergiler/alliance-israelite-universelle-sergisi-istanbul-da_119662*>, erişim tarihi 22.01.2018.

Url-5: <*http://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/234458/varlik-vergisi-kanunu-kabul-edildi*>, erişim tarihi 04.02.2018.

Url-6: <*https://pixabay.com/en/wailing-wall-jerusalem-israel-2284061/*>, erişim tarihi 09.02.2018.

Url-7: <*https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/*>, erişim tarihi 16.02.2018.

Url-8: <*http://ekentrehber.beyoglu.bel.tr:81/KentrehberiApp/Index*>, erişim tarihi 02.03.2018

Url-9: <*https://www.jewishmuseum.cz/pamatky-a-expozice/heslar/detail/56/*>, erişim tarihi 07.07.2018

Url-10: <*http://d5iam0kjo36nw.cloudfront.net/V01p468001.jpg*>, erişim tarihi 07.07.2018

Url-11: <*https://tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye%27de_Yahudilik*>, erişim tarihi 06.07.2018

Url-12: <*http://jewishencyclopedia.com/articles/650-abu*>, erişim tarihi 10.07.2018

Url-13: <*http://www.biblical-baby-names.com/meaning-of-dara.html*>, erişim tarihi 10.07.2018

Url-14: <*www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0623153001387886624.pdf*>, erişim tarihi 10.07.2018

EKLER

Ek A- Yahudilikte Özel Terimler

Alaha: Bir Musevi'nin yaşamı boyunca uyması gereken gerek kişiler arası gerek Tanrı ile arasındaki ilişkileri düzenleyen, kaynağını Tora'dan alan ahlaki, töresel ve medeni kanunların kesin ve kabul edilmiş şekli. Yürümek veya gitmek demek olan aloh sözcüğünden türemiş olup yol, örnek, yöntem anlamındadır.

Bet Din: Musevi dininde, en az üç din adamından oluşan, dini yargı ve karar gücüne sahip hukuk kurulu.

Ehal: Sefer Tora'ların muhafaza edildiği ve sinagogun en kutsal bölümünü teşkil eden dolap. Doğuya yönelmiş olup kapıları, maddi dünyadan kutsal olana geçişi simgeler. Ehal ancak Tora okunan günlerde ve çok özel durumlarda açılır.

Haham: İbranicede sözlük karşılığı akıllı, bilge. Sinagoglarda ibadeti yöneten din görevlisi.

Midraş: 1) Küçük sinagog (medrese) 2) Tora'nın açıklaması.

Parohet: Ehal'ın önüne asılan perde. Atlas, kadife gibi değerli bir kumaştan dikilir. Üzerinde yer alan genelde kapı, kandil, parmakları açık el, menora, Magen David gibi motifler sırma veya dival ile işlenir.

Pesah: Fısıh Bayramı. İbranilerin esaret altında yaşamakta oldukları Mısır'dan Musa Peygamber'in önderliğinde çıkışlarının ve özgürlüklerine kavuşmalarının anısına her yıl Musevi takvimine göre Nisan ayının (yaklaşık Miladi mart sonu-nisan ortası) on beşinde başlayıp sekiz gün süre ile kutlanır.

Sefer Tora: Musevilerin kutsal kitabı Tora'nın, dini açıdan yenilebilir bir hayvanın derisinden hazırlanmış parşömen üzerine özel olarak eğitilmiş kişiler (sofer) tarafından özel bir tüy kalem ve mürekkeple elle yazılmış tomar (rulo) nüshaları.

Sukot: "Çardaklar" anlamında olup İbrani takvimine göre Tişri ayının (Miladi takvime göre yaklaşık Eylül ortası-Ekim başı) on beşinci gününe rastlar. İbranilerin yüzyıllar önce çölü kat ederlerken çardaklarda yatıp kalkmalarının anısına kutlanır. Aynı zamanda Hasat Bayramı olarak da bilinir. En önemli simgeleri suka ile değişik bitkilerden oluşan lulav demetidir.

Şavuot: Sözcük anlamı "Haftalar" olup İbrani takvimine göre Sivan ayının (Miladi takvime göre Haziran) altı ve yedisinde kutlanır. Tanrı'nın Musa Peygamber'e On Emri verdiği gündür. Ayrıca Hag Abikurim (Turfandalar Günü) olarak da anılır.

Teva: Dua okuma kürsüsü. Aşkenaz ritüelinde Bima olarak anılır.

Tora: Tevrat. Yahudi kültürünün temeli olup Moşe Rabenu'nun (Musa Peygamber) beş kitabından (Tekvin, Çıkış, Levililer, Sayılar ve Tesniye) oluşur ve dünyanın yaradılışından Musa'nın ölümüne kadar devam eden olayları anlatır. Sözcük anlamıyla öğretim, eğitim demektir (Ünal, 2011, s.290) (Güleryüz, 1992, s.124).

Ek B- Restitüsyon Projesinde Faydalanılan Belgeler

A. {DVNS.MHMD. D defter no: 251, s. 104, hüküm no: 192, Tarih: Evahir-i Ş 1250

Damad-ı şehriyârânem Vezîrim Halil Rıfat Paşa iclâluhuya ve havâss-ı refî‘a kâdısına ve Ebniye-i Hâssam Müdürü Abdülhalim -dâme mecduhûya- hüküm ki,

Havâss-ı Refî‘a Kazâsı'na muzâfe Hasköy Kasabası'nda vâki‘ Yehud Tâifesine mahsus olan bir bâb sinâvînin derun ve hârici ve sakf ve duvarları murûr-ı zaman ile müşrif harâb olarak eyyâm-ı şitâda ayinleri icrâsında zahmet çektiklerine binâen ta‘mîr ve termîmine müsaade-i seniyyem erzân kılınması husûsunu tâife-i mersûme Hahambaşısı bâ-arzuhâl istid‘â ve istirhâm etmiş olduğundan bahisle muktezî olan mahallerinin tamiri için ruhsatı hâvî emr-i şerîfim sudûru sen ki vezîr-i fetânet-semîr-i müşârun-ileyhsin tarafından ifade ve inbâ olunmuş ve muktezâ-yı şer‘îsi bi'l-fi‘l Şeyhülislâm ve müfti'l-enâm olan Mekkîzâde Mevlânâ Mustafa Asım -edâmallâhü te‘âlâ fezâilehû-dan lede'l-istiftâ Hasköy'de Yehûdilerin kadîmî senâvîlerinin derun ve hâric ve sakfı ta‘mîre muhtac olmakla erbâbı heyet-i asliyesine nesne ziyâde etmeksizin vaz‘-ı kadîmi üzre ta‘mîre kâdir olurlar mı? Elcevâb: Olurlar deyü bir kıt‘a fetvâ-yı şerîfe verilmiş olmakdan nâşî ber-mûceb-i fetvâ-yı şerîfe sinavi-i mezbûrun ta‘mîr ve termîmi husûsuna irâde-i seniyye-i mülûkânem ta‘alluk ederek ol bâbda emr-i hümâyûn-ı inâyet-makrûn-ı padişâhânem sâniha pîrâ-yı sudûr olmakla muktezâ-yı münîfi ve verilen fetvâ-yı şerîfe mantûk-ı münîfî üzre amel olunmak fermânım olmağın ruhsatı hâvî işbu emr-i şerîfim ısdâr olunmuşdur. İmdi sinavî-i mezbûrun bi'l-mesâha vaz‘-ı kadîm ve heyet-i asliyesini bir karış ve bir parmak tecâvüz etmemek şartıyla ber-vech-i mesâğ-ı şer‘î ta‘mîrine müsâ‘ade-i seniyye-i mülûkânem erzân kılındığı ve bu vesîle ile vaz‘-ı kadîminden hâric ve zâid nesne ihdâsına bir vechle rızâ-yı hümâyûnum olmadığı ma‘lûm-ı hamiyyet melzûmun oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ve harekete sarf-ı reviyyet eyleyesin ve siz ki mevlânâ ve müdir-i mûmâ-ileyhimâsız mazmûn-ı emr-i münîfim sizin dahi meczûmunuz olarak mucib ve muktezâsının icrâsı husûsuna ihtimâm ve hilâfını vaz‘a irâet-i ruhsatdan tevakkî ve mübâ‘adet eylemeniz bâbında

Fî evâhir-i Ş sene [1]250

SADELEŞTİRME:

Bu padişah emri padişahın damadı Vezir Halil Rıfat Paşa, havass-ı refia kadısı (yani Hasköy'ü de içine alan bölgenin hâkimi) ve Padişahın bina işlerinden sorumlu müdürü Abdülhalim'e yazılmıştır.

Havass-ı refia kazasına bağlı Hasköy'de bulunan Yahudilere ait bir tane sinagogun iç, dış, çatı ve duvarları zamanla yıkılmaya yüz tuttuğundan kış günlerinde ayin yapmakta güçlük çekmektedirler. Bundan dolayı Hahambaşı sinagogun onarımına izin verilmesi için bir dilekçe yazmıştır. Sinagogun onarıma ihtiyaç duyan bölümlerinin onarımı için benim (padişahın) emri gerektiği Vezir Halil Paşa tarafından belirtilmiştir. Konu ile ilgili şer'i (yani kanunen) bir fetva (görüş) alınması gerektiği için Şeyhülislam (Diyanet başkanı) Mekkizade Mustafa Asım Efendi'den görüş sorulmuştur.

Hasköy'de Yahudilerin eski sinavilerinin iç, dış, çatı ve onarıma ihtiyaç duyulan yerlerinin bu işi bilen kişiler tarafından asıl (orijinal) şekline hiçbir ilave yapılmaksızın eski haline uygun olarak yapmaları uygun olur mu? Diye sorulmuş,

Şeyhülislam da "uygun olur" diye cevap vermiştir. Böylece fetva verildiğinden ben de (padişah) olarak onarımın yapılması için emir verdim. Bu emrimin dayanağı olan fetvaya uygun olarak işin yapılması fermanımdır. Yapılmasına izin veren bu emrimi yazdırıp sizlere gönderdim. Adı geçen sinagogun ölçülerek eski ölçülerini bir karış hatta bir parmak bile aşmamak koşuluyla onarımına izin verilmiştir. Sinaogogun eski durumundan fazla bir şey ilave edilmesine asla rızam yoktur.

Siz görevliler bu hususlara dikkat ederek konu ile ilgili gerekenleri yapınız. Bu söylenenlere aykırı iş yapmaktan sakınasınız.

Evahir-i Ş 1250Hicris [23.12.1834-31.12.1834Miladi]